

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра економіки підприємства

(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)

(рівень вищої освіти)

на тему Розробка заходів із зменшення збитковості/
підвищення прибутковості промислового підприємства на
основі дослідження його фінансово-економічного стану

Виконав: студент II курсу, групи ПТБ-18-1мд
спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та

(код і назва спеціальності)

біржова діяльність

освітньої програми Економіка підприємства та
(назва освітньої програми)

управління бізнесом

Деребенко А.А.

(ініціали та прізвище)

Керівник проф. д.е.н., проф. Коваленко О.В.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент канд. тех. наук, доц. Шандриба В.А.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя

2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
(код та назва)
Освітня програма Економіка підприємства та управління бізнесом
(назва освітньої програми)
Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.зав. кафедри Е.П. Яков Фрошинева О.О.
« 18 » січня / 2020 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ (СТУДЕНТЦІ)

Дереженку Антону Анатолійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1 Тема роботи (проекту) Розробка заходів із зменшення
збитковості / підвищення рентабельності промислового підприємства
на основі дослідження його фінансово-економічного стану
керівник роботи проф. д.е.н. проф. Кобаленко О.В.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «10» вересня 2019 року № 1538-С

2 Строк подання студентом роботи 18.01.2020р.

3 Вихідні дані до роботи праці вітчизняних та закордонних
науковців, законодавчі й нормативні акти України звітні
та статистичні матеріали підприємства

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретичні основи дослідження фінансово-
економічного стану підприємства. Фінансово-економічний
аналіз стану ПАТ "Дніпроенергодаль", шляхи підвищення
рентабельності ПАТ "Дніпроенергодаль".

5 Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6 Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	Коваленко О.В. д.е.н. проф.	17.09.	17.09.
2.	Коваленко О.В. д.е.н. проф.	21.10	21.10.
3.	Коваленко О.В. д.е.н. проф.	20.11.	20.11.

7 Дата видачі завдання 14.09.2019

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Огляд літературних джерел за темою дослідження	20.09.2019	
2.	Розділ 1 Теоретичні основи дослідження фінансово-економічного стану підприємства	18.10.2019	
3.	Розділ 2 фінансово-економічний аналіз стану ПАТ "Фінросресурс" "	18.11.2019	
4.	Розділ 3 шляхи підвищення продуктивності ПАТ "Фінросресурс" "	20.12.2019	

Студент _____

(підпис)

Дерев'янка А.А.

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____

(підпис)

Коваленко О.В.

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

(підпис)

Ю.К. Соченко

(ініціали та прізвище)

пріс
фіна
спец
кері
інсти
підпц

діагн
метод
динам
щодо
ПРИЕ
ПРИБ

of prof
econor
(
special
O. V. K
of Econ
T
diagnos

АНОТАЦІЯ

Дерев'янку А.А. Розробка заходів зі зниження збитковості / підвищення прибутковості промислового підприємства на основі дослідження його фінансово-економічного стану.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, науковий керівник О. В. Коваленко. Запорізький національний університет. Інженерний інститут. Факультет економіки та менеджменту, кафедра економіки підприємства, 2020.

Досліджено теоретичні основи та основні методичні підходи до діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства, розглянуто методику аналізу прибутковості та управління прибутком. Проаналізовано динаміку змін прибутковості промислового підприємства та розроблено заходи щодо підвищення її ефективності.

Ключові слова: ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ, УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ, АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ, МЕТОДИКА ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ, АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ.

ABSTRACT

Derevyanko A. Development of measures to reduce the loss-making / increase of profitability of an industrial enterprise on the basis of research of its financial and economic condition.

Qualifying work for obtaining a master's degree in higher education by specialty 076 – Entrepreneurship, trade and exchange, scientific supervisor O. V. Kovalenko. Zaporizhzhya National University. Engineering Institute. Faculty of Economics and Management, Department of Enterprise Economics, 2020.

The theoretical foundations and basic methodological approaches to the diagnosis of the financial and economic activities of the enterprise are investigated,

the methodology of profitability analysis and profit management is considered. The dynamics of changes in the profitability of an industrial enterprise is analyzed and measures have been developed to increase its efficiency.

Keywords: FINANCIAL AND ECONOMIC ANALYSIS, PROFIT MANAGEMENT, PROFIT ANALYSIS, PROFITABILITY INCREASE METHOD, FINANCIAL REPORTING ANALYSIS.

АННОТАЦИЯ

Деревянко А.А. Разработка мероприятий по снижению убыточности / повышению прибыльности промышленного предприятия на основе исследования его финансово-экономического состояния.

Квалификационная работа для получения степени высшего образования магистра по специальности 076 – Предпринимательство, торговля и биржевая деятельность, научный руководитель О. В. Коваленко. Запорожский национальный университет. Инженерный институт. Факультет экономики и менеджмента, кафедра экономики предприятия, 2020.

Исследованы теоретические основы и основные методические подходы к диагностике финансово-хозяйственной деятельности предприятия, рассмотрена методика анализа прибыльности и управления прибылью. Проанализирована динамика изменений доходности промышленного предприятия и разработаны мероприятия по повышению ее эффективности.

Ключевые слова: ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ, УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬЮ, АНАЛИЗ ПРИБЫЛЬНОСТИ, МЕТОДИКА ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДНОСТИ, АНАЛИЗ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1 Мета, зміст та завдання фінансово-економічного аналізу.....	10
1.2 Методи аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства.....	21
1.3 Методичні аспекти оцінки та аналізу прибутковості підприємства....	39
Висновки до 1 розділу.....	58
2 ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ПРАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ».....	62
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	62
2.2 Аналіз і оцінка фінансового стану ПрАТ «Дніпроспецсталь».....	68
2.3 Оцінка динаміки змін прибутковості ПрАТ «Дніпроспецсталь».....	85
Висновки до 2 розділу.....	90
3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПРАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ».....	94
3.1 Сучасний стан гірничо-металургійній галузі України	94
3.2 Шляхи щодо підвищення прибутковості ПРАТ «Дніпроспецсталь».....	100
3.3 Економічне обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів	106
Висновки до 3 розділу.....	112
ВИСНОВКИ.....	115
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	123
ДОДАТОК А.....	127
ДОДАТОК Б.....	131

ВСТУП

У сучасних умовах оцінка фінансово-економічного стану підприємства та питання отримання максимального прибутку в економіці України є досить виживими. Головним завданням кожного підприємства у ринкових умовах є розробка ефективної стратегії отримання та управління прибутком, оскільки збільшення прибутковості підприємства є потужним важелем його розвитку

Основною метою діяльності кожного підприємства будь-якої форми власності є отримання прибутку, тобто позитивного фінансового результату. Прибуток є головним стимулом, основним мотивом та кінцевою метою для підприємців в усіх сферах бізнесу. Чим вищий прибуток, тим більше можливостей у підприємства для подальшого ефективного виробництва, збільшення капіталу, запровадження нововведень, інвестицій тощо. При цьому різко зростає значення аналізу фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

У ході аналізу фінансово-економічного стану підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші методи, прийоми, та моделі аналізу. Їх кількість та масштаб застосування залежить від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному окремому випадку. Інструментарій сучасного аналізу розширюється за рахунок нових прийомів і зособів, які дозволяють враховувати явища які мають вплив на підвищення прибутковості.

Концептуальні основи сутності, теорії, практики та оцінювання фінансово-економічного аналізу розглядаються у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених-економістів: М. Д. Білик, Н. А. Кизими, С. Б. Балабанової, В. П. Завгороднього, А. Д. Шеремета, Зуділіна О.П., Герчикової І.Н., Є. В. Мниха, Г. В. Савицької, М. Г. Чумаченко, Р. Р. Антонюка, Л.А.Бернстайна, та ін. Про актуальність визначення прибутковості свідчить наявність численних публікацій, таких авторів: М. І. Біленкової, О.М. Бандурки, М. Ф. Огійчука, Г.Г. Кирейцевої та ін.

На сьогоднішній день, незважаючи на велику кількість досліджень та створену теоретичну базу, питання щодо формалізації процесу оцінки фінансової стабільності, конкурентоспроможності підприємств та ефективного управління означеним процесом є надзвичайно актуальними. У сучасних умовах трансформаційної економіки відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління прибутком підприємств. Ці зміни відображають нову роль прибутку у діяльності суб'єктів господарювання, необхідне удосконалення існуючих, а також розробка нових інструментів управління ним, що зумовлює актуальність теми, мету та завдання роботи.

Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретичних положень дослідження фінансово-економічного стану та розроблення заходів з підвищення прибутковості промислового підприємства України.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення завдань, які мають наукове та практичне значення:

- визначення мети, змісту та завдань фінансово-економічного аналізу;
- дослідження методів і моделей фінансово-економічного аналізу промислового підприємства;
- визначення сутності прибутку та прибутковості;
- проведення фінансово-економічного аналізу металургійного підприємства;
- надання оцінки прибутковості та управління прибутком;
- запропонування шляхів и заходів щодо підвищення прибутковості підприємства;
- надання економічного обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів.

Об'єкт дослідження – процеси управління прибутковістю промислового підприємства металургійної галузі ПрАТ «Дніпроспецсталь».

Предмет дослідження – теоретичні та методичні підходи до діагностики фінансово-економічного стану промислового та управління прибутковістю.

Теоретичною та методичною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові конференції та теоретичні розробки вітчизняних за зарубіжних вчених з питань оцінки фінансово-економічного стану та управління прибутковістю підприємства.

Методи дослідження – горизонтальний та вертикальний аналізи, сполучення аналітичного й коефіцієнтного методів, метод фінансових коефіцієнтів, нормативний метод, методи порівнянь та комплексної оцінки, узагальнення.

Інформаційна база досліджень: статистична звітність, аналітичні обстеження результатів господарської діяльності ПрАТ «Дніросталь», законодавчі та нормативно-правові акти України, результати авторських досліджень, Інтернет-ресурси. За допомогою сучасних інформаційних технологій проводилася обробка одержаної під час дослідження інформації.

Результати роботи знайшли відображення у 2 наукових працях:

1) Дерев'янка А. А., Дробишева О.О. Шляхи підвищення рівня рентабельності підприємства. *Економічний розвиток держави, регіонів, підприємств і підприємництва: проблеми та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Запоріжжя, 6 травня 2017 р.). Запоріжжя. 2017. С.57-60.

2) Дерев'янка А.А., Сотченко Ю.К. Проблеми управління оборотним капіталом в сучасних умовах. *Ефективність та напрями вдосконалення політики економічного зростання: теорії та пропозиції : матер. Міжн. наук.-практ. конф.* (м. Запоріжжя, 15 груд.2018 р.). Запоріжжя. 2018. С. 77-80.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку посилань з 47 найменувань, 2 додатків. Робота викладена на 134 сторінках машинописного тексту, містить 22 таблицю, 17 рисунків. Обсяг основного тексту магістерської роботи складає 128 сторінки.

1 ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Мета, зміст та завдання фінансово-економічного аналізу

Становлення ринкової економіки в Україні, пріоритет фінансових ресурсів об'єктивно сприяли розвитку такого важливого напрямку аналітичної роботи як фінансово-економічний аналіз. Особливе значення він має в економічних дослідженнях як на макро-, так і на мікрорівні. Зберегти міцні ринкові позиції в умовах жорсткої конкуренції будь-якому підприємству можливо лише за умови належного проведення фінансово-економічного аналізу, який відповідає за відбір, оцінку та інтерпретацію фінансових, економічних та інших даних. Він дозволяє визначити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання, його фінансову стабільність, плато- і кредитоспроможність, ступінь використання фінансових ресурсів і капіталу.

Господарська діяльність підприємств різних галузей матеріального виробництва є основою суспільного відтворення валового внутрішнього продукту. Будь-яке підприємство є складною системою взаємозв'язаних підрозділів і ланок, які виконують різні функції в процесі виробництва продукції та її реалізації. Економічний бік діяльності підприємства знаходить своє відображення у вигляді системи показників, які дають економічну оцінку процесам та результатам цієї діяльності.

Одним із способів дослідження господарської діяльності підприємств є аналіз. Термін аналіз походить від грецького *analyzis*, що означає «розділяю», «розчленовую». Щодо фінансово-економічного аналізу – це означає вичленовування окремих показників господарської діяльності із загальних складових для наступного їх дослідження.

Аналіз фінансово-економічних показників доповнюється в міру необхідності протилежним заходом – синтезом (гр. *synthesis*), який, з'єднуючи окремі показники в одне ціле, уможливорює вивчення зв'язків і залежностей між ними. Таким чином, аналіз і синтез у комплексі забезпечують наукове вивчення

явищ і процесів у їхньому зв'язку та взаємодії.

Термін «аналіз» використовується в двох значеннях:

- аналіз – це метод наукового дослідження, спосіб пізнання процесів і явищ, який полягає в уявному розкладанні цілого на складові частини і виділенні окремих сторін, властивостей, зв'язків. Таке розкладання дає змогу з'ясувати внутрішню суть і природу процесу, який вивчається, його залежність від факторів формування.
- аналіз як галузь наукових знань.

Фінансово-економічний аналіз – це система спеціальних знань для дослідження зміни та розвитку економічних явищ і процесів у їх взаємозв'язку та взаємообумовленості, з метою забезпечення цільового управління ними. Економічний аналіз передбачає систему філософських, математичних, спеціальних економічних та інших знань, що дозволяють зробити обґрунтовані судження про природу, зміну та розвиток економічних явищ та процесів.

Суть аналізу проявляється через його принципи, функції, роль в управлінні та його завданні. Основними принципами аналізу є об'єктивність, науковість, системний підхід, комплектність, оперативність, дієвість, соціально-економічний підхід. Зміст фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Зміст фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства

Напрямки аналізу	Зміст
Аналіз потоку грошових коштів	<ul style="list-style-type: none"> - аналіз джерел в напрямків використання коштів - оцінювання достатності коштів для ведення поточної діяльності - оцінювання достатності коштів для ведення інвестиційної діяльності
Аналіз ефективності діяльності	динаміка прибутку, рентабельності і ділової активності
Аналіз ефективності інвестиційних проектів	оцінювання ефективності реалізації інвестиційних проектів підприємства

Продовження таблиці 1.1

Аналіз фінансового стану	<ul style="list-style-type: none"> - загальне оцінювання фінансового стану - аналіз фінансової стійкості - аналіз діквідності балансу - аналіз ділової активності і платоспроможності - аналіз оборотності запасов, кредиторської і дебіторської заборгованості
Аналіз фінансових результатів діяльності	аналіз рівня, структури і динаміки прибутку як основного показника, що характеризує результат діяльності підприємства; оцінювання факторів, що його визначають

Процес управління охоплює добір інформації про об'єкт, вивчення її та прийняття рішень на основі проведеного аналізу. Фінансово-економічний аналіз як одна із функцій управління займає місце між функціями збору інформації і функціями прийняття рішень (планування, регулювання, контроль).

Фінансово-економічний аналіз найчастіше здійснюють фінансові та кредитні органи. Фінансові установи проводять, в основному, зовнішній аналіз діяльності підприємств на підставі квартальної і річної звітності, звертаючи головну увагу на фінансові результати: виконання фінансового плану, ефективність використання фінансових ресурсів, рентабельність, платоспроможність, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансовий стан і резерви його поліпшення, збільшення платежів до бюджету. Такий аналіз проводиться одночасно з аналізом виконання виробничої програми.

Кредитні органи, надаючи короткострокові і довгострокові позички, сприяють розширеному відтворенню господарств. Вони контролюють кредитоспроможність останніх, запобігають їхньому банкрутству. Для цього вони аналізують виробничу й фінансову діяльність господарств, що їх вони обслуговують, звертаючи увагу на ефективність і правильність використання позичок, їх забезпеченість, цільове використання, ефективність використання всіх засобів підприємства.

Податкова інспекція аналізує діяльність господарств на підставі звітної

інформації. Головна увага звертається на виконання зобов'язань перед бюджетом, на фінансовий стан і резерви збільшення платежів до бюджету [1, с. 24].

За характером проведення й охопленням питань економічний аналіз поділяють на фінансовий та управлінський. Такий поділ обумовлюється існуванням фінансового й управлінського обліку

Фінансово-економічний аналіз є різновидом економічного аналізу (за об'єктами управління) і являє собою результат поєднання економічного і фінансового аналізу у процесі комплексного дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства.

Економічний аналіз провадиться на всіх рівнях управління економікою. На макрорівні (держава, галузі, регіони) здійснюється загальнотеоретичний економічний аналіз. На мікрорівні (підприємства і організації) – конкретний економічний аналіз, який називають аналіз фінансово-господарської діяльності.

Кожна наука має свій предмет дослідження, який вона вивчає цілеспрямовано, використовуючи методи і технічні прийоми, властиві лише їй. Економічний аналіз належить до економічних наук, основна мета якого є вивчення результатів господарювання. Предметом економічного аналізу є господарська діяльність конкретних підприємств, кінцеві результати господарювання, які відображаються в системі плану, обліку, звітності та в інших джерелах інформації та складаються під впливом об'єктивних і суб'єктивних факторів, що перебувають в єдності і взаємозв'язку. Ці фактори групуються на:

- екстенсивні (за рахунок зміни обсягу інвестицій, вартості основних засобів, ТМЦ, чисельності працюючих);
- інтенсивні (за рахунок кращого використання задіяних у процесі виробництва основних засобів, ТМЦ, робочої сили).

Економічний аналіз господарської діяльності – це комплексне вивчення роботи підприємств і структурних підрозділів з метою виявлення можливостей підвищення ефективності виробництва. Основна мета економічного аналізу –

це пошук можливостей (резервів) підвищення ефективності виробництва на основі вивчення передових досягнень науки та практики, структури ринку, а також детального вивчення попиту й пропозиції на продукцію підприємства. Для її досягнення економічний аналіз, який здійснюється на підприємстві, вирішує певні задачі та завдання [2, с. 45].

Завданнями економічного аналізу є:

- виявлення позитивних і негативних факторів, які впливають на роботу підприємства;
- визначення ефективності використання матеріальних та інших видів ресурсів;
- визначення рівня розробки обґрунтованості, напруженості і виконання виробничої програми підприємства, його бізнес-планів на всіх стадіях розробки і виконання;
- розгляд взаємодії ресурсів на кожній стадії виробничого процесу підприємства з метою забезпечення ефективності роботи підприємства;
- виявлення невикористаних резервів підвищення якості продукції, збільшення обсягу виробництва і реалізації продукції, а також прискорення обіговості оборотних засобів;
- контроль за впровадженням режиму економії і ефективності виробництва;
- оцінка результатів діяльності підприємства та їх співставлення з наявним економічним потенціалом, виконанням плану;
- визначення ефективності прийнятих рішень, вибір їх оптимального варіанту.

Результати аналізу доводяться до відома заінтересованих керівників підрозділів, цехів, головного керівництва підприємства з метою розробки та прийняття управлінських рішень, спрямованих на поліпшення роботи.

Об'єктами аналізу є: виробництво і реалізація продукції, її собівартість, фінансово-виробничі ресурси та ефективність їх використання, фінансові

результати, фінансовий стан та інвестиційна діяльність підприємства.

Предметом економічного аналізу є діяльність підприємств і їх підрозділів, а також інших господарських формувань, спрямована на досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат [3, с. 94].

Аналіз має певні особливості і прийоми, які дають змогу пізнати суть і причинні зв'язки всіх явищ і процесів. Найважливіша особливість аналізу, без якої практично не можна про нього говорити, – це певна теоретична концепція, стиль мислення, запланований підхід до прийняття науково-технічних (конструктивних) і виробничих рішень з позицій найповнішого задоволення вимог споживача, ринкового попиту.

Аналіз передбачає творчий підхід до вирішення конкретних завдань виробничої діяльності. До функцій керівників виробництва належать створення необхідних організаційних, технічних, економічних умов для творчих ідей і найголовніше – застосування у виробництві нововведень на підставі зацікавленості працівників. Кінцева мета аналітичної діяльності – розробка аналітичних програм, що є вихідним пунктом, передумовою планування виробництва, оскільки вони дають змогу визначити оптимальну структуру, номенклатуру, асортимент та ефективність виробництва.

На основі аналітичної діяльності укладають міжнародні комерційні угоди, проводять комерційні операції. Виняткове значення у сучасних умовах, особливо при виході на міжнародні ринки, мають підприємства, що суворо контролюють якість продукції, реалізацію заходів, організацію збуту, здійснюють після реалізаційне технічне обслуговування, надання технічних та інших послуг, проведення рекламних кампаній. Усі ці заходи належать до організації і техніки комерційних операцій, що мають за мету доведення аналітичної діяльності до логічного завершення – одержання кінцевого результату. Це свідчить і про те, наскільки продумані складена програма аналізу та план-бюджет на поточний рік і наскільки успішно вони реалізовані.

Головний критерій оцінювання – досягнення визначеної мети: отримання максимального та стабільного прибутку, міцне закріплення на ринку

або проникнення на нові ринки. Аналітичне розкладання цілого, складного не може бути довільним, а повинно базуватись на врахуванні особливостей, адже будь-яке явище чи об'єкт має багато частин, елементів, властивостей, які повністю вивчити неможливо, тому слід виділити найсуттєвіші ознаки і сконцентрувати на них основну увагу, а несуттєві або випадкові зігнорувати. Економічний аналіз має ще й ту особливість, що тут неможливо користуватись приладами, обладнаннями, а лише науковим мисленням чи кваліфікаційною абстракцією. Ще одна особливість полягає в тому, що поняття «аналіз як уявне розкладання цілого на складові частини» не ідентичне «аналізу як науковому дослідженню». Останнє є глибшим, охоплює більше сторін, властивостей та більшу кількість способів і прийомів аналізу.

Метою економічного аналізу є вивчення наслідків господарської діяльності підприємств у взаємозв'язку і розвитку, впливу факторів на їх відхилення для виявлення недоліків та резервів підвищення ефективності. В процесі аналізу повинні бути виявленні резерви більш ефективного використання землі, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, розроблені заходи по залученню резервів у виробництво, а також заходи, які спрямовані на вдосконалення обліку та контролю за їх успішною реалізацією [4, с. 11].

Під фінансово-господарською діяльністю розуміють діяльність, спрямовану на раціональне використання наявних власних і залучених фінансових ресурсів з максимальним ефектом, який частіше за все виражається рівнем рентабельності (прибутковості).

Аналіз фінансово-господарської діяльності є складовою частиною економічної роботи на підприємстві. Він, як завершальний її етап, комплексно охоплює всі інші елементи цієї роботи і є надійним інструментом для економічного обґрунтування управлінських рішень.

Фінансово-економічний аналіз є основою для управління фінансами підприємства та господарською діяльністю підприємства.

Фінансовий аналіз – це процес дослідження фінансового стану і основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою

виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку; це є засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру.

Від вихідної мети залежить глибина, обсяг і ступінь деталізації досліджень по окремих напрямках аналізу:

- аналіз майна та джерел його формування;
- аналіз оборотності;
- аналіз грошового потоку;
- аналіз структури балансу й оборотних коштів;
- аналіз структури витрат;
- аналіз ліквідності і фінансової стійкості;
- аналіз прибутковості;
- аналіз ефективності діяльності підприємства.

Необхідне отримання невеликої кількості ключових параметрів, які дають точну і об'єктивну картину фінансового стану компанії і фінансових результатів її діяльності. Необхідно аналітичне прочитання вихідних даних, виходячи з цілей аналізу і керування. Далі аналітик визначає взаємозалежний набір аналітичних задач. Керівництву підприємства потрібна постійна ділова поінформованість з відповідних питань для винесення рішень по керуванню в сфері інвестицій, виробництва, фінансів. Це отримується за результатом добору, аналізу, оцінки і концентрації вихідної інформації.

При цьому аналізується як поточний фінансовий стан підприємства, так і очікувані параметри в найближчій чи віддаленій перспективі, здійснюється необхідне розкриття і розуміння основних причин і факторів, які впливають на фінансовий стан підприємства в даний момент.

Фінансовий аналіз, як складова загального, повного, всебічного аналізу господарської діяльності, охоплює два взаємопов'язаних розділи: фінансовий та управлінський аналізи.

Фінансовий аналіз охоплює три основні напрями:

- оцінювання фінансових потреб підприємства;

- розподіл потоків грошових коштів залежно від конкретних планів підприємства, визначення додаткових обсягів залучених фінансових ресурсів та каналів їх одержання – кредити, пошук внутрішніх резервів, додатковий випуск акцій, облігацій тощо;
- забезпечення системи фінансової звітності, яка б об'єктивно відображала процеси та забезпечувала контроль за фінансовим станом підприємства.

Основними функціями фінансового аналізу є:

- об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства;
- вияв факторів і причин досягнутого стану;
- підготовка і обґрунтування прийнятих управлінських рішень в області фінансів;
- своєчасне вживання заходів щодо підвищення платоспроможності підприємства;
- забезпечення розробки планів фінансового оздоровлення підприємства;
- виявлення і мобілізація резервів покращення фінансового стану та підвищення ефективності господарської діяльності.

Завдання фінансово-економічного аналізу вважаються вирішеними, якщо реалізація заходів, розроблених за результатами його проведення, призводить до досягнення поставлених цілей. А досягнення локальних цілей у кінцевому підсумку приводить до досягнення стратегічних цілей підприємства.

Ефективність фінансово-економічного аналізу як інструмента управління залежить від дотримання принципів його організації: системності, комплексності, об'єктивності, динамічності, точності, оперативності, ефективності, прогресивності [5, с. 41].

Принцип системності ґрунтується на загальному визначенні інформаційної системи управління, до якої належать підсистеми аналізу, обліку та контролю. Аналітичний блок здійснює відповідні функції та входом у таку підсистему є зовнішня і внутрішня первинна інформація, а вихід – результати

аналізу (аналітичні звіти, довідки, записки). Крім того, дотримання принципу системності вимагає від аналітика дослідження діяльності підприємства як єдиної відкритої економічної системи. Принципу системності відповідає така побудова фінансового аналізу, яка забезпечить дослідження і кількісне оцінювання взаємозв'язків між елементами, що формують відповідні рівні економічної системи, яка є об'єктом управління.

Принцип комплексності вимагає дослідження об'єкта в єдності всіх його елементів. Для забезпечення комплексності фінансово-економічного аналізу необхідно залучати інформацію, яка характеризує внутрішні взаємозв'язки об'єкта дослідження та його взаємовідносини з державою, інвесторами, кредиторами, постачальниками, клієнтами.

Принцип об'єктивності стосується, перш за все, первинної аналітичної інформації, яка повинна бути повною, репрезентативною і достовірною.

Принцип динамічності вимагає дослідження фінансово-економічних ресурсів у динаміці, що дозволяє визначити й оцінити напрями та перспективи розвитку підприємства в цілому і за його окремими функціональними і структурними підрозділами.

Принцип точності базується на об'єктивній перевірці первинної інформації, правильності розрахунків та обґрунтованості зроблених висновків.

Принцип оперативності дозволяє здійснювати забезпечення оперативного управління необхідною інформацією в момент здійснення, безпосередньо перед здійсненням або відразу після здійснення фінансово-господарських операцій.

Принцип ефективності реалізується у двох аспектах:

- 1) спрямованість аналізу на пошук резервів і шляхів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;
- 2) витрати на проведення аналізу не повинні перевищувати ефект, отриманий у результаті впровадження розроблених заходів.

Принцип прогресивності повинен забезпечити здійснення пошуку резервів і шляхів підвищення ефективності використання фінансових, трудових і матеріальних ресурсів підприємства на основі сучасних технологій

виробництва, високого рівня управління та організації праці.

Фінансово-економічний аналіз займає суттєве місце в забезпеченні виконання найважливішої вимоги до управлінських рішень – наукового обґрунтування варіантів таких рішень, досягнення максимальних економічних результатів за мінімальних витрат ресурсів. Економічний аналіз є однією із важливих функцій управління виробництвом. Він відіграє провідну роль при виробленні та обґрунтуванні управлінських рішень [6, с. 142].

Сьогодні будь-яке підприємство в тій чи іншій мірі постійно має потребу в додаткових джерелах фінансування. Необхідно знайти їх на ринку капіталів, залучаючи потенційних інвесторів і кредиторів шляхом об'єктивного інформування їх про свою фінансово-господарську діяльність. Вирішити ці й багато інших питань дозволяє методика фінансово-економічного аналізу, що полягає в оцінці тенденцій розвитку фінансового стану і його прибутковості підприємства, кредитних взаємин, ефективності використання капіталу, фінансовій гнучкості й стабільності; здійсненні аналітичної діагностики можливого банкрутства; виробленні заходів стабілізації фінансового стану.

Фінансово-економічний аналіз є одним з методів спостереження й пристосування до мінливих умов ринку. Тому об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за виникнення різноманітних форм власності, набуває особливого значення, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми [7, с. 102].

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його ліквідності та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежить від його платоспроможності. Ураховують фінансовий стан підприємства і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок. Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою

ефективного функціонування підприємства. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансово-економічного стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану.

1.2 Методи аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства

За допомогою розробки систем показників для комплексних досліджень причинно-наслідкового зв'язку явищ і процесів досягається принцип діалектичного познання. Досліджувані об'єкти розглядаються в якості складної системи, що вимагає як деталізації причин і факторів розвитку, так і узагальнення підсумків аналізу.

У сучасних умовах змінюються завдання і функції аналізу, оскільки для забезпечення конкурентоспроможності підприємства необхідно враховувати нерівномірність динаміки розвитку систем, імовірнісний характер процесів, що відбуваються, децентралізацію функцій управління [9, с. 53].

В економічному аналізі існують значні відмінні риси діалектичних методів пізнання. Підприємства ведуть господарську діяльність під впливом об'єктивних умов і процесів. Показники постійно змінюються, оскільки комерційна діяльність має нестатичну форму. Науковий інтерес полягає у вивченні причин і спрямувань цих змін. В аналізі важливо не тільки виявляти, але і вимірювати причинно-наслідковий взаємозв'язок між показниками.

Методи дослідження тісно пов'язані з методиками, через які вони і реалізуються. Методики, як об'єднання правил, прийомів та способів для реалізації будь-якої роботи, залежать від цілей, задач, об'єкта досліджень, від змісту дослідження, виду економічного аналізу, послідовності та строку їх проведення. Визначення причинно-наслідкової взаємодії в економічному аналізі, оцінка підсумкового впливу різних факторів на кінцеві показники, обробка первинних даних проводяться за допомогою різних способів і прийомів, складових методики економічного аналізу [10, с. 92].

Методи фінансово-економічного аналізу – це діалектичні підходи і спосіб вивчення, вимірів і узагальнень впливу незліченних факторів на зміну результатів діяльності організації. Для вивчення виробничо-господарського і фінансового процесу, його підсумків застосовується сукупність взаємопов'язаних методів і прийомів економічного аналізу, які поділяються на економіко-математичні, економіко-логічні, евристичні та ін.

До економіко-математичний прийому відносяться інтегральний, графічний, кореляційно-регресійний методи. Можуть застосовуватися і інші більш складні засоби. Обробка інформації, яка заснована на вивченні і узагальненні минулого досвіду відноситься до евристичних методів. Це може бути застосоване в тому випадку, коли проводиться комплексна рейтингова оцінка фінансової діяльності організації.

До економіко-логічного прийому відносяться: угруповання, порівняння, деталізації, середні і відносні величини, балансові методи, метод абсолютних і відносних різниць, послідовних ізольованих факторів [11, с. 48].

В основі аналітичного читання фінансових звітів, від загального до конкретного, лежить дедуктивний метод. Цей спосіб повинен використовуватися багаторазово. Коли проводиться такий аналіз, повинна бути відтворена історична і логічна послідовність господарських фактів і подій, спрямованість і сила їх впливу на результати діяльності підприємства [12, с.114].

Суть методу порівнянь – зіставлення однорідних об'єктів шляхом виявлення рис подібності або рис відмінностей між ними. За допомогою порівняння визначаються зміни у величині економічних показників, дається оцінка підсумків роботи підприємства, вивчаються тенденції та закономірності їх розвитку, вимірюються вплив деяких факторів, виявляються внутрішньовиробничі резерви, визначаються перспективи розвитку

До основних видів порівняльного аналізу відносяться горизонтальні, вертикальні і трендові.

Горизонтальний порівняльний аналіз застосовується для знаходження абсолютного і відносного відхилення достовірного рівня досліджуваного показника від базових (планових, минулих періодів, середнього рівня).

Вертикальний порівняльний аналіз використовується для вивчення структури економічних явищ і процесів за допомогою розрахунку питомої ваги частин у цілому (питома вага власного капіталу в загальній його сумі), співвідношення частин цілого між собою (власних і позикових коштів, основних і оборотних капіталів, тощо).

За допомогою трендового аналізу порівнюють позиції звітності з декількома попередніми періодами для визначення тренду, тобто головних тенденцій динаміки показника, без урахування випадкових впливів і індивідуальних особливостей деяких періодів. За допомогою тренду формуються можливі значення показників в майбутньому, ведеться перспективний прогностичний аналіз.

Деталізація широко застосовується при аналізі розподілів факторів і результату господарської діяльності за часом і місцем (простору). З його допомогою можуть розкриватися позитивні і негативні дії деяких факторів, підсумки впливу яких, як правило, взаємно встановлюються в підсумкових показниках діяльності підприємств за звітний період [13, с.93].

Угруповання як спосіб розподілу розглянутих сукупностей на однорідні по досліджуваним ознаками груп використовується в аналізі для розкриття змістів середніх підсумкових показників і впливу деяких одиниць на ці середні.

Угруповання класифікуються на типологічні, аналітичні та структурні.

Типологічна угруповання служить для виділення певного типу явищ або процесів. Як приклад типологічних угруповань може бути група підприємств за формою власності, виду діяльності.

Аналітичне угруповання (причинно-наслідкова компонента) використовується для визначення наявності, напрямків і форм зв'язку між даними показниками. Застосовується для встановлення зв'язків між ознакою групи і показниками, які її характеризують. Аналітичне угруповання дозволяє в

процесі аналізу виявляти взаємозв'язок різних економічних явищ і показників, визначати вплив найголовніших чинників і виявляти різні закономірності і тенденції в розвитку економічних процесів.

Структурні угруповання дають можливість вивчати структуру певного явища за певними ознаками (угруповання активів за ступенем ліквідності і т.д.). Структурні угруповання застосовуються в вертикальному аналізі балансу, встановлюється структура господарських коштів за складом і джерела утворення і причини структурних змін за звітний період.

Абсолютна величина характеризує розмір економічного явища і показників.

При вивченні динаміки показників за ряд звітних періодів використовуються відносні величини: індекси, коефіцієнти, відсотки.

Зниження або зростання показників обчислюється по відношенню до єдиної бази, яку приймають за вихідну, або можливий варіант обчислення до попереднього показника, по відношенню до ковзної бази.

Ця методика застосовується в горизонтальному аналізі бухгалтерської звітності при визначенні відносних змін (темпів зростання, приросту).

Балансовий спосіб відображає співвідношення, пропорції двох груп взаємозалежних і врівноважених економічних показників, результати яких тотожні. Метод може використовуватися при аналізі забезпеченості підприємства основними засобами виробництва, фінансовими ресурсами, сировиною, матеріалами, паливом. При розгляді платоспроможності підприємства використовується платіжний баланс, в ньому співвідносяться платіжні засоби з платіжними зобов'язаннями.

В якості інструментарію фінансового аналізу широко застосовуються фінансові коефіцієнти, тобто відносні показники фінансового стану організацій, які виражають ставлення одних абсолютних фінансових показників до інших.

Прийом ланцюгових підстановок використовується для розрахунків величини впливу окремих факторів на рівень сукупного економічного показника. Цей спосіб застосовується, якщо можна виразити математично

зв'язок між показниками в формі функціональної залежності. Сутність прийому ланцюгових підстановок полягає в тому, що, одночасно замінюючи всякий звітний показник базисним, всі інші показники аналізуються при цьому як незмінні.

Графічний спосіб – це прийом, при якому застосовуються графіки, які є масштабним зображенням показників та їх залежності за допомогою геометричних фігур. Такий спосіб не має в аналізі самостійних значень, а застосовується для ілюстрацій змін в динаміці, структурних зрушеннях або інших видів порівняння.

Фінансові коефіцієнти застосовуються для порівнянь показників фінансового стану конкретного підприємства з подібними показниками інших організацій або середньогалузевими показниками; виявлений динамік розвитку показників і тенденцій зміни фінансових станів підприємств; знаходження нормальних обмежень і критеріїв різних сторін фінансового стану [14, с. 33].

Незалежно від обраного способу алгоритм вирішення майже кожної аналітичної задачі може містити прийоми угруповань, порівнянь, балансових і графічних ув'язок, які розглядаються як способи обробки первинних, вихідних даних.

Вибір різних способів або прийомів визначається цілями аналізу, характером взаємозв'язку між показниками, вимогами до ступеня деталізацій, до точності підсумків, характером аналітичних задач.

Методику аналізу складають аналітичні прийоми для конкретного вивчення стану аналізованого підприємства.

Аналіз коефіцієнтів, горизонтальний, вертикальний, трендовий, і факторний аналізи є основними методами аналізу фінансової (бухгалтерської) звітності підприємства.

Горизонтальний метод аналізу застосовується для оцінки зміни показників в динаміці. Для знаходження абсолютної зміни показника знаходиться величина, яка дорівнює:

$$\Delta Z_1 - Z_0, \quad (1.1)$$

де Z_1 – показник звітнього періоду;

Z_0 – показник базисного періоду.

Для оцінки темпу збільшення показника розраховують величину:

$$Tp(Z) = Z_1 - Z_0, \quad (1.2)$$

За значенням показника можна побачити, у скільки разів змінюється значення показника звітнього періоду в порівнянні з базисним періодом.

При оцінці відносної зміни розраховують темп приросту за формулою:

$$Tnp(Z) = \left(\frac{Z_1}{Z_0} - 1 \right) * 100\% = \frac{\Delta Z}{Z_0} * 100\%, \quad (1.3)$$

Темп приросту $Tnp(Z)$ показує, на скільки відсотків змінюється значення показника звітнього періоду в порівнянні з базисним періодом.

При проведенні аналізу звітності організацій, можна складають аналітичні таблиці, де абсолютні балансові показники будуть доповнюватися абсолютними показниками відхилень (ΔZ) і відносними відхиленнями ($Tnp(Z)$). Розрахунки, наведені в цих таблицях, показують динаміку змін статей балансу.

Вертикальний метод аналізу застосовують для оцінки структури складних економічних показників, що дозволяє визначати частку кожного елемента складного показника в загальній сукупності. При оцінці структур використовується формула:

$$D_i = \frac{Z_i}{Z}, \quad (1.4)$$

де D_i – частка i -ї складової;

Z_i – абсолютне значення i -ї складової, яка входить в складний показник;

З – значення даного складного показника.

Для оцінки динаміки структури складних економічних показників застосовується горизонтальний метод, на підставі якого визначаються абсолютні і відносні зміни кожної складової:

$$\Delta D_{i1} - \Delta D_{i0}; Tnp(D_i) = \frac{\Delta D_i}{\Delta D_{i0}} * 100\%, \quad (1.5)$$

Вертикальний аналіз балансових звітностей організацій дозволяє визначати якість застосування конкретного виду ресурсу в господарській діяльності, провести порівняльний аналіз підприємства з урахуванням галузевої специфіки та інших характеристик. Відносний показник виду D_i зручніше абсолютного при проведенні аналізу діяльності організації при інфляції, це дозволяє об'єктивно оцінити зміни складових в динаміці.

Трендовий метод аналізу ґрунтується на застосуванні даних рядів динамік досліджуваних факторів (структура активів і пасивів підприємства, валюта балансу). Застосування даного методу дозволяє оцінювати головні напрямки розвитку організації як на поточний момент часу, так і в наступні періоди.

Для будь-якого показника, який характеризує діяльність підприємства, проводиться аналіз зміни темпу зростання, середнього темпу зростання за аналізовані періоди (місяці, квартали, півріччя, рік), виявляються головні напрямки зміни таких показників. Якщо темпи зростання валюти балансу знижуються, це вказує на скорочення організацією поточної діяльності, господарських оборотів, що може призводити до критичних станів. Підсумки розрахунків середніх значень темпів зростання (темпів приросту), облік зв'язку між головними показниками дозволяють розраховувати прогнозні значення даного показника на перспективу. Прогноз на підставі трендових моделей дозволяє з встановленим рівнем надійності розраховувати значення прогнозованого фактору, вибрати найбільш раціональні управлінські рішення і оцінювати наслідки таких рішень для фінансово-господарських планів підприємства [15, с. 205].

Аналіз коефіцієнтів (відносних показників). Як правило, показники балансової статистичної звітності є кількісними. Вони характеризують обсяг, розмір використовуваних виробничих ресурсів. Так, наприклад, собівартість реалізованої продукції (С), середня спискова чисельність робітників підприємства (Т), загальний фонд заробітної плати робітників і відрахування (ФОПр), обсяг виробленої та реалізованої продукції (В) і т. п.

В умовах ринкової економіки для оцінки якості використання виробничих ресурсів використовують відносні показники. Вони формуються за залежностями між ними і певними правилами з кількісних показників. Наприклад, співвідношення між виручкою від продажу (В) і фактичною чисельністю робітників в певний момент часу (Ч) використовується для оцінки продуктивності праці ($K_{пр}$):

$$K_{пр} = \frac{B}{\text{Ч}}, \quad (1.6)$$

Значення $K_{пр}$ показує, скільки гривень виручки від реалізації припадає на одного робітника.

Для оцінки ефективності використання фонду заробітної плати використовується показник «зарплатовіддача» (K_z), який являє собою співвідношення між виручкою від продажу (В) продукції і фондом оплати праці (ФОПр):

$$K_z = \frac{B}{\text{ФОПр}}, \quad (1.7)$$

Значення K_z показує, скільки виручки припадає на одну гривню оплати праці. Чим більше значення факторів $K_{пр}$ і K_z , тим ефективніше використовуються трудові ресурси організації.

Факторні моделі використовуються для дослідження взаємозв'язку між економічними показниками діяльності організації. Найчастіше процеси господарської діяльності можуть бути представлені у вигляді моделей.

Адаптивні моделі:

$$Y = X1 + X2 + X3 + \dots + Xn, \quad (1.8)$$

де Y – результативний фактор; $X1, X2, Xn$ – фактори, що впливають на результативний Y .

Наприклад, прибуток підприємства (ПР) представляє різницю між виручкою від реалізації (В) і витратами на її виробництво і виготовлення (S):
 $ПР = В - S$.

Мультиплікативні моделі:

$$Y = X1 \times X2 \times X3 \times Xn, \quad (1.9)$$

Наприклад, відносини між обсягами виробництва продукції (В), середньооблікової чисельності працівників підприємства (Т), середньою кількістю днів, які відпрацьовані одним працівником за рік (Д), середньою тривалістю робочого дня (Тр), середньої годинної продуктивністю праці одного робітника (Кп) можливо записати мультиплікативною моделлю:

$$B = T \times D \times Tr \times Kp, \quad (1.10)$$

Кратні моделі виду:

$$Y = \frac{x_1}{x_2}, \quad Y = \frac{x_i}{V}, \quad (1.11)$$

Наприклад, для оцінки результативності застосування основних виробничих фондів може застосовуватися модель:

$$\Phi_{\text{в}} = B / F, \quad (1.12)$$

де $\Phi_{\text{в}}$ – показник результативності застосування основних виробничих фондів «фондовіддача»; B – виручка від продажів за звітний період; F – середня вартість основних виробничих фондів за аналогічний період.

Змішані моделі – комбінація перших трьох типів.

Для кількісної оцінки впливу факторів на ефективний фактор найчастіше застосовуються методи ланцюгових підстановок, інтегральний метод і т. д.

Суть інтегрального методу зображена на рисунку 1.1.

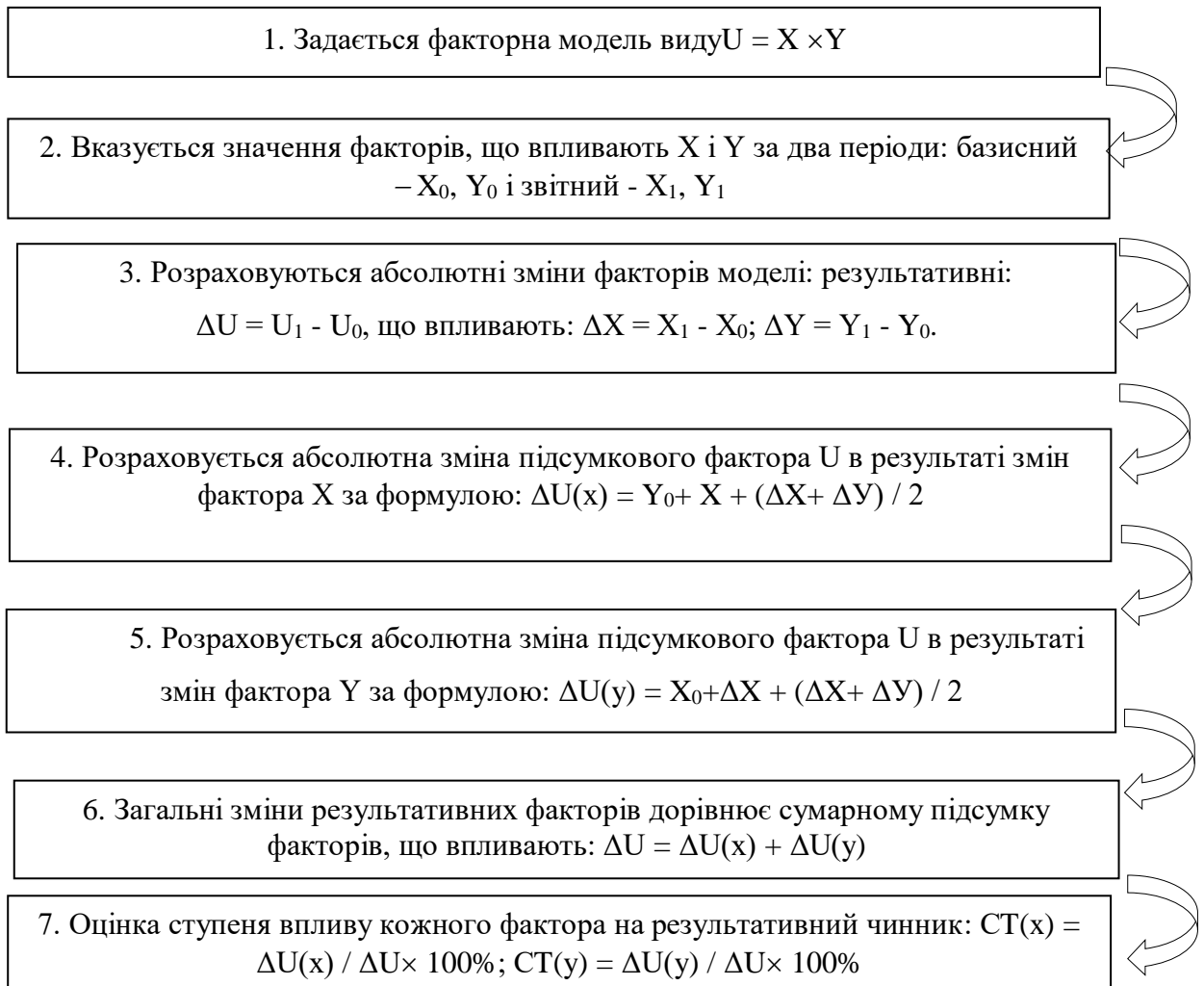

Рисунок 1.1 – Схема використання інтегрального методу аналізу економічних показників [16, с. 200]

Метод широко застосовується при розрахунках, пов'язаних, зокрема, з аналізом змін планів або динамік економічних показників. З його допомогою можуть враховуватися ймовірні співвідношення між факторами, які впливають на результативні чинники. На відміну від методу ланцюгових підстановок, послідовність розташування факторів, що впливають на результативний фактор, може бути довільним. Оцінка рівня впливу інтегральних показників фінансової складової на ключовий показник оцінки фінансово-економічного стану підприємства проводиться при безпосередніх вимірах експертним шляхом [17, с. 222].

Метод ланцюгових підстановок також дає одночасно визначати вплив кожного фактора, який наведено в правій частині факторної моделі, на результативний фактор. Метод дає досить прийнятні оцінки впливу факторів при виконанні умов: в правій частині факторної моделі спочатку вказують кількісні фактори, а потім якісні.

Проведення фінансово-економічного аналізу дозволяє розрахувати значення великої кількості фінансових співвідношень.

Методику розрахунку даних показників пропонують багато авторів, вона зводиться до розрахунку декількох груп показників:

- показники оцінки фінансової стійкості підприємства;
- показники оцінки платоспроможності підприємства;
- показники оцінки ділової активності підприємства;
- показники прибутковості підприємства.

Фінансова стійкість – це стан майна підприємства, що гарантує йому платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів.

Для оцінки рівня фінансової стійкості використовують наступні показники (таблиця 1.2):

Таблиця 1.2 – Система показників оцінки фінансової стійкості [18, с.416]

Назва коефіцієнта	Нормативне значення	Характеристика коефіцієнта	Методика розрахунку
Коефіцієнт автономії	>0,5	Коефіцієнт визначається як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу та характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх запозичень	р. 1495 / р. 1900
Коефіцієнт фінансової залежності	<0,5	Зростання цього коефіцієнта обумовлює збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства; є показником, оберненим до коефіцієнта автономії	(р. 1900 – р. 1495) / р. 1900
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	>0,1	Відображає ту частину оборотних активів, яка фінансується за рахунок власного капіталу	(р. 1495 – р. 1095) / р. 1195
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,4	Визначається як відношення власного капіталу до оборотних активів; коефіцієнт показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності	р. 1495 / р. 1195
Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	Коефіцієнт характеризує питому вагу поточних зобов'язань у загальній сумі зобов'язань	р. 1695 / (р. 1595 – р. 1695)
Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	>0,5	Коефіцієнт характеризує рівень забезпеченості необоротних активів власними коштами	р. 1095 / р. 1495
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0,2	Коефіцієнт характеризує частку довгострокових зобов'язань у загальній сумі джерел зобов'язань	р. 1595 / (р. 1595 – р. 1695)
Коефіцієнт співвідношення власного та залученого капіталу (фінансової стійкості)	>1,0	Показник демонструє, скільки гривень власного капіталу припадає на 1 грн. залученого капіталу, а також характеризує фінансову стійкість підприємства	р. 1495 / (р. 1595 – р. 1695)
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансового ризику, фінансування)	<1,0	Показник демонструє, скільки гривень залученого капіталу припадає на 1 грн. власного капіталу; цей коефіцієнт є зворотним попередньому	(р. 1595 – р. 1695) / р. 1495

Фінансова стійкість є однією з головних умов розвитку, життєдіяльності, основою стабільного стану та забезпечення високого рівня конкурентоспроможності будь-якого підприємства. Вона характеризує ефективність фінансового, операційного та інвестиційного розвитку, відображає достатність забезпечення оборотних засобів власними джерелами покриття, а також дає змогу підприємству ефективно здійснювати фінансово-господарську діяльність та відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями. Саме фінансова стійкість дає можливість підприємству маневрувати власними коштами та визначає ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Платоспроможність підприємства, тобто його здатність вчасно розраховуватися з боргами, визначається за допомогою коефіцієнтів ліквідності. Вони показують, наскільки короткострокові зобов'язання покриваються ліквідними активами. А оскільки поточні активи мають різну ліквідність, то й обчислюється кілька коефіцієнтів ліквідності – загальної, термінової та абсолютної.

Оцінку ліквідності підприємства виконують за допомогою системи фінансових коефіцієнтів, які дозволяють зіставити вартість поточних активів, що мають різний ступінь ліквідності, із сумою поточних зобов'язань. Ліквідність підприємства визначається і за допомогою низки фінансових коефіцієнтів (таблиця 1.3):

Таблиця 1.3 – Система показників оцінки ліквідності підприємства [4, с.116]

Назва коефіцієнта	Нормативне значення	Характеристика коефіцієнта	Методика розрахунку
1	2	3	4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{ал} \geq 0,5$	Коефіцієнт показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена у найближчий час до моменту складання балансу. Розраховується як відношення найліквідніших активів до суми найтерміновіших зобов'язань і короткострокових пасивів (сума кредиторської заборгованості й короткострокових кредитів).	$A1 / (П1 + П2)$

Продовження таблиці 1.3

1	2	3	4
Коефіцієнт покриття чи поточної ліквідності	$K_{пл} \geq 2$	Коефіцієнт показує, наскільки поточні активи покривають короткострокові зобов'язання. Розраховується як відношення всіх оборотних засобів (не виключаючи витрати майбутніх періодів) до суми термінових зобов'язань (сума кредиторської заборгованості й короткострокових кредитів)	$OA / (П1 + П2)$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{шл} \geq 0,5$	Коефіцієнт показує здатність підприємства вчасно погашати свої короткострокові зобов'язання за допомогою високоліквідних активів. Розраховується як відношення різниці оборотних активів і запасів підприємства до суми поточних зобов'язань.	$(OA - З) / ПЗ$

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз і оцінку внутрішньої ділової активності здійснюють у кількісному і якісному вимірах. Кількісні параметри оцінки ділової активності виражені динамікою синтетичних і аналітичних показників виробничо-фінансової діяльності підприємств. У практиці аналітичної роботи доцільно ці показники групувати: за абсолютними та відносними значеннями приросту щодо базового рівня чи щодо плану, за ефективністю використання виробничих ресурсів і капіталу. Найбільш загальну систему показників кількісної оцінки ділової активності наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Система показників кількісного виміру ділової активності [19]

Показники динаміки кількісних змін	Показники ефективності використання ресурсів і капіталу
1. Обсяг реалізації продукції	1. Рентабельність вкладеного капіталу
2. Обсяг валового доходу	2. Рентабельність виробничого капіталу
3. Обсяг чистого прибутку	3. Рентабельність продукції
4. Вартість основних засобів	4. Продуктивність праці працівників
5. Обсяг виробничих запасів	5. Середня заробітна плата працівників
6. Кількість працюючих	6. Матеріаломісткість продукції
7. Приріст валюти балансу	7. Віддача основних засобів
8. Приріст власного капіталу	8. Граничний рівень витрат
9. Обсяг реальних інвестицій	9. Рентабельність реальних інвестицій

Якість економічного зростання можуть характеризувати узагальнюючі показники, які визначають ступінь окупності (оборотності) активів і капіталу. До них відносять показники, відображені у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Показники ділової активності підприємства [20, с.106]

Показники	Формула розрахунку
Коефіцієнт оборотності активів	$K.o.a. = \text{Чистий дохід від реалізації продукції} / \text{Середня величина активів} = p. 2000 \text{ ф.2} / (p.1300 \text{ гр.3} + p.1300 \text{ гр.4 ф.1}) : 2$
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$K.o.o.a. = \text{Чистий дохід від реалізації продукції} / \text{Середня величина оборотних активів} = p. 2000 \text{ ф.2} / (p.1195 \text{ гр.3} + p.1195 \text{ гр.4 ф.1}) : 2$
Коефіцієнт оборотності запасів	$K.o.z. = \text{Чистий дохід від реалізації продукції} / \text{Середня величина запасів і витрат} = p. 2000 \text{ ф.2} / (p.1100 \text{ гр.3} + p.1110 \text{ гр.3} + p. 1100 \text{ гр.4} + p. 1110 \text{ гр.4 ф.1}) : 2$
Оборотність запасів	$Oz = T / K o.z.$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K.o.d.z. = \text{Чистий дохід від реалізації продукції} / \text{Середня величина дебіторської заборгованості} = p. 2000 \text{ ф.2} / (\sum \text{ряд.з 1125 по 1155 гр.3} + \sum \text{ряд. з 1125 по 1155 гр.4 ф.1}) : 2$
Оборотність дебіторської заборгованості	$Oд.з = T / K o.d.z.$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K.o.a. = \text{Чистий дохід від реалізації продукції} / \text{Середня величина кредиторської заборгованості} = p. 2000 \text{ ф.2} / (p.1695 \text{ гр.3} + p.1695 \text{ гр.4 ф.1}) : 2$
Оборотність кредиторської заборгованості	$Oк.з = T / K o.k.z.$
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K.o.a. = \text{Чистий дохід від реалізації продукції} / \text{Середня величина власного капіталу} = p. 2000 \text{ ф.2} / (p.1495 \text{ гр.3} + p.1495 \text{ гр.4 ф.1}) : 2$

Аналіз ділової активності важливий з трьох причин: по-перше, від швидкості обороту коштів залежить розмір річного обороту; по-друге, з розмірами обороту, а, отже, й з оборотністю пов'язана відносна величина умовно-постійних витрат: чим швидше оборот, тим менше на кожний оборот доводиться цих витрат. По-третє, прискорення обороту на тій чи іншій стадії кругообігу коштів спричиняє прискорення обороту й на інших стадіях, а також до вивільнення коштів, які можуть бути використані на інших ділянках роботи підприємства. Отже, для того, щоб утриматися на ринку підприємству

необхідно підвищувати швидкість обороту та залишатися конкурентноспроможним [21, с.137].

На короткострокову ліквідність або платоспроможність підприємства впливає його здатність генерувати прибуток. У цьому зв'язку розглядається такий аспект діяльності підприємства як рентабельність. Це і якісний і кількісний показник ефективності діяльності всякого підприємства.

Слід відмітити, що загальноприйнятих значень рентабельності, на які можна орієнтуватися при аналізі, не існує. Тому зростання усіх показників рентабельності в динаміці за звітні періоди розглядають як позитивну тенденцію. Залежно від того, з чим порівнюють показник прибутку, виділяють дві групи коефіцієнтів рентабельності:

- рентабельність інвестицій (капіталу);
- рентабельність продажів. У групі коефіцієнтів рентабельності інвестицій (капіталу) розраховують два основних коефіцієнти:

- рентабельність сукупного капіталу (або активів);
- рентабельність власного капіталу.

Рентабельність сукупного капіталу (R_a) розраховується за формулою:

$$R_a = \frac{\text{ф.2 ряд.2290}}{\text{ф.1 ряд.1900}} = \text{прибуток до оподаткування} / \text{сукупний капітал} \quad (1.13)$$

Цей коефіцієнт показує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для одержання прибутку, тобто який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи.

Показник рентабельності власного капіталу ($R_{вк}$) становить інтерес, насамперед, для інвесторів і характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує власний капітал. Рентабельність власного капіталу визначають за формулою:

$$P_{вк} = \frac{\text{ф.2 ряд.2350}}{\text{ф.1 ряд.1495}} = \text{чистий прибуток} / \text{власний капітал} \quad (1.14)$$

Оцінюючи рентабельність продажів на основі показників прибутку і виручки від реалізації, розраховують коефіцієнти рентабельності всієї продукції в цілому або окремих її видів. Як і у випадку з рентабельністю капіталу, існує багато показників оцінки рентабельності продажу, що зумовлено вибором того чи іншого виду прибутку. Найчастіше використовують валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності або чистий прибуток. Відповідно розраховують три показники рентабельності продажу [22, с. 106].

Валова рентабельність реалізованої продукції (Рврп) показує ефективність виробничої діяльності підприємства, а також ефективність політики ціноутворення й розраховується за формулою:

$$P_{врп} = \frac{\text{ф.2 ряд.2090}}{\text{ф.2 ряд.2000}} = \text{валовий прибуток} / \text{чистий дохід від реалізації продукції} \quad (1.15)$$

Щодо операційної рентабельності реалізованої продукції (Рорп) відмітимо, що цей коефіцієнт показує рівень рентабельності підприємства після відрахування витрат на виробництво і збут товарів. При його розгляді разом з показником валової рентабельності можна одержати інформацію про те, чим викликані зміни рентабельності.

Розраховується даний показник за формулою:

$$P_{орп} = \frac{\text{ф.2 ряд.2190}}{\text{ф.2 ряд.2000}} = \text{прибуток від операційної діяльності} / \text{чистий дохід від реалізації продукції} \quad (1.16)$$

Останнім показником є чиста рентабельність реалізованої продукції (Рчрп). Він свідчить про розмір прибутку на одну гривню реалізованої

продукції. Незмінність протягом будь-якого періоду показника операційної рентабельності з одночасним зниженням чистої рентабельності може свідчити або про збільшення фінансових витрат і одержання збитків від участі в капіталі інших підприємств, або про підвищення суми податкових платежів, що сплачуються [22, с. 219].

Цей коефіцієнт показує повний вплив структури капіталу і фінансування компанії на її рентабельність.

Для розрахунку даного показника слід використовувати формулу, наведену нижче:

$$R_{чрп} = \frac{\text{ф.2 ряд.2350}}{\text{ф.2 ряд.2000}} = \text{чистий прибуток} /$$

$$/ \text{чистий дохід від реалізації продукції} \quad (1.17)$$

На практиці, виокремлюють ще одну групу показників рентабельності:

1. Загальна рентабельність виробничих засобів (Рвз):

$$R_{вз} = \frac{\text{ф.2 ряд.2090}}{\text{ф.1 ряд.1095} + \text{ф.1 ряд.1100}} = \text{валовий прибуток} /$$

$$/ \text{необоротні активи} + \text{запаси} \quad (1.18)$$

2. Загальна рентабельність підприємства (Рп.заг):

$$R_{п.заг} = \frac{\text{ф.2 ряд.2090)}{(\text{ф.1 ряд.1095} + \text{ф.1 ряд.1100}) : 2} = \text{валовий прибуток} /$$

$$\text{середньорічна вартість майна} \quad (1.19)$$

З метою уникнення кризових явищ у виробничо-фінансовій діяльності, кожному підприємству для забезпечення стійкого економічного зростання потрібно розвивати ділову активність, яка покликана сприяти мінімізації ризику невдач в умовах економічної нестабільності та конкуренції. Поняття

ділової активності доволі широке й охоплює практично всі аспекти роботи підприємства. Щодо аналізу рентабельності підприємства, то відмітимо, що остання визначає життєздатність підприємства, його можливості забезпечувати інтереси інвесторів, конкурувати з іншими підприємствами. Чим вищий коефіцієнт рентабельності, тим ефективнішою є діяльність підприємства.

1.3 Методичні аспекти оцінки та аналізу прибутковості підприємства

В ринкових умовах прибуток складає основу економічного розвитку будь-якого господарського суб'єкта незалежно від сфери його діяльності. Зростання прибутку створює фінансову базу для розширеного відтворення, вирішення соціальних та матеріальних потреб трудового колективу і, як наслідок, є основою розвитку ринкової економіки. Якісний аналіз прибутковості підприємства дає змогу знайти найбільш витратні та збиткові осередки у діяльності підприємства, а також найбільш прибуткові види діяльності та можливі шляхи розвитку та удосконалення. Тому вкрай важливо проводити цей аналіз за ефективною та результативною методикою.

Питання прибутковості (рентабельності) підприємства висвітлені у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Вагомий внесок у розвиток даної проблематики було зроблено Бланком І.А., який розглядав проблеми теоретичного та практичного аналізу прибутку підприємства, систематизував показники рентабельності. [23, с.201]. Хрущ Н., Приступа Л. присвятили свою роботу систематизації існуючих методичних рекомендацій щодо оцінювання рівня прибутковості капіталу підприємства та запропонували власну адитивну модель оцінки прибутковості активів підприємства, яка дає можливість охарактеризувати економічну ефективність вкладених фінансових ресурсів у розрізі всіх напрямків діяльності підприємства. У своєму дослідженні Іщенко Є. наголошує що забезпечення прибутковості – першочергова задача керівництва підприємства, але необхідно звернути увагу на шлях отримання кінцевого фінансового результату: максимізація прибутку

чи його лімітування [22, с. 220]. Хмелевський О запропонував оцінювати прибутковість підприємства не тільки з кількісної точки зору, але і з якісної. Автором висунуто гіпотезу, що основним показником оцінки якості прибутковості підприємства слід вважати частку прибутку від основної діяльності у величині фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування [15, с. 126]. Однак, серед економістів ще не сформувався єдиний підхід до аналізу прибутковості підприємства, методологічна база знаходиться на стадії розробки та постійно трансформується, тому дискусійними є питання щодо ефективності застосування існуючих методичних підходів до аналізу прибутковості вітчизняних підприємств, що є основою розробки довгострокового плану по забезпеченню прибутковості підприємства.

Запорукою високого рівня розвитку вітчизняних підприємств є забезпечення загальної ефективності їх роботи. Тому треба ясно розуміти, що ефективність в економіці – це завжди відношення, а основним принципом оцінки ефективності є зіставлення ефекту (результату) і витрат. Задовільний рівень ефективності потребує з одного боку перевищення кінцевих результатів над витратами на їх досягнення, з іншого - зіставлення одержаних при цьому результатів з результатами аналогічних об'єктів [24, с.421]. Виходячи з цього, хоча абсолютна сума прибутку, отримана підприємством і є дуже важливим показником діяльності, однак не може характеризувати рівень ефективності господарювання, це пов'язано з тим що абсолютний розмір прибутку характеризує лише одноразовий економічний ефект. В той час як міру цієї ефективності характеризує показник прибутковості.

Більшість авторів при дослідженні проблем прибутковості погоджуються в тім, що вона являє собою відношення прибутку (абсолютного ефекту) до витрат чи застосованих ресурсів, тому прибутковість є відносним показником. Хмелевський визначає прибутковість як стан підприємства, що вказує на його здатність здійснювати рентабельну діяльність, забезпечувати платоспроможність, генерувати прибуток, на основі чого забезпечувати стабільність зростання та майбутній інноваційно-інвестиційний розвиток.

Тобто безспірним є той факт, що прибутковість безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку. При цьому вона має два «полюси» прояву: позитивний та негативний, тобто прибутковість та збитковість. Основою такого прояву є результат господарської діяльності – позитивний (прибуток) і негативний (збуток). Можливий і третій стан – беззбитковість, якому відповідає відсутність як прибутку, так і збитку [29, с.50-51].

На сьогодні не існує єдиного загальноприйнятого показника прибутковості підприємства, тому при розрахунках у чисельнику формули може бути валовий, балансовий, операційний, чистий прибуток, у знаменнику – середні показники загального капіталу (загальні активи), основного капіталу (довгострокові активи), оборотного капіталу (поточні активи) [30, с.171]. Деякі автори пропонують вимірювати прибутковість підприємства з різних позицій відповідно до інтересів учасників економічного процесу, ринкового обміну. Для цього основні показники прибутковості об'єднують в такі групи: показники прибутковості капіталу (активів), продажів, витрат виробництва [31, с.65]. Натомість Мочерний ототожнює прибутковість підприємства з нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу.

О. Бланк акцентував увагу на тому, що саме прибуток підприємства є головною метою підприємницької діяльності, критерієм ефективності конкретної виробничої (операційної) діяльності, внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його розвиток, головним джерелом зростання ринкової вартості підприємства і основним захисним механізмом від банкрутства [32, с.54]

Деякі західні економісти визначають прибуток як категорію добробуту. Так, Дж. Хікс стверджував, що мета визначення прибутку на практиці полягає в тому, щоб дати людям уявлення про суму, яку вони можуть витратити на споживання, не стаючи біднішими. Суть цього положення в тому, що прибуток слід розглядати як максимальну суму, яку людина може витратити за умови, що її добробут до кінця деякого контрольного терміну не зменшиться. На сучасному етапі розвитку економіки прибуток від господарської діяльності

також трактується більшістю економістів як перевищення доходів над витратами. Зокрема С.Ф. Покропивний та Н.М. Бондар розглядають прибуток як частину виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства. О.О. Гетьман та В.М. Шаповал доводять, що «прибуток являє собою різницю між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції».

В.О. Мец наголошує на тому, що прибуток не тільки виражає фінансову ефективність діяльності підприємства, але й наводить ряд факторів, які призводять до його отримання, таких як обсяг продажів, зростання цін, зниження собівартості, оновлення асортименту та номенклатури продукції.

Під прибутковістю слід розуміти стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної так і всієї господарської діяльності. Таким чином, прибутковість - це перевищення доходу над здійсненими витратами, в розмірі достатньому для ефективного подальшого функціонування [33, с.69]. Поняття прибутковості виражає ступінь ефективності використання прибутку і ступінь ефективності управління ним. Підвищення прибутковості можливе за рахунок пошуку резервів і шляхів збільшення прибутку.

При аналізі та оцінці прибутковості необхідно враховувати те, що на неї впливають різні фактори, як зовнішні так і внутрішні. У зв'язку з цим прибуток розглядається як керований об'єкт, який може піддаватися планування та прогнозування, обліку та аналізу, регулювання і контролю.

Досягнення високої прибутковості можливе при системному урахуванні всіх факторів, що впливають на розвиток підприємств. Загальновідомо, що прибутковість – відносний показник економічної ефективності. Прибутковість комплексно відображає ступінь ефективності використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів. Для того щоб постійно забезпечувати зростання прибутковості, необхідно шукати невикористані можливості її збільшення, тобто резерви зростання

прибутку [34, с. 111].

Сутність категорії «прибуток» наведено у таблиці 1.6.

Таблиця 1.7 – Визначення поняття прибуток

Автор	Твердження
Ефимова О. В.	Прибуток – змінена форма додаткової вартості, виробленої, реалізованої, готової до розподілу, що сформована в процесі суспільного відтворення для задоволення різних інтересів підприємства та його власників
Бланк І. А.	Прибуток – мірило фінансового здоров'я підприємства, характеристика рентабельності вкладення коштів в активи конкретного підприємства
Мочерний С.В.	Прибуток – це перетворена форма додаткового продукту й додаткової вартості, яка виражає відносини між власниками засобів виробництва і найманими працівниками з приводу його створення і привласнення.
Шеремет А. Д	Прибуток – основне власне внутрішнє фінансове джерело, яке забезпечує розвиток підприємства на принципах самофінансування
Баканів М.І.	Прибуток — це частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми.
Буряковський В.В.	Прибуток – це грошове вираження основної частини грошових накопичень, які створені підприємствами різних форм власності
Савчук В. П.	Прибуток – основний критерій ефективності господарювання
Білик М.Д.	Прибуток – це додаткова вартість, яка утворюється в процесі виробництва понад вартість спожитих виробничих ресурсів і робочої сили
Бланк І. А.	Прибуток – мірило фінансового здоров'я підприємства, характеристика рентабельності вкладення коштів в активи конкретного підприємства
Мец В. О.	Прибуток – фінансова категорія, яка показує позитивний фінансовий результат, характеризує ефективність виробництва, свідчить про обсяг і якість виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості

При аналізі та оцінці прибутковості необхідно враховувати те, що на неї

впливають різні фактори, як зовнішні так і внутрішні. У зв'язку з цим прибуток розглядається як керований об'єкт, який може піддаватися планування та прогнозування, обліку та аналізу, регулювання і контролю.

Зовнішні та внутрішні фактори наведені у таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 – Зовнішні та внутрішні фактори впливу на прибутковість

Фактори впливу на прибутковість	
Зовнішні:	Внутрішні:
<ul style="list-style-type: none"> - система оподаткування; - умови та ставки кредитування; - державне регулювання цін; - нормативні документи галузі, в якій працює підприємство. 	<ul style="list-style-type: none"> - фонд оплати праці; - показники ефективності роботи обладнання та працівників; - обсяг діяльності (кількість та номенклатура продукції, ціни); - обсяг та характеристика витрат обігу; - цінова політика; - чисельність працівників.

Процес накопичення прибутку відбувається під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього характеру.

Внутрішні фактори впливу на прибуток підприємства - це фактори, які залежать від діяльності підприємства: обсяг діяльності підприємства, стан та ефективність використання ресурсів підприємства, рівень доходів, рівень витрат, ефективність цінової та асортиментної політики [15, с.63].

Зовнішні фактори впливу на прибуток підприємства - це фактори, які не залежать від діяльності підприємства: державне регулювання цін в сучасних умовах на товари, які входять до споживчого кошика, подорожчання послуг інших галузей народного господарства, система оподаткування, зміна нормативних документів по кредитуванню, збільшення облікової ставки за користування кредитними, політика держави по формуванню доходів,

відсутність індексації доходів населення залежно від темпів інфляції [35, с.202].

Фактори зовнішнього середовища мають величезний вплив на прибутковість, тому їх можна розглядати як можливості та загрози для підприємства, їх позитивний чи негативний вплив буде залежати від ефективності управління підприємства. Фактори, такі як інфляція, відсутність індексації доходів населення, податки, курс валют, політична ситуація, скорочення іноземних інвестицій негативно позначились на розвитку підприємств в останні роки, і тому потребують ретельного дослідження для того, щоб надати доречні рекомендації по мінімізації їх впливу.

Прибуток у класичному розумінні – різниця між виручкою підприємства від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт) та витратами на її виробництво, тобто собівартістю [16].

При створенні підприємства, його власників хвилює перш за все його прибутковість, що означає покриття прибутком витрат організації. Чим більший прибуток, тим ефективніше відбувається розвиток і з'являються можливості для розширення виробничої діяльності підприємства. Рентабельність безпосередньо пов'язана зотриманням прибутку. Однак її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку, оскільки рентабельність – це відносний показник, тобто рівень прибутковості, що вимірюється в коефіцієнтах або відсотках. Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства. Показникам рентабельності, у порівнянні з абсолютними показниками прибутку, притаманні такі переваги, як більш широкі можливості порівняння (співвідношення абсолютних показників прибутку підприємств з різними обсягами діяльності, кількістю персоналу і т.д. не дає можливості проводити об'єктивну оцінку) та на показники рентабельності в меншій мірі впливають інфляційні процеси.

Запорукою високого рівня розвитку підприємств є забезпечення загальної ефективності їх роботи. Тому треба чітко розуміти, що ефективність в економіці – це завжди відношення, яке оцінюється зіставленням ефекту (результату) і витрат. Задовільний рівень ефективності потребує, з одного

боку, перевищення кінцевих результатів над витратами на їх досягнення, з іншого – зіставлення одержаних при цьому результатів з результатами аналогічних об'єктів.

Абсолютна сума прибутку, отримана підприємством і є дуже важливим показником діяльності, але вона не може характеризувати рівень ефективності господарювання, це пов'язано з тим, що абсолютний розмір прибутку характеризує лише одноразовий економічний ефект, тоді як міру цієї ефективності характеризує показник рентабельності [2, с.154].

У системі ринкового механізму господарюванню рентабельності належить одне з центральних місць. Особливостями цієї економічної категорії як елементу цього механізму є комплексний характер, різноманітність виконуваних функцій. Найчастіше рівень рентабельності розглядається як головний оцінний показник з нормою прибутку як основного чинника.

Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів, а рентабельність є одним із головних вартісних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва. Рентабельність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку, показує ефективність діяльності підприємств різних форм власності та характеризує інтенсивність їх роботи. Це відносний показник, який має властивість порівняння.

Рентабельність характеризує ступінь дохідності, вигідності, прибутковості.

Для повноцінного аналізу прибутковості підприємства доцільно проводити факторний аналіз чистого прибутку, аби встановити фактори, які мають позитивний та негативний вплив на формування результативного показника найбільшим та найменшим чином.

Найбільш повно проаналізувати прибуток підприємства дає змогу 4-факторна мультиплікативна модель. Для побудови цієї моделі використовуються такі показники:

- власний капітал підприємства;
- коефіцієнт оборотності активів;

- мультиплікатор власного капіталу;
- чиста рентабельність.

Модель залежності чистого прибутку від наведених вище факторів має такий вигляд:

$$\text{ЧП} = \text{ВК} \times \text{Коб}_a \times \text{Мвк} \times \text{Рч}, \quad (1.1)$$

де ЧП – чистий прибуток, ВК – середньорічні залишки власного капіталу, Коб_a – коефіцієнт оборотності активів, Мвк – мультиплікатор власного капіталу, Рч – чиста рентабельність.

Коефіцієнт оборотності активів, показник, за яким оцінюється рівень ефективності використання активів підприємства, розраховується як відношення чистого доходу до загальної вартості активів за такою формулою:

$$\text{Коб}_a = \text{ЧД} / \text{ЗВ}_a, \quad (1.2)$$

де ЧД – чистий дохід, ЗВ_a – загальна вартість активів.

Мультиплікатор власного капіталу характеризує здатність власного капіталу створювати активи і є відношенням залишків активів (А) до середньорічних залишків власного капіталу (ВК) підприємства, розраховується за формулою:

$$\text{Мк} = \text{ЗВ}_a / \text{ВК} \quad (1.3)$$

Чиста рентабельність фінансово-господарської діяльності підприємства розраховується як відношення чистого прибутку до чистого доходу за формулою:

$$\text{Рч} = \text{ЧП} / \text{ЧД} \quad (1.4)$$

Перераховані фактори можуть спричинити різний вплив на суму валового прибутку підприємства, як позитивний, так і негативний.

Зв'язок між чинниками та результативним показником у наведеній моделі є функціональним, тому факторний аналіз чистого прибутку на її основі може проводитись за допомогою методу ланцюгових підстановок.

Використовуючи формулу (1.1), можливо поетапно оцінити кількісний вплив кожного із чинників на зміну чистого прибутку.

Спочатку визначається зміна чистого прибутку в результаті зміни величини власного капіталу за формулою:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{ВК}} = (\text{ВК}_3 - \text{ВК}_\Pi) \times \text{Коб}_{\text{АП}} \times \text{М}_{\text{КП}} \times \text{Рч}_\Pi \quad (1.5)$$

Далі аналізується зміна чистого прибутку в результаті зміни оборотності активів за формулою:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{коб}_a} = \text{ВК}_3 \times (\text{Коб}_{\text{А}_3} - \text{Коб}_{\text{АП}}) \times \text{М}_{\text{КП}} \times \text{Рч} \quad (1.6)$$

Оцінюється зміна чистого прибутку в результаті зміни величини мультиплікатора власного капіталу за формулою:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{Мк}} = \text{ВК}_3 \times \text{Коб}_{\text{А}_3} \times (\text{М}_{\text{К}_3} - \text{М}_{\text{КП}}) \times \text{Рч} \quad (1.7)$$

Далі визначається зміна чистого прибутку в результаті зміни величини чистої рентабельності за формулою:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{Рч}} = \text{ВК}_3 \times \text{Коб}_{\text{А}_3} \times \text{М}_{\text{К}_3} \times (\text{Рч}_3 - \text{Рч}_\Pi) \quad (1.8)$$

В підсумку оцінюється сукупний вплив чинників на зміну чистого прибутку в звітному періоді за формулою:

$$\Delta\text{ЧП} = \Delta\text{ЧП}_{\text{ВК}} + \Delta\text{ЧП}_{\text{коб}_a} + \Delta\text{ЧП}_{\text{Мк}} + \Delta\text{ЧП}_{\text{Рч}} \quad (1.9)$$

Систематизуємо показники рентабельності підприємства в таблиці 1.9.

Таблиця 1.9 – Показники рентабельності підприємства

Показник	Метод розрахунку	Характеристика
Рентабельність видів діяльності та витрат виробництва		
Рентабельність операційної діяльності	$РОП = \frac{ФРОД}{(С+ФВ+ВЗ+ІОВ)} \times 100\%$	Показує те, скільки отримано прибутку від операційної діяльності з однієї гривні операційних витрат
Рентабельність звичайної діяльності	$Рзв = \frac{ФРЗДОп}{(С+АВ+ВЗ+ІОВ+ФВ+ВК+ІВ)} \times 100\%$	Показує те, скільки отримано прибутку від звичайної діяльності на одну гривню звичайних витрат
Рентабельність господарської діяльності	$Ргосп = \frac{ЧП}{(С+АВ+ВЗ+ІОВ+ФВ+ВК+ІВ)} \times 100\%$	Показує те, скільки отримано прибутку від господарської діяльності з однієї гривні загальних витрат
Рентабельність виробничих витрат	Валовий прибуток / собівартість реалізованої продукції	Показує те, скільки отримано прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво і реалізацію продукції
Коефіцієнт загальної рентабельності	Валовий прибуток/ чистий дохід	Показує розмір чистого прибутку з однієї гривні чистого доходу від реалізації продукції
Рентабельність продажу		
Рентабельність продажів	Чистий прибуток / чистий дохід від реалізації	Показує, яку величину операційного прибутку одержує підприємство з кожної гривні проданої продукції
Рентабельність реалізованої продукції	Чистий дохід / собівартість реалізованої продукції	Характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності

Продовження таблиці 1.9

Рентабельність капіталу та його складових		
Рентабельність сукупних активів	Чистий прибуток / сукупні активи	Характеризує ефективність використання усіх активів підприємства
Рентабельність виробничих активів	Чистий прибуток / середньорічна вартість основних виробничих засобів і матеріальних оборотних коштів	Показує рівень прибутковості основних і оборотних виробничих активів
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / власний капітал	Показує, яка віддача (норма прибутку) на вкладений власний капітал. Максимізація цього показника – головне завдання управління підприємством
Рентабельність залученого капіталу	Чистий прибуток / залучений капітал	Показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню залученого капіталу

У зв'язку з тим, що аналіз прибутку підприємства надає повне уявлення про ефективність його роботи, для визначення міри ефективності діяльності господарського суб'єкта оцінюють його показники рентабельності. Показник рентабельності характеризує ефективність роботи підприємства загалом, прибутковість різних напрямів діяльності, окупність витрат та проводить просторовочасове зіставлення [36, с.159]. Показники рентабельності підприємства доцільно об'єднати у такі групи: рентабельність видів діяльності та витрат виробництва; рентабельність продажу; рентабельність капіталу та його складових.

Кожне підприємство самостійно здійснює свою виробничу і господарську діяльність на принципах самоокуповування і прибутковості. Підприємство має певні витрати по виготовленню продукції і її реалізації. Ці витрати представляють витрати виробництва даного підприємства (собівартість) або індивідуальні витрати. Проте витрати окремого продукту по підприємствах

можуть відхилитися від середніх витрат по галузі, які беруться за суспільно необхідні витрати або вартість, грошове вираження яких складає ціну продукту. Наявність індивідуальних витрат породжує відособлення іншої частини вартості продукції – прибуток, а отже, і відносного її виміру – рентабельності [18, с 23].

Проте абсолютна величина прибутку не дає уявлення про рівень і зміну ефективності виробництва або торгівлі. Сума прибутку може збільшуватися, а ефективність виробництва може залишатися на колишньому рівні або навіть знизитися. Це відбувається в тому разі якщо приріст прибутку отриманий за рахунок екстенсивних (кількісних) чинників виробництва - збільшення чисельності працівників, зростання парку устаткування і так далі. Якщо ж при зростанні чисельності працівників їх продуктивність залишилася колишньою або знизилася то ефективність виробництва відповідно не змінюється або навіть знижується. Основними відмітними ознаками рентабельності в системі торгівельних і виробничих стосунків є наступні: відношення прибутку до витрат виробництва, що характеризують рівень прибутковості поточних витрат (на придбання сировини, матеріалів, палива, на амортизацію засобів праці, витрати по управлінню і обслуговуванню виробництва і заробітній платі працівників); відношення прибутку до середньорічної вартості виробничих фондів, що характеризують відносний розмір зростання авансованих витрат і що дає оцінку економічної ефективності виробничих фондів [3, с.96].

Спільна рентабельність підприємства визначається відношенням балансового прибутку до середньорічної вартості основних виробничих фондів і нормованих оборотних коштів і розраховується по формулі:

$$P = \Pi / \text{сер.ОВФ} + \text{сер.НОБ}, \quad (1.10)$$

де P – рівень рентабельності, %;

Π – прибуток;

сер.ОВФ -середньорічна вартість основних виробничих фондів;

сер.НОБ- середньорічна вартість нормованих оборотних коштів.

Фактична спільна рентабельність визначається відношенням балансового прибутку до фактичної середньорічної вартості виробничих основних фондів і нормованих оборотних коштів, не про кредитованих банком. Фактичні залишки нормованих оборотних коштів встановлюються виходячи з їх залишку по балансу за вирахуванням заборгованості постачальникам по платіжних вимогах, що акцептуються, термін оплати яких не настав, і постачальникам по не отфактурованим поставанням а також зносу малоцінних і швидкозношуваних предметів і резерву на відшкодування планових втрат і майбутніх витрат. Рівень рентабельності залежить не лише від суми прибутку, але і від фондомісткості виробництва [24, с.420].

При аналізі виробництва, показники рентабельності можна об'єднати в такі групи:

- 1) показники рентабельності продукції;
- 2) показники рентабельності капіталів (активів);
- 3) показники, розраховані на підставі потоків власних грошових коштів.

Перша група показників формується на підставі розрахунків рівнів рентабельності (дохідності) по показникам прибутку (доходу), відбитий в звітності підприємства.

Друга група показників рентабельності формується на підставі розрахунків рівнів рентабельності в залежності від зміни розміру та характеру авансованих коштів: всі активи підприємства; інвестиційний капітал (власні кошти + довгострокові зобов'язання); акціонерний (власний) капітал.

Рентабельність власного (акціонерного) капіталу залежить від змінени рівня рентабельності продукції, швидкості обороту сукупного капіталу та співвідношення власного та займаного капіталу. Вивчення цих залежностей має доказну цінність для оцінки фінансового стану підприємства, оцінки ступеня результатів своєї діяльності. З цієї залежності виходить, що при інших рівних умовах віддача акціонерного капіталу підвищується при збільшенні займаних коштів в складі сукупного капіталу.

Третя група показників рентабельності формується на базі розрахунку рівня рентабельності аналогічно показникам першої та другої груп, однак замість прибутку в розрахунку приймається прибуток грошових коштів. Дані показники дають уяву про ступінь важливостей підприємства забезпечити кредиторів, позичальників та акціонерів власними грошовими коштами в зв'язку з використанням його виробничого потенціалу [15, с.125].

Концепція рентабельності розраховується на підставі притоку грошової "готівки", широко використовується в країнах з розвинутою ринковою економікою. Вона більш пріоритетна, тому що операції з грошовими потоками є ознакою інтенсивного типу виробництва, ознакою "здоров'я" економіки і фінансового стану підприємства. Перехід до використання цієї концепції потребує перебудови звітності підприємства. Різноманітність показників рентабельності визначає альтернативність пошуку шляхів її підвищення.

Рентабельність продукції (витрати) ($R_{пр}$) визначається відношенням прибутку від реалізації продукту від реалізації продукції ($Пр$) до повної собівартості реалізації продукції (C):

$$R_{пр} = Пр/С \quad (1.11)$$

Цей показник характеризує вихід прибутку в процесі реалізації продукції на одиницю витрат в основній діяльності підприємства. Підвищення рентабельності продукції забезпечується переважно зниженням собівартості одиниці продукції. Чим краще використовуються основні виробничі фонди, тим нижче фондомісткість, вище фондovіддача і в наслідок цього відбувається зростання показника рентабельності виробництва. При поліпшенні використання матеріальних обігових коштів знижується їхній розмір, що припадає на 1 гривню реалізованої продукції. Отже, чинники прискорення оборотності матеріальних оборотних коштів є одночасно чинниками росту рентабельності виробництва.

Показник рентабельності виробництва знаходиться в прямій залежності від рентабельності продукції й оберненій залежності від зміни фондомісткості продукції.

Рентабельність виробничої діяльності (окупності витрат) – відношення валового (П рп) або чистого прибутку (ЧП) до суми витрат по реалізованій продукції(З рп):

$$R3= \text{П рп} / \text{З рп} , \text{ або } R3=\text{ЧП} / \text{З рп} \quad (1.12)$$

Він показує, скільки підприємство має прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво і реалізацію продукції. може розраховуватись в цілому по підприємству, окремим його підрозділам і видам продукції [7, с.176].

Основні шляхи зростання рентабельності виробництва - підвищення питомої ваги спеціалізованого виробництва вживання сучасні методів організації виробництва і праці відповідно до вимог науково-технічного прогресу, прискорення впровадження і освоєння новою, прогресивнішою техніки, підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції, поліпшення її якості, посилення режиму економії у витрачанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів і підвищення матеріальної зацікавленості працівників в результатах своєї праці.

Показники рентабельності є важливими характеристиками серед чинника формування прибутку підприємств. Тому вони обов'язкові при проведенні порівняльного аналізу і оцінці фінансового достатку підприємства. При аналізі виробництва показники рентабельності використовуються як інструмент інвестиційної політики і ціноутворення [19].

Рентабельність активів (КОА) визначається як відношення прибутку (балансової чи чистої) (Пб або Пч) до середньої величини активів за якийсь період (Аср):

$$\text{КОА} = \text{Пб(Пч)} / \text{Аср} \quad (1.13)$$

Цей показник служить для визначення ефективності використання капіталу, оскільки дає загальну оцінку доходності вкладеного в виробництво капіталу, як власного так і заємного.

Чим менше доля прибутку в ціні, тим більше повинна бути швидкість обороту, щоб рентабельність вкладень в підприємство була достатньою. І навпаки, чим нижче швидкість обороту, тим більше повинна бути доля прибутку в ціні товару.

Рентабельність поточних активів (Рпа) уявляє собою відношення чистого прибутку підприємства (Пч) до середньої величини поточних активів (оборотних коштів) підприємства (Апа.ср):

$$R_{pa} = Пч / A_{pa.cpr} \quad (1.14)$$

Цей показник характеризує величину прибутку, отриману з кожної гривні що вкладена у поточні активи.

Рентабельність власного капіталу (ROE) визначається як відношення чистого прибутку (Пч) до середньої величини власного капіталу підприємства (Кс) за якийсь період:

$$ROE = Пч / K_c \quad (1.15)$$

Цей показник займає особливе місце серед показників рентабельності і характеризує ефективність використання власних коштів, величину прибутку, отриману на кожну гривню вкладень в підприємство і залишаючи в розпорядку підприємства. Значення цього показника відбиває ступінь привабливості об'єкта для вкладень коштів. Чим вищий цей показник, тим більше прибутку приходить на одну акцію, тим вище потенційні дивіденди.

Зниження його свідчить про падаючий попит на продукцію підприємства і про перенагромадження активів.

Рентабельність продажів (ROS) визначається як відношення прибутку від реалізації (Пр) до виручки від реалізації без податків, включених в ціну продукції (В):

$$\text{ROS} = \text{Пр}/\text{В} \quad (1.16)$$

Рентабельність продажів характеризує дохідність основної діяльності підприємства.

При оцінці фінансового стану підприємства пропонуються такі методиками:

-по-перше, використання системи взаємозв'язаних показників рентабельності, кожний з яких несе однакове навантаження як для робітників підприємства так і для користувачів фінансової інформації(менеджерів, акціонерів, інвесторів та кредиторів);

-по-друге, використання системи показників рентабельності як однієї з елементів фінансово-економічної оцінки поточного положення підприємства;

-по-третє, необхідність проведення динамічного і порівняного аналізу показників рентабельності по секторам основної діяльності, по підприємствам - аналогам і підприємствам-конкурентам [9, с 37].

Рентабельність показує, наскільки прибуткова діяльність підприємства, відповідно, чим вище коефіцієнти рентабельності, тим ефективніше діяльність. Тому компанія повинна прагнути до вищих показників, а керівництво повинне визначити шляхи підвищення рентабельності.

Різноманіття показників рентабельності визначає альтернативність пошуку шляхів її підвищення. При аналізі шляхів підвищення рентабельності важливо розділяти вплив зовнішніх і внутрішніх чинників. В цілому однією з умов процвітання підприємства є розширення ринку збуту продукції за рахунок зниження ціни на пропоновані товари, але це не завжди так. Тому уваги цьому зовнішньому чиннику слід приділяти менше, ніж внутрішнім: збільшенню

обсягів виробництва, зниженню собівартості продукції підвищенню віддачі основних засобів. Проведений аналіз дозволяє сформулювати твердження:

- при низькій рентабельності продажів необхідно прагнути до прискорення звороту активів;
- віддача власного капіталу підвищується при збільшенні долі позикових засобів у складі сукупного капіталу;
- рентабельність активів тим вище, чим вище прибутковість продукції чим вище віддача позаоборотних активів і швидкість звороту оборотних активів, чим нижче спільні витрати на 1 од.п. продукції і питомі витрати по економічних елементах (засобів праці, матеріалів, праці).

У рамках механізму управління прибутком здійснюються наступні дії:

- аналіз і моніторинг зовнішнього середовища;
- розробка стратегії підприємства;
- підготовка аналітичної інформації, на якій ґрунтується прийняття рішення по управлінню прибутком;
- прийняття рішення;
- аналіз і коректування рішення у випадку необхідності.

В умовах ринкових відносин підприємство повинне прагнути не тільки до одержання максимального прибутку, але й до його раціонального, оптимального використання. Це дозволить не тільки утримувати свої позиції на ринку, але й забезпечити динамічний розвиток його виробництва в умовах конкуренції.

Основними задачами управління формуванням прибутку підприємства є такі: забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юктурі; забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується та допустимим рівнем ризику; забезпечення високої якості прибутку, забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства; підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді; забезпечення

ліквідності підприємства та його платоспроможності; підтримка інвестиційної привабливості.

Висновки до 1 розділу

Становлення ринкової економіки в Україні, пріоритет фінансових ресурсів об'єктивно сприяли розвитку такого важливого напрямку аналітичної роботи як фінансово-економічний аналіз, який дозволяє визначити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання, його фінансову стабільність, плато- і кредитоспроможність, ступінь використання фінансових ресурсів і капіталу.

Розглянувши теоретичні аспекти дослідження фінансово-економічного стану підприємства можна зробити висновки:

1) Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств – це комплексне вивчення їх функціонування з метою об'єктивної оцінки досягнутих фінансових результатів і виявлення шляхів подальшого підвищення прибутковості (рентабельності) при забезпеченні без ризикового рівня ліквідності. Таке тлумачення суті фінансово-економічного аналізу визначає предмет і зміст даної економічної дисципліни. В коло аналітичних задач, які розв'язуються в процесі аналізу, включають задачі, пов'язані з оцінкою ефективності використання всіх ресурсів, якими розпоряджається підприємство, а саме: матеріальних (включаючи основні засоби, оборотні засоби), нематеріальних активів, трудових ресурсів, фінансових ресурсів.

2) Однією з головних цілей фінансового-економічного аналізу є оцінка фінансового стану підприємства. Оскільки фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування і використання його фінансових коштів, то в ринковій економіці воно відображає кінцеві результати діяльності підприємства. Фінансово-економічний аналіз є неодмінним елементом як фінансового менеджменту на підприємстві,

так і економічних взаємин його з партнерами, з фінансово-кредитною системою, з податковими органами та ін.

3) Важливим завданням фінансово-економічного аналізу є визначення ефективності впровадження на підприємстві комерційного розрахунку. Саме цей метод господарювання повною мірою відповідає характеру виробничих відносин ринкової економіки, забезпечує реальне втілення принципу матеріальної зацікавленості підприємств та їх працівників у підвищенні ефективності роботи, поєднує суспільні, колективні та особисті інтереси учасників ринкових відносин.

4) Найбільш трудомістким завданням фінансово-економічного аналізу є виявлення факторів, які визначили той або інший результат фінансово-господарської діяльності підприємства, їх взаємозв'язків і причинних зв'язків між управлінськими рішеннями, які приймаються у ході виробничого або іншого підприємницького процесу, і досягнутими результатами. Одночасно на цьому етапі аналізу розв'язується безліч задач, пов'язаних з визначенням наявних резервів підвищення ефективності функціонування підприємства, намічаються шляхи і засоби мобілізації цих резервів.

4) Результати фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки оцінюються головним чином у термінах прибутковості і рентабельності, в коло аналітичних задач, які розв'язуються в процесі аналізу, включають задачі, пов'язані з оцінкою ефективності використання всіх ресурсів, якими розпоряджається підприємство, а саме: матеріальних (включаючи основні засоби, оборотні засоби), нематеріальних активів, трудових ресурсів, фінансових ресурсів.

4) Визначення причинно-наслідкової взаємодії в фінансово-економічному аналізі, оцінка підсумкового впливу різних факторів на кінцеві показники, обробка первинних даних проводяться за допомогою різних способів і прийомів, складових методики економічного аналізу. На основі форм № 1,2 фінансової звітності підприємства практикою фінансового аналізу виділено такі

основні методи: горизонтальний (часовий) аналіз, вертикальний (структурний) аналіз, трендовий аналіз, порівняльний аналіз, факторний аналіз.

5) Проведення фінансово-економічного аналізу дозволяє розрахувати значення великої кількості фінансових співвідношень. Методику розрахунку даних показників пропонують багато авторів, вона зводиться до розрахунку декількох груп показників:

- показники оцінки фінансової стійкості підприємства;
- показники оцінки платоспроможності підприємства;
- показники оцінки ділової активності підприємства;
- показники прибутковості підприємства.

6) Управління прибутком підприємства, що діє в сучасних умовах наджорсткої конкуренції потребує вирішення сукупності питань, які можна згрупувати в теоретичний блок та практичний блок. Розробка теоретичних засад управління прибутком стосуються уточнення його сутності, класифікаційних ознак, оптимального набору показників абсолютного і відносного виміру.

7) Прибутковість підприємства вимірюється двома показниками – прибутком і рентабельністю. Прибуток – головна мета підприємницької діяльності, основний узагальнюючий показник фінансових результатів господарської діяльності підприємств усіх видів, незалежно від їх організаційно-правової форми. Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів. Тому для аналізу його доповнюють показником рентабельності. Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи підприємства, який у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках. Рентабельність характеризує рівень прибутковості, дозволяє зіставити ефективність роботи різних підприємств, прибутковість різних видів продукції тощо.

Таким чином, для досягнення успіху в ринковій конкурентній боротьбі підприємство повинне мати точне уявлення про розвиток безлічі економічних явищ, таких як попит і пропозиція на засоби виробництва, конкретні товари і послуги, про шляхи досягнення економії витрат на виробництво, підвищення ефективності використання наявних ресурсів та про інші складові підвищення прибутковості своєї діяльності. Всі вони мають бути певним чином проаналізовані та описані, в тому числі обов'язково у взаємозв'язку, взаємозалежності й взаємозумовленості.

2 ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ

ПРАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ПрАТ «Дніпроспецсталь», завод з виробництва спеціальних сталей (високолегованих, жаротривких, нержавіючих, інструментальних, кислототривких марок) було пущено 10 жовтня 1932 року в Запоріжжі на базі потужного постачальника електроенергії – ДніпроГЕСУ та частини базового металургійного заводу "Запоріжсталь".

ПрАТ «Дніпроспецсталь» – провідне підприємство України по виробництву якісної сталі та сплавів.

Географічне розташування заводу сприятливе для виробничої діяльності – близьке розташування більшості джерел надходження основних матеріалів (феросплавні, машинобудівні та металургійні підприємства – постачальники металобрухту та чушкового чавуну), енергії (ДніпроГЕС, Запорізька ГРЕС та АЕС), наявність під'їзних колій та автошляхів, можливість використання водного транспорту, розвиненої наукової бази.

Організаційна структура ПрАТ «Дніпроспецсталь» включає [37]:

- 12 основних цехів, а саме: 3 електросталеплавильних цехи; 1 цех порошкової металургії; 1 прокатний цех; 1 термічний цех; 1 калібрувальний цех; 1 ковальсько-пресовий цех; 1 ковальський цех; 1 цех ад'юстажної обробки металу; 1 копровий цех; 1 інструментальний цех;

- 11 допоміжних цехів, а саме: 1 цех підготовки виробництва; 1 цех випробувань; 2 транспортних цехи (автомобільного та залізничного транспорту); 2 ремонтних цехи (ремонт механічного обладнання); 1 ремонтний цех (ремонт електрообладнання); 2 енергозабезпечуючих цехи (мереж та підстанцій, енергосиловий); 1 цех КВПта А; 1 склад готової продукції;

- 2 лабораторії, а саме: 1 центральна заводська лабораторія (наукових розробок); 1 аналітична лабораторія (аналіз хімічного складу сировини, матеріалів та металопродукції);

- 2 виробництва (сталеплавильне и передільне).

- 12 управлінь (в тому числі 1 управління корпоративної соціальної відповідальності до складу якого входять: ВСП «Санаторій-профілакторій», ВСП ДК «Дніпроспецсталь», ДОЦ «Чайка», редакція);

- 51 відділ (включаючи головну бухгалтерію);

Основним видом діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» є виробництво спеціальних сталей і сплавів, що відповідають вимогам та очікуванням Споживачів.

Основні постачальники [37]:

- металобрухту – підприємства "Вторчермету" Запорізької, Дніпропетровської, Київської, Хмельницької, Тернопільської областей;

- феросплавів – Запорізький та Нікопольський заводи феросплавів;

- Пабужський феронікелевий завод;

- ВАТ "Укрграфіт" м. Запоріжжя;

- ВАТ "Запоріжвогнетрив" м. Запоріжжя.

Продукція компанії представлена наступними групами марок сталі: нержавіюча, інструментальна, швидкоріжуча (в тому числі виготовлена методом порошкової металургії), підшипникова, легована конструкційна, теплостійка, ресорно-пружинна, а також сплави корозійно стійкі, жаростійкі та жароміцні.

В залежності від розмірів і профілю, продукцію ПрАТ «Дніпроспецсталь» можна розділити на наступні групи [37]:

- прутки гарячекатані круглі діаметром 20-280 мм з обточеною поверхнею;

- прутки гарячекатані круглі діаметром 8-130 мм без обточки;

- заготівка гарячекатана квадратна зі стороною квадрату 45-180 мм та 230-250 мм;

- блюми зі стороною квадрату 190-280 мм;

- прутки гарячекатані квадратні зі стороною квадрату 8-100 мм;

- смуги гарячекатані перерізом 6-12x45-50 мм та 40x150 мм;

- прутки круглі ковані діаметром 80-550 мм;
- прутки квадратні ковані зі стороною квадрату 80-450 мм;
- поковки прямокутного перерізу 30-150x80-350 мм та 100-300x300-800 мм;
- прутки холоднотягнуті зі спеціальною обробкою поверхні діаметром 2-50 мм.

Доля ринку ПрАТ «Дніпроспецсталь» в Україні: 2% (на внутрішньому ринку сталі), 10% (на внутрішньому ринку готового прокату), монополіст на ринку спецсталей (нержавіючої, інструментальної, швидкорізальної, підшипникової, конструкційної).

Товариство технічного нагляду "ТЮФ", неодноразово підтверджувало високий рівень технології та якості металопродукції заводу. Згідно з вимогами іноземних споживачів удосконалюється технологія та придбані сучасні прилади для контролю за якістю. Завод одразу взяв лінію на максимальне задоволення потреб закордонних замовників.

Сьогодні, більше ніж коли-небудь, справедливо стверджувати, що міжнародна конкурентоспроможність чорної металургії визначається зниженням витрат по переділу розрахунку на 1 т сталі, все ширше пред'являється вимогою впроваджувати новаторство й удосконалювати процес виробництва з метою зниження витрат, ресурсо й енергозбереження.

Продукція підприємства поставляється в 20 країн-експортерів. Серед них: Англія, Австрія, Німеччина, Італія, Іспанія, ПАР, США, Канада, Кіпр, Франція, Мексика, Ізраїль, Туреччина та інші.

В числі споживачів продукції електрометалургійного заводу більше п'яти тисяч замовників в країнах СНД.

Основними ризиками у діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» є зниження попиту на металопродукцію, зниження цін на основну продукцію, збільшення цін на сировину та енергоресурси, нестабільна ситуація на валютних ринках. Однак функціональними службами постійно контролюється процес

впровадження програм оптимізації виробництва, з проведенням комплексного аналізу отриманого фактичного економічного ефекту.

Система менеджменту якості, впроваджена і діє на ПрАТ «Дніпроспецсталь» спрямована на постійне підвищення задоволеності споживачів, які є основними джерелами фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його стабільний розвиток. Система менеджменту якості ПрАТ «Дніпроспецсталь» відповідає всім вимогам ISO 9001:2008.

ПрАТ «Дніпроспецсталь» – це біля 5,5 тисяч робітників та службовців, одна третина яких – молодь до 35 років. Є свій чудовий заводський Палац культури. На мальовничому березі Дніпра на острові Хортиця розташований заводський профілакторій на 150 місць. Дві бази відпочинку «Металург» в селищі Кирилівка на березі Азовського моря та «Весна» в селищі Алтагір [37].

Фінансово-економічний стан підприємства характеризується ступенем його прибутковості та оборотності капіталу, динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

Основні техніко-економічні показники роботи ПрАТ «Дніпроспецсталь» представлені в таблиці 2.1.

Аналізуючи таблицю 2.1 треба відмітити, що товарна продукція за період 2017-2018 рр. збільшилася, так на кінець 2018р. відповідно до 2017 р. збільшення склало 18%. На збільшення товарної продукції вплинули два основних фактори збільшення обсягів виробництва продукції, а також збільшення цін на продукцію.

Таблиця 2.1 – Аналіз техніко-економічних показників ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Показник	2 017р.	2 018р.	Відхилення, +/-	
			+/-	Темп приросту, %
1	2	3	4	5
Реалізація товарної продукції, тис.грн.	8738267,00	10334525,00	1596258,00	+18
Чисельність працюючих, осіб	5292,00	5020,00	-272,00	-

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Продуктивність праці працюючих, тис.грн./од.	1651,22	2058,67	407,45	+25
Фонд оплати праці працівників, тис.грн.	569822,90	558613,70	-11209,2	-2
Вартість основних фондів, тис.грн.	4766698,00	4938354,00	171656,00	+4
Фондовіддача, грн./грн.	1,83	2,09	0,26	+14
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	7151107,00	9111430,00	1960323,00	+27

Зобразимо отримані дані графічно для визначення співставлення показників (рисунок 2.1).

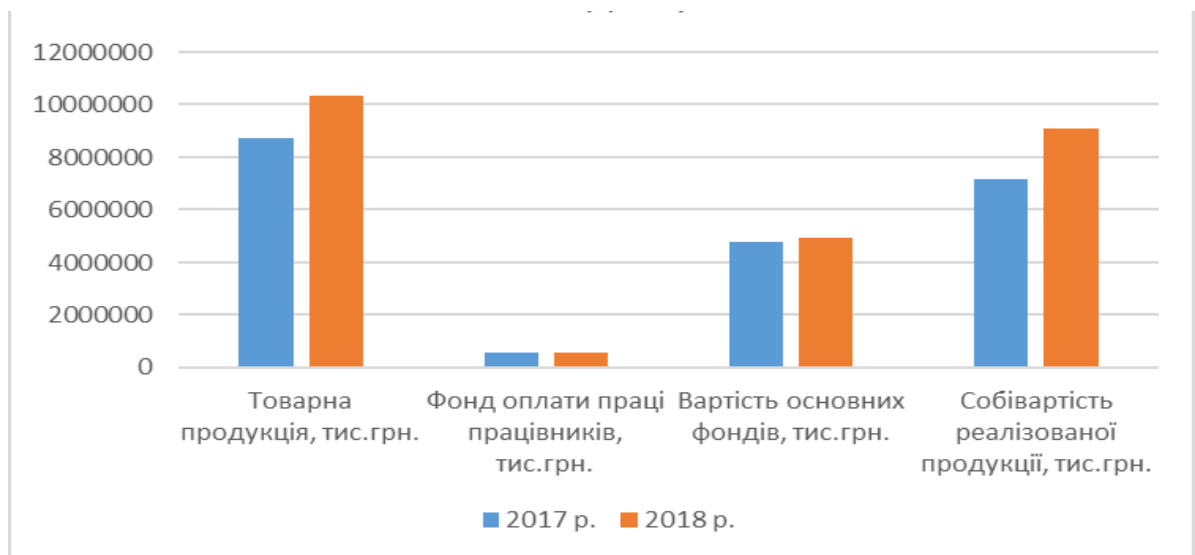

Рисунок 2.1 – Динаміка основних показників діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр.

Аналіз використання трудових ресурсів показав, що за період 2017-2018 рр. чисельність працівників комбінату скоротилася на 272 особи відносно 2018 р.

У порівнянні з 2017 р. зменшився на 2% фонд заробітної плати незважаючи на неодноразове підвищення мінімального розміру заробітної

плати, та зміни системи мотивації на підприємстві, та на кінець 2018 р. зменшення склало 11209,2 тис.грн. відносно 2017 р.

Продуктивність праці на кінець 2018 р. збільшилася на 25 % відносно 2017 р., що на багато більше ніж темп росту заробітної плати. Це свідчить про раціональне використання робочої сили та ефективні заходи по підвищенню мотивації праці на підприємстві.

Аналіз використання основних виробничих фондів свідчить, що підприємство збільшує свою потужність, а саме відбувається зростання вартості виробничих фондів відповідно на 171656,00 тис.грн. або на 4% відносно 2017 р.

Фондовіддача за цей період збільшується та на кінець 2018 р. складає 2,09 грн./грн., що на 0,26 грн./грн. більше аніж у 2017 р. Таке збільшення цього показника свідчить про те, що темпи зростання вартості обладнання нижче темпів збільшення обсягів виробництва.

Зміна, таким чином, фондовіддачі свідчить про ефективне використання наявних виробничих фондів і тому треба продовжити реконструкції та модернізації обладнання для подальшого підвищення продуктивності виробничого обладнання та збільшення сортності виробів.

Собівартість продукції протягом аналізованого періоду збільшилася, спостерігається збільшення витрат на кожну гривню товарної продукції. Це зумовлено процесами подорожчання енергоресурсів на підприємстві.

Отже, собівартість продукції на кінець 2018 р. збільшилася відносно 2017 р. на 1960323,00 тис. грн. або на 27%.

Підсумовуючи результати аналізу, необхідно зазначити, що протягом 2018 р. спостерігається зростання основних показників діяльності підприємства, причинами чого є раціональне використання робочої сили, ефективні заходи щодо підвищення мотивації праці на підприємстві, ефективне використання наявних виробничих фондів.

2.2 Аналіз і оцінка фінансового стану ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Аналіз фінансового стану являє собою глибоке, науково обґрунтоване дослідження фінансових відносин і руху фінансових ресурсів у єдиному виробничо-торговельному процесі [31, с. 102].

Аналіз фінансового стану ПрАТ «Дніпроспецсталь» почнемо із загальної оцінки майна підприємства та його структури (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Загальна оцінка складу майна ПрАТ «Дніпроспецсталь» за структурними елементами, тис. грн.

Показник	2017 р.		2018 р.		Відхилення 2018 р.		
	тис. грн	%	тис. грн	%	до 2017 р.		
					+/-	Темп росту, %	Частка п.п.
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Необоротні активи	4806149	60,50	5260777	64,77	454628	9,5	4,27
Нематеріальні активи	10056	0,13	49425	0,61	39369	391	0,48
Незавершене будівництво	27477	0,35	28971	0,36	1494	5,43	0,01
Основні засоби	4766698	60,00	4938354	60,80	171656	3,6	0,80
Довгострокові фінансові інвестиції в т.ч.:							
- інші фінансові інвестиції							
II. Оборотні активи	3137728	39,50	2861048	35,23	-276680	-8,8	-4,27
Виробничі запаси	503520	6,34	638910	7,87	135390	26,9	1,53
Незавершене виробництво	505844	6,37	491092	6,05	-14752	-2,9	-0,32
Готова продукція	237534	2,99	268706	3,31	31172	13,12	0,32
Товари	81	0,001	35	0,001	-46	-56,8	0,000
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1331809	16,77	1186397	14,61	-145412	-10,9	-2,16
Дебіторська заборгованість:							
з бюджетом	107499	1,35	110724	1,36	3225	3,0	0,01
за виданими авансами	95750	1,21	75691	0,93	-20059	-20,9	-0,27

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
з податку на прибуток	31	0,001	1	0,001	-30	-96,8	0,000
з нарахованих доходів	2071	0,03	2204	0,03	133	6,4	0,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	10256	0,13	5802	0,07	-4454	-43,4	-0,06
Грошові кошти та їх еквіваленти:							
в національній валюті	138961	1,75	67103	0,83	-71858	-51,7	-0,92
у т.ч. в касі	7	0,001	5	0,001	-2	-28,6	0,000
Витрати майбутніх періодів	1829	0,02	1970	0,02	141	7,7	0,00
Інші оборотні активи	10866	0,14	12414	0,15	1548	14,24	0,01
Усього майна	7943877	100,00	8121825	100	177948	2,24	

Із наведених даних у таблиці 2.2 можна зробити наступні висновки. Вартість майна підприємства протягом двох років збільшилася, відповідно на кінець 2018р. – на 177 948 тис.грн. або на 0,02% відносно 2017 року.

Питома вага необоротних активів в загальній структурі майна на кінець 2017 р. – 4806149 тис. грн. або 60,5 %, а на кінець 2018 р. їх вартість збільшилася до 5260777 тис. грн., частка зростає до 64,77 % у структурі активів. Отже, на кінець 2018 р. їх вартість зросла на 454628 тис. грн. або на 0,09 %, а частка в капіталі збільшилася на 4,27 п.п. Питома вага необоротних активів вище за 50% в їх загальній структурі, підприємство має важку структуру активів.

Частка основних засобів в загальній вартості майна у 2018 р. зросла на 171656 тис. грн, тобто на 3,6 % відносно 2017 р.

Майже на 5,43 % зросла на кінець 2018 р. вартість незавершеного будівництва, а саме на 1494 тис. грн.

Для співставлення отриманих результатів зобразимо дані графічно (рисунок 2.2).

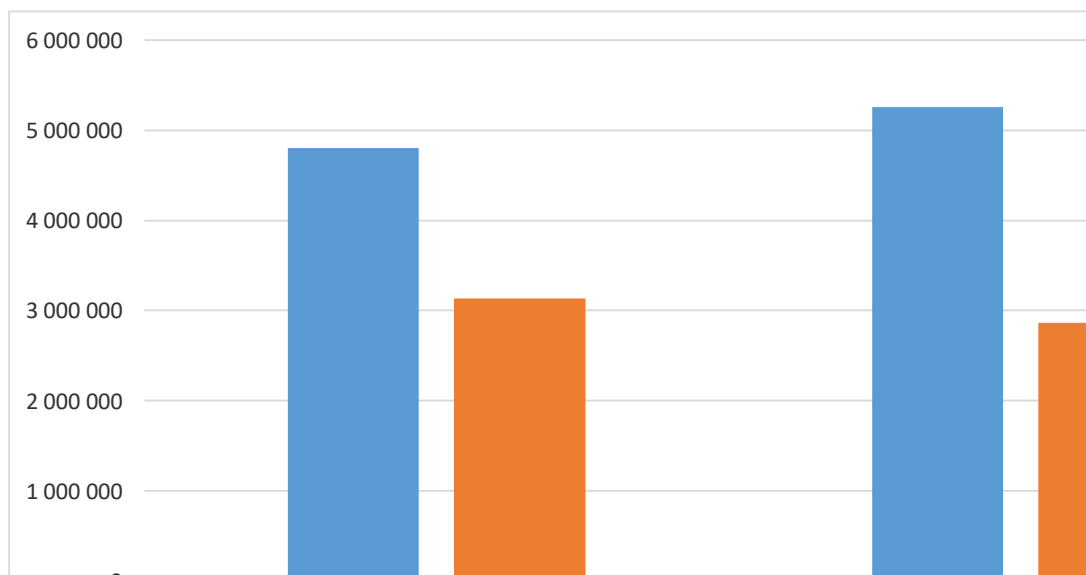

Рисунок 2.2 – Динаміка оборотних та необоротних активів ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр.

Оборотні активи у загальній структурі майна займають: у 2017 р. – 3 137728 тис. грн. або 39,50 %; на кінець 2018 р. їх вартість скорочується до 2861048 тис. грн. або 35,23 %. У структурі мобільних (оборотних) засобів вагомою є частка виробничих запасів, вартість яких збільшилася з 503520 тис. грн. у 2017 р. до 638910 тис. грн., їх частка у структурі оборотних активів зросла до 7,87 %. Це збільшення за рахунок частки незавершеного виробництва, вартість якого скоротилася на кінець 2018 р. на 14 752 тис.грн., або на 0,03 %.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги також зменшилася на 145412 тис. грн. або на 2,9 %, та на кінець 2018 р. її вартість склала 1186397 тис. грн. Дебіторська заборгованість у загальній вартості оборотних активів зменшилася за виданими авансами у 2017 р. з 95750 тис. грн. або 1,21 %, до 75691 тис. грн. або 0,93 % на кінець 2018 р. Отже, її частка в структурі оборотних активів скоротилася на 20,9%. Заборгованість за розрахунками з

бюджетом збільшилася з 107499 тис. грн. до 110724 тис. грн. на кінець 2018 р, тобто на 3225 тис. грн. або на 3,0 %.

Частка грошових коштів та їх еквівалентів за аналізований період також зазнала змін, склавши у загальній структурі оборотних коштів на кінець 2017 року 138961 тис. грн. або 1,75 %; та зменшилася протягом року на 71858 тис. грн. (-51,7%).

Отже, позитивною тенденцією є скорочення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, та скорочення частки незавершеного виробництва, а негативною – збільшення частки запасів у загальній вартості майна та зменшення обсягу оборотних активів у загальній структурі майна.

Внутрішній аналіз структури джерел фінансування пов'язаний з оцінкою альтернативних варіантів фінансування діяльності підприємства. При цьому основними критеріями вибору є умови залучення позикових ресурсів, ступінь ризику, їх "ціна", можливі напрямки використання і т.д. [8, с. 94].

У I розділі пасиву балансу подана інформація про розмір власних джерел. Дані про склад і динаміку позикових ресурсів відображаються в II розділі пасиву (Додаток А). Розглянемо динаміку і структуру власного і позикового капіталу ПрАТ «Дніпроспецсталь», визначимо причини зміни окремих його складових і дамо оцінку цим змінам за звітний період (таблиці 2.3; 2.4).

Таблиця 2.3 – Динаміка структури власних джерел фінансування ПрАТ «Дніпроспецсталь», тис. грн.

Показник	2017 р.		2018 р.		Відхилення 2018р. до 2017 р.		
	тис. грн	%	тис. грн	%	+/-	Темп, %	Частка п.п
1	2	3	4	5	6	7	8
Статутний капітал	49720	3,59	49720	3,90	0	0,00	0,30
Капітал дооцінках у	3342226	241,51	3452405	270,61	110179	3,29	29,10
Додатковий капітал	114627	8,28	114747	8,99	120	0,10	0,71

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8
Резервний капітал	12430	0,90	12430	0,97	0	0,00	0,08
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-2134352	-154,23	-2353527	-285,91	-148296	10,27	-131,7
Вилучений капітал	-761	-0,05	0	0	761	-100,00	0,05
Усього власного капіталу	1383890	100	1275775	100	-108115	-7,81	-

З даних, наведених у таблиці 2.3 можна зробити висновок, що спостерігаються деякі зміни в структурі власного капіталу, так його вартість зменшилася на 108115 тис. грн. або на 7,81%. Зменшення відносно 2017 р. на кінець 2018 р. відбулося за рахунок збільшення непокритого збитку на 148296 тис. грн. або на 10,27 %.

Таблиця 2.4 – Динаміка структури позикових джерел фінансування ПрАТ «Дніпроспецсталь», тис. грн.

Показник	2017 р.		2018 р.		Відхилення 2018р.до 2017 р.		
	тис. грн	%	тис. грн	%	+/-	Темп, %	Частка пунктів
1	2	3	4	5	6	7	8
II. Довгострокові зобов'язання							
Довгострокові кредити банків	866635	13,21	3920356	57,26	3053721	352,4	44,05
Відстрочені податкові зобов'язання	317193	4,84	300762	4,39	-16431	-5,2	-0,44
Довгострокові забезпечення	460273	7,02	509679	7,44	49406	10,7	0,43
Усього за розділом II	1644101	25,06	4730797	69,10	3086696	187,7	44,04
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість за:							

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
- довгостроковими зобов'язаннями	3320295	50,61	120975	1,77	-3199320	-96,4	-48,85
- товари, роботи, послуги	1338343	20,40	1748917	25,55	410574	30,7	5,14
- розрахунками з бюджетом	11643	0,18	12964	0,19	1321	11,3	0,01
у тому числі з податку на прибуток	28	0,00			-28	-100,0	0
- розрахунками зі страхування	8 400	0,13	10 759	0,16	2 359	28,1	0,03
- розрахунками з оплати праці	26 697	0,41	33 779	0,49	7 082	26,5	0,09
Поточна кредиторська заборгованість з одержаних авансів	98952	1,51	60702	0,89	-38250	-38,7	-0,62
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	14333	0,22	14330	0,21	-3	0,0	-0,01
Усього за розділом III	4915886	74,94	2115253	30,90	-2800633	-57,0	-44,04
Усього позикового капіталу	6559987	100	6846050	100,00	286063	4,4	*

За даними таблиці 2.4 видно, що на підприємстві зросла заборгованість по довгостроковим кредитам, так їх вартість збільшилася з 866635 тис.грн. до 3920356 тис. грн. на кінець 2018 р. та склали 57,26 % у загальній структурі поточних зобов'язань, що є негативною тенденцією.

У свою чергу, значно зменшилася заборгованість по короткостроковим зобов'язанням, так у 2017 році з 4915886 тис. грн. вона зменшилася до 2115253 тис. грн. на кінець 2018 р. Залучення позикових коштів в оборот підприємства являється нормальним явищем. Це сприяє тимчасовому покращенню фінансового стану при умові, що кошти не заморожуються на тривалий час в обороті і своєчасно повертаються. В іншому випадку може виникнути прострочена кредиторська заборгованість, що приводить до виплати штрафів, санкцій і погіршенню фінансового стану підприємства.

Проведемо аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Дніпроспецсталь». У ході виробничої діяльності на ПрАТ «Дніпроспецсталь» йде постійне формування (поповнення) запасів товарно-матеріальних цінностей. Для цього використовуються як власні оборотні кошти, так і позикові (довгострокові й короткострокові кредити й позики). Аналізуючи відповідність або невідповідність (надлишок або недолік) засобів для формування запасів і витрат, визначимо абсолютні показники фінансової стійкості ПрАТ «Дніпроспецсталь».

За даними балансу ПрАТ «Дніпроспецсталь» визначимо наявність власних оборотних коштів.

Структуру позикових джерел фінансування ПрАТ «Дніпроспецсталь» представлено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз власних оборотних коштів ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Показник	Роки		Відхилення 2018р. до 2017р.	
	2017 р.	2018 р.	тис. грн	%
Загальна сума поточних активів	3137728	2861048	-276680	-8,8
Загальна сума короткострокових зобов'язань	4915886	2115253	-2800633	-56,9
Величина власних оборотних коштів	-1778158	745795	2523953	58,1
Частка в сумі поточних активів, %:				
- власного капіталу	-56,7	26,1	82,8	-
- позикового капіталу	156,6	73,9	-82,7	-

За результатами розрахунків (таблиця 2.5) можна побачити, що у 2017-2018 рр. поточні активи були сформовані переважно за рахунок позикового капіталу. Тобто, якщо у 2017 році після повного погашення поточних зобов'язань у підприємства залишиться борг 1778158 тис. грн, то на кінець 2018 р. після повного погашення поточних зобов'язань у підприємства залишився прибуток 745795 тис. грн.

Зобразимо отримані результати графічно на рисунку 2.3.

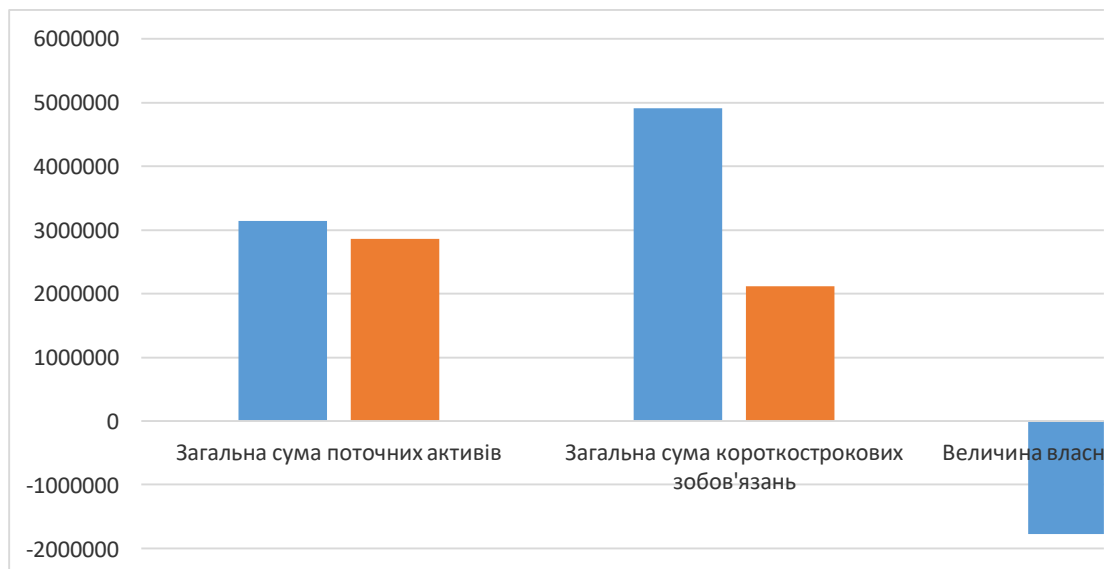

Рисунок 2.3 – Структура власних оборотних коштів ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр.

Як бачимо із розрахункових показників таблиці 2.5 частка власного капіталу в сумі поточних активів на кінець 2017 р. становила - 56,7 %; а на кінець 2018 р. зросла до 26,1 %. Відповідно зменшилася частка позикового капіталу з 156,6 % у 2017 році до 73,9 % на кінець 2018 р., що свідчить про послаблення фінансової залежності підприємства, починаючи з 2018 р. та покращення його фінансового стану.

Аналізуючи й оцінюючи фінансову стійкість підприємства, можна сказати, що ПрАТ «Дніпроспецсталь» перебуває в стійкому фінансовому стані, оскільки це положення покращується на кінець аналізованого періоду.

Тобто, можна зробити висновок, що для успішної діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» необхідно забезпечити подальше зростання власних оборотних коштів.

Крім абсолютних показників оцінки фінансової стійкості підприємства застосування відносних дозволяє більш детально її оцінити.

Розрахунок відносних показників фінансової стійкості ПрАТ «Дніпроспецсталь» представлено у таблиці 2.6.

Наведені розрахунки, в цілому підтверджують раніше зроблені висновки щодо структури джерел формування поточних активів на підприємстві.

Таблиця 2.6 – Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Показник	Нормат. значення	2017 р.	2018 р	Відхилення. +/-
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,16	0,09	-0,07
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	1,07	1,14	0,07
Коефіцієнт фінансової залежності	>1	9,41	16,44	7,03
Коефіцієнт фінансового ризику	< 1	8,18	15,22	7,04
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,2-0,5	0,01	-2,35	-2,34
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	0,002	-0,38	-0,38
Коефіцієнт забезпечення за кредитами	>1	1,25	2,85	1,6
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	Збільшення	0,59	0,47	-0,12
Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел	Зменшення	0,9	0,98	0,08
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	>0,6	0,33	0,25	-0,08

На підставі даних таблиці 2.6 можна зробити висновок, що фінансова незалежність ПрАТ «Дніпроспецсталь» низька. Це підтверджується досить низькими значеннями коефіцієнта автономії (зниження з 0,16 у 2017р. до 0,09 на кінець 2018 р.) і зміни співвідношення позикових і власних засобів (зменшення з 8,18 до 15,22).

Коефіцієнт автономії на 2018 рік складає 0,09 тобто коефіцієнт значно не доходить до нормативного 0,5, а це означає, що ПрАТ «Дніпроспецсталь» дуже багато залучає зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу показує частку залученого майна в активах ПрАТ «Дніпроспецсталь» (1,14), і є значно більшим встановленого нормативу, що свідчить про фінансову нестійкість підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності ПрАТ «Дніпроспецсталь» у 2017 році склав 9,41, а у 2018 році збільшився в 1,7 рази, отже ми бачимо зростання цього показника в динаміці, що показує збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, а отже, і зростання його фінансової залежності від

кредиторів та інвесторів.

Коефіцієнт фінансового ризику на ПрАТ «Дніпроспецсталь» у 2018 році склав 15,22, що значно більше за нормативний показник, це означає, що більша частина майна підприємства сформована за рахунок зобов'язань, а це може свідчити про небезпеку неплатоспроможності і може ускладнити одержання кредиту.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу за 2018 рік склав -2,35, що є негативною тенденцією, та свідчить про зменшення можливостей до фінансового маневру (маневру власними коштами).

Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів на 2018 рік складає -0,38, що означає погіршення фінансового стану підприємства, а в наслідок цього і зменшення можливостей для проведення незалежної фінансової політики.

Коефіцієнт забезпечення за кредитами у 2018 році склав 2,85. Це означає, що підприємство може в повному обсязі розраховуватися з кредиторами за поточними зобов'язаннями.

Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності на 2017 рік складає 0,59, а у 2018 – 0,46 зменшення цього показника свідчить про зменшення фінансового потенціалу майбутнього розвитку підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел зростає так як за 2017 рік він склав 0,9, а у 2012 році – 0,98 це показує погіршення фінансового стану підприємства, що означає з позиції довгострокової перспективи підприємство дедалі більшу залежність від зовнішніх кредиторів.

Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел зменшується, у 2017 році він склав 0,33, а у 2018 році 0,25 – це показує незначне збільшення залежності від зовнішніх кредиторів.

Отже всі отримані показники не відповідають встановленим нормам, тобто фінансова незалежність підприємства низька.

З огляду на те, що на стійкість фінансового становища впливає в основному показник забезпеченості власними засобами він указує на можливість підприємства проводити незалежну фінансову політику. Деяке

зниження цього коефіцієнта відбувається не через зменшення власних оборотних коштів підприємства, а за рахунок різкого росту оборотних активів (а саме – запасів і витрат), але цей коефіцієнт не виходить за межі припустимого [2, с. 98].

У результаті аналізу фінансової стійкості ПрАТ «Дніпроспецсталь» на основі абсолютних і відносних показників можна зробити висновок, що підприємство перебуває у нестійкому фінансовому стані (при розгляді абсолютних показників). Фінансова незалежність підприємства низька причому спостерігається зниження фінансової стійкості підприємства (при розгляді динаміки відносних показників фінансової стійкості).

Головна задача оцінки ліквідності балансу – визначити величину покриття зобов'язань підприємства по його активах, строк перетворення яких у грошову форму (ліквідність) відповідає строку погашення зобов'язань (терміновості повернення).

Отже, повинно виконуватись відношення:

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П3; A4 \leq П4.$$

У разі виконання зазначених умов баланс вважається абсолютно ліквідним. У таблиці 2.7 наведено баланс ліквідності, що складений за вихідними даними балансу підприємства ПрАТ «Дніпроспецсталь».

Таблиця 2.7 – Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Дніпроспецсталь»

АКТИВ	2017 р.	2018 р.	ПАСИВ	2017 р.	2018 р.	Платіжний надлишок / нестача (+/-)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Найбільш ліквідні активи (A1)	138968	67103	Найбільш термінові зобов'язання (П1)	4915886	2115253	4776918	2048150
Активи, що швидко реалізуються (A2)	1749952	1393232	Короткострокові зобов'язання (П2)	-	-	-1749952	-1393232

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Активи, що повільно реалізуються (А3)	1248808	1400713	Довгострокові зобов'язання (П3)	1644101	4730797	395293	3330084
Активи, що важко реалізуються (А4)	4806149	5260777	Власний капітал (П4)	1383890	1275775	-3422259	-3985002
БАЛАНС	7943877	8121825	БАЛАНС	7943877	8121825	0	0

За результатами проведеного аналізу отримуємо:

2017 р.:	A1 < П1	A2 > П2	A3 < П3	A4 > П4
2018 р.:	A1 < П1	A2 > П2	A3 < П3	A4 > П4

За результатами аналізу бачимо, що наведений баланс ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр. не є абсолютно ліквідним.

Сума найліквідніших активів (А1) протягом 2017-2018 рр. є дуже малою, це свідчить про те, що на розрахунковому рахунку підприємства дуже мало грошей і це призводить до погіршення показників ліквідності підприємства і в разі, якщо підприємству треба буде негайно розрахуватися по своїм найтерміновішим зобов'язанням (а це кредиторська заборгованість підприємства), то воно не зможе цього зробити. Як бачимо на кінець 2017 р. найліквідніші активи становили 138968 тис. грн.; а на кінець 2018 р. ситуація знов погіршилась і активи становили 67103 тис. грн. Як видно з таблиці 2.7, швидкоореалізовані активи за аналізований період 2017-2018 рр. перевищують короткострокові пасиви. Відповідно, ліквідність підприємства в більш далекій перспективі (3-6 місяців) є досить високою.

Також відмітимо той факт, що на ПрАТ «Дніпроспецсталь» на кінець 2018 р. збільшилася сума довгострокових зобов'язань (довгострокові кредити банків). Отже, довгострокові зобов'язання збільшилися з 1644101 тис. грн. у 2017 р. до 4730797 тис. грн. на кінець 2018 р. Стосовно важкорезалізуємих

активів, то їх сума значно перевищує суму поточних зобов'язань. А саме, вартість важкореалізуємих активів у 2017 р. склала 4806149 тис. грн., а на кінець 2018 р. збільшилася та склала 5260777 тис. грн. В той час як постійні зобов'язання скоротилися з 1383890 тис. грн. до 1275775 тис. грн. Це негативна тенденція.

У цілому баланс ліквідності на кінець 2018 року свідчить про погіршення фінансового стану підприємства впродовж 2017- 2018 рр.

Для оцінки рівня ліквідності та платоспроможності підприємства необхідно також розрахувати сукупність відносних аналітичних показників – коефіцієнтів ліквідності.

Отримані розрахунки коефіцієнтів ліквідності зведемо у таблиці 2.8.

Ці коефіцієнти свідчать про те, що на кінець 2018 р. ПрАТ «Дніпроспецсталь» не достатньо обігових коштів, щоб ліквідувати борги протягом аналізованого періоду.

Таблиця 2.8 – Аналіз коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Показник	Нормативне значення	2017 р.	2018 р.	Відхилення, +/-
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	> 1	1,234	0,942	-0,292
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,6-0,8	0,584	0,454	-0,13
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0 збільшення	0,044	0,041	-0,003
Чистий оборотний капітал, тис.грн.	> 0 збільшення	-1778158	745795	1032363

Зобразимо отримані дані графічно (рисунок 2.4).

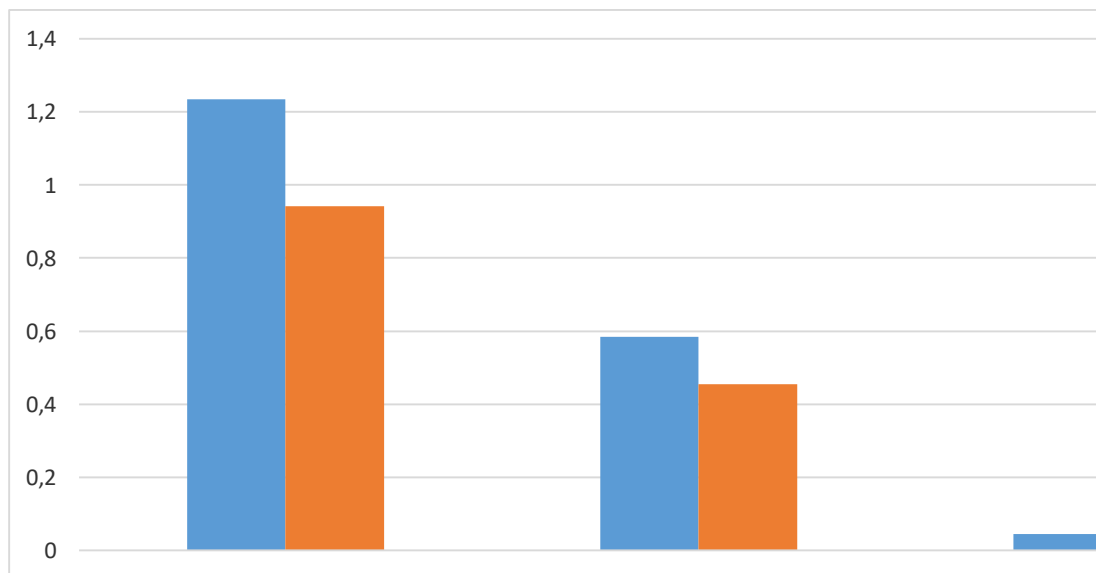

Рисунок 2.4 – Динаміка коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр.

Як бачимо значення коефіцієнтів не досить високі, та це говорить про те, що в разі термінового ліквідування підприємством короткострокової заборгованості ПрАТ «Дніпроспецсталь» не зможе це зробити.

Отже, у підприємства не вистачає грошових коштів на покриття невідкладних зобов'язань. Проте вірогідність того, що всі кредитори в один момент звернуться до підприємства з вимогою розрахуватися з ними дуже невелика. Щоб приймати ефективні рішення і мати можливість впливати на середовище, в якому доводиться діяти ПрАТ «Дніпроспецсталь», його керівництву необхідно здійснювати пошуки найкращих взаємозв'язків між набором економічних ресурсів і кількістю економічних благ, які виготовляються за допомогою цих ресурсів.

Проаналізуємо ділову активність ПрАТ «Дніпроспецсталь» (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 – Аналіз ділової активності ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Показник	Нормативне значення	2017 р.	2018 р.	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності активів	Збільшення	2,822	2,011	-0,811

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Збільшення	12,823	8,802	-4,021
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Збільшення	7,944	6,724	-1,22
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Збільшення	25,377	18,144	-7,233
Коефіцієнт оборотності основних засобів	Збільшення	3,569	3,782	0,213
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Збільшення	24,206	19,348	-4,858

Зобразимо отримані дані графічно на рисунку 2.5 та проаналізуємо результати.

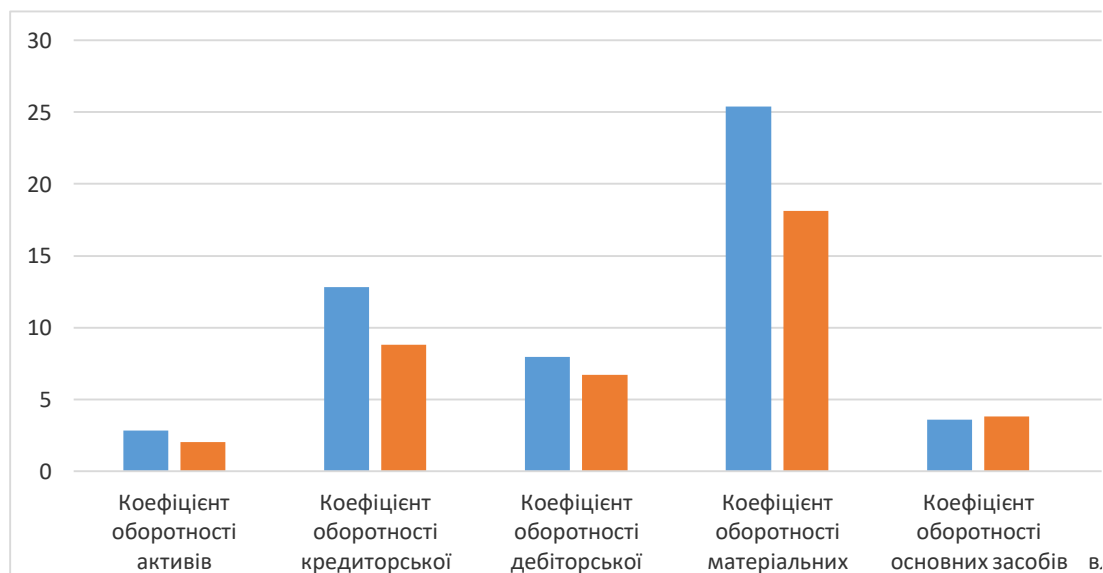

Рисунок 2.5 – Динаміка ділової активності ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Отже, за результатами аналізу ділової активності ПрАТ «Дніпроспецсталь» можна зробити висновок, що коефіцієнт оборотності активів протягом 2017-2018 рр. знижується з 2,822 до 2,011, тобто на кінець 2018 р. підприємство менш ефективно використовує наявні ресурси незалежно від джерел їх залучення.

Швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період зменшилася з 7,9 днів у 2017 р. до 6,7 днів на кінець 2018 р.

Швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства скорочується з 12,8 днів до 8,8 днів на кінець 2018 р.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів зменшився з 25,4 днів до 18,4 днів, тобто на кінець 2018р. швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства зменшилася на 7,23 днів.

Ефективність використання основних засобів підприємства зросла з 3,57 у 2017 р. до 3,78 на кінець 2018 р. Ефективність використання власного капіталу підприємства зменшилася з 24,21 у 2017 р. до 19,35 на кінець 2018 р.

Отже, можна зробити висновок, що всі коефіцієнти ділової активності ПрАТ «Дніпроспецсталь», окрім використання основних засобів, мають тенденцію до зниження – це негативна тенденція.

Розрахунок показників, що характеризують рентабельність підприємства заснований на визначенні середньорічних величин, що необхідно для приведення чисельника й знаменника дробу в порівнянний вид. Це обумовлено тим, що прибуток ураховується наростаючим підсумком з початку року й за весь звітний період. Величина в чисельнику така як, наприклад розмір власного капіталу, може істотно мінятися [3, с. 96].

Проведемо оцінку показників рентабельності ПрАТ «Дніпроспецсталь» (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10 – Показники рентабельності капіталу ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Показник	Нормативне значення	2017 р.	2018 р.	Відхилення, +/-
Коефіцієнт рентабельності активів	> 0	0,001	-0,079	-0,078
Коефіцієнт рентабельності активів (чистого прибутку)	> 0 збільшення	-0,018	-0,086	-0,068
Коефіцієнт рентабельності капіталу	> 0 збільшення	-0,160	-0,825	-0,665
Коефіцієнт рентабельності продукції	> 0 збільшення	-0,009	-0,053	-0,044

Зобразимо отримані дані графічно на рисунку 2.6 та проаналізуємо результати.

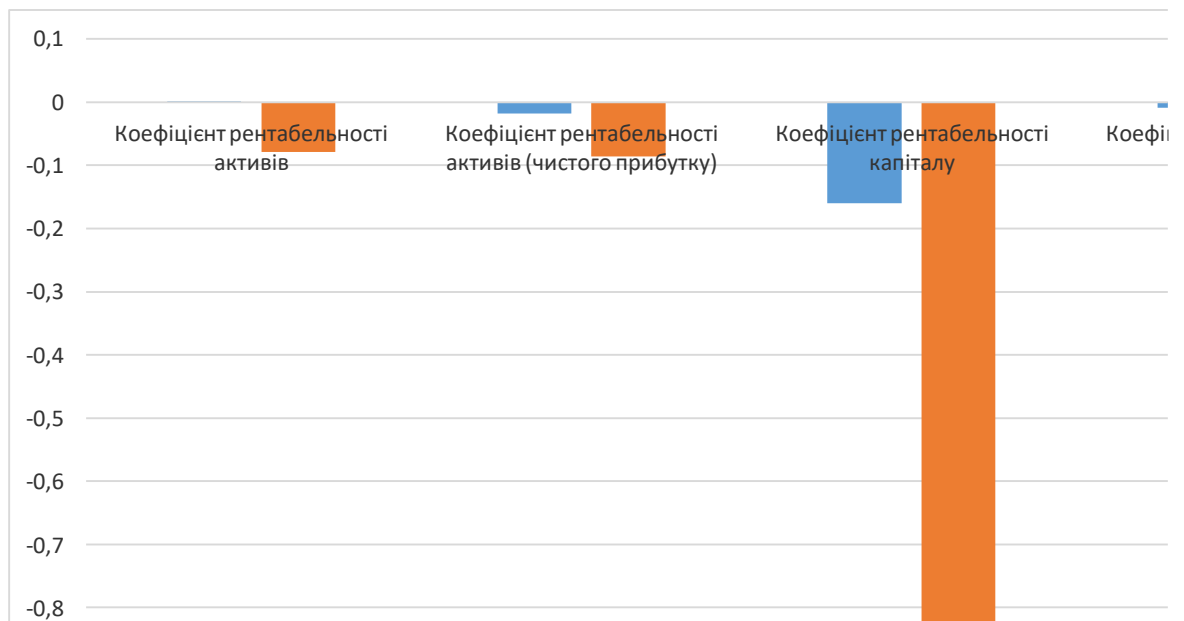

Рисунок 2.6 – Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр.

Проаналізувавши дані таблиці 2.10 та рисунок 2.6 бачимо, що коефіцієнт рентабельності активів зменшується у 2017-2018 рр. з 0,001 до (-0,079). Це свідчить, що ПрАТ «Дніпроспецсталь» у 2017 р. отримало 0,001 грн. прибутку від 1 грн інвестованих коштів в активи підприємства, а у 2018 р. – вже отримало збиток 0,079 грн.

Прибуток від звичайної діяльності – це джерело матеріального добробуту підприємства і його працівників.

Показник рентабельності чистого прибутку (збитку) змінюється також, як і попередній показник рентабельності, тобто зменшується у 2017 р. з 0,018 грн. до 0,086 грн. на одиницю інвестованих коштів в активи підприємства. На одиницю власного капіталу в 2018 р. показник рентабельності чистого прибутку зменшився до -0,67 грн. на 1 грн власного капіталу, тобто підприємство отримало збиток на 1 одиницю власних коштів.

Отже, за всіма показниками рентабельності підприємства спостерігається тенденція до зниження. Для збільшення рентабельності власних засобів ПрАТ «Дніпроспецсталь» потрібно збільшувати як чистий прибуток, так і суму

власних засобів чи залучати позикові кошти на більш вигідних умовах, щоб їхнє залучення сприяло збільшенню рентабельності власних коштів, а не її зменшенню.

2.3 Оцінка динаміки змін прибутковості ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Для аналізу змін прибутковості ПрАТ «Дніпроспецсталь» проаналізуємо спочатку фінансові результати діяльності підприємства.

Основним джерелом аналізу фінансових результатів підприємства є «Звіт про фінансові результати» форма №2 (Додаток Б).

Динаміку змін прибутковості ПрАТ «Дніпроспецсталь» відслідкуємо за даними фінансової звітності підприємства та наведемо у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Динаміка зміни прибутковості ПРАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр., тис.грн.

Показник	2017 р	2018 р.	Відхилення	
			тис. грн.	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8164952	9630917	1465965	17,95
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(7151107)	(9111430)	-1960323	27,41
Валовий прибуток / збиток	1013845	519487	-494358	-48,76
Інші операційні доходи	121732	65737	-55995	-46,0
Адміністративні витрати	(125836)	(158499)	-32663	25,96
Витрати на збут	(216943)	(330238)	-113295	52,22
Інші операційні витрати	(118647)	(172621)	-53974	45,49
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток / збиток)	674151	(76134)	598017	-88,7
Інші фінансові доходи	34244	31985	-2259	-6,6
Інші доходи	9093	61651	52558	578
Фінансові витрати	(516880)	(519913)	-3033	0,59
Інші витрати	(125651)	(12782)	112869	-89,83
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток / збиток)	74957	(515193)	-440236	-587,32
Витрати (дохід) з податку на прибуток	(21281)	86744	108025	-307,61
Чистий фінансовий результат (прибуток / збиток)	53676	(428449)	-374773	-698,21

За даними таблиці 2.11 можна зробити наступні висновки, що чистий дохід (виручка) від реалізації продукції за 2018 рік збільшився на 1465965,0 тис. грн., або на 17,95 %.

Спостерігається зростання собівартості продукції з 7151107,0 тис. грн. у 2017р. до 9111430,0 тис. грн. на кінець 2018 р., зміна собівартості склала 1960323,0 тис. грн. або 27,41 % відносно 2018р. що призвело до зменшення валового прибутку на 494358 тис. грн. або на 27,41 %.

Інші операційні доходи у 2018 році зменшилися на 55995,0 тис. грн., або на 46,0 %.

Інші операційні витрати збільшилися на 53974,0 тис. грн., або 45,49 %.

На кінець 2018 р. спостерігається зростання адміністративних витрат на 32663 тис. грн. або на 25,96 % відносно аналогічного періоду 2017р.

В 2017 році фінансовим результатом від операційної діяльності на підприємстві був прибуток у сумі 674151 тис. грн., а на кінець 2018 р. фінансовим результатом від операційної діяльності є збиток в сумі 76134 тис. грн. Отже, загальна сума відхилення від показника 2017 р. є 598017 тис. грн. або 88,7 %.

В 2018 р. фінансові витрати збільшилися на 3033,0 тис. грн., відхилення склало – 0,59 %.

Фінансовим результатом до оподаткування в 2017 році був прибуток в сумі – 74957,0 тис. грн., в 2018 році підприємство отримало збиток – 515193,0 тис. грн. До того ж сума збитку зросла більше, ніж у 3 рази.

Чистим фінансовим результатом у 2017 році був прибуток – 53676,0 тис. грн., на кінець 2018 р. був збиток у сумі 428449,0 тис.грн., що на 698,21 % більше проти минулого року.

Динаміку прибутковості ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр. наведено на рисунку 2.7.

Наступним кроком проаналізуємо структуру операційних витрат підприємства (таблиця 2.12).

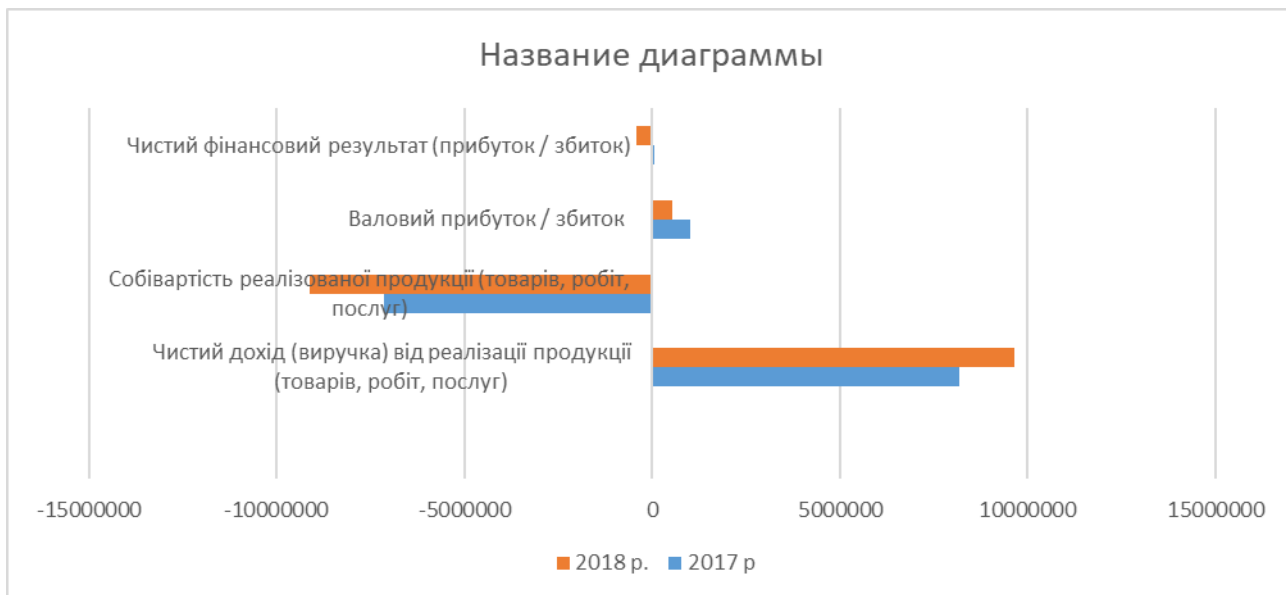

Рисунок 2.7 – Динаміка прибутковості ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр.

Таблиця 2.12 – Показники операційних витрат ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр., тис. грн.

Показник	2017 р.		2018 р.		Відхилення	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Матеріальні затрати	6573974	84,0	8004428	81,67	1430454	21,75
Витрати на оплату праці	553750	7,08	793964	8,1	240214	43,4
Відрахування на соціальні заходи	128113	1,64	169964	1,73	41851	32,67
Амортизація	220078	2,81	349746	3,57	129668	58,92
Інші операційні витрати	350425	4,47	483706	4,93	133281	38,03
Разом	7826340	100,00	9801181	100,00	1974841	25,23

Зобразимо отримані дані графічно (рисунок 2.8).

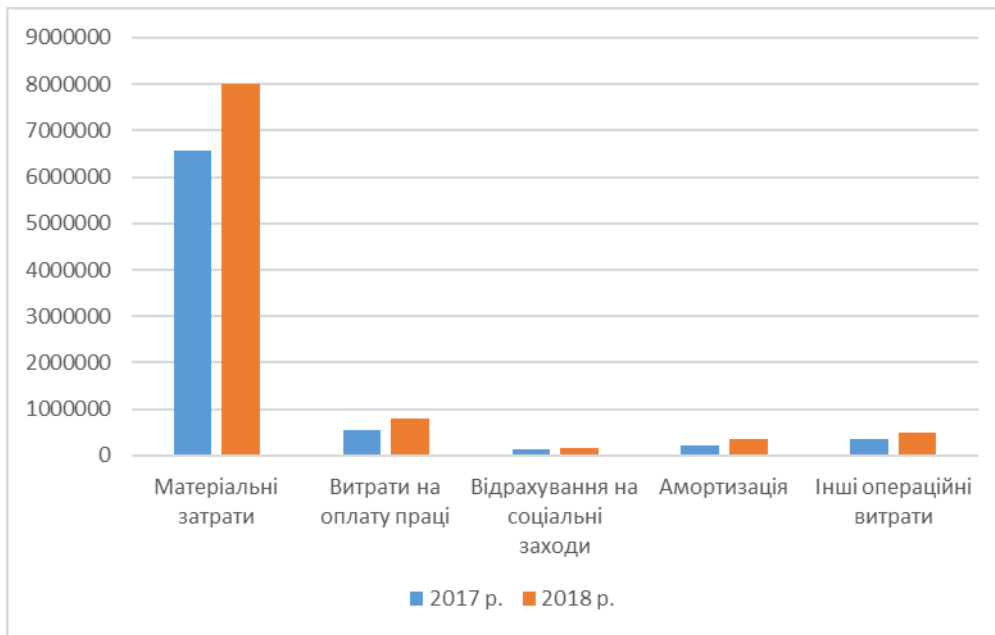

Рисунок 2.8 – Динаміка операційних витрат ПрАТ «Дніпроспецсталь», тис. грн.

Операційні витрати загалом збільшилися на 1974841,0 тис. грн. або на 25,23 %, що є негативним моментом.

Значну питому вагу у структурі операційних витрат займають матеріальні витрати, вартість яких протягом 2018 р. збільшилася на 1430454,0 тис. грн. або на 21,75 %.

Отже, збільшення операційних витрат на кінець 2018 р. відбулося переважно завдяки збільшенню матеріальних витрат підприємства. Також спостерігається збільшення витрат на заробітну плату на 240214,0 тис. грн. або на 43,4 %, відрахування на соціальні заходи зросли на 41851,0 тис. грн. або на 32,67 %.

Також відбулося збільшення суми амортизаційних відрахувань, вартість яких зросла на 129668 тис. грн. або на 58,92 %. Інші операційні витрати також зросли на 133281,0 або на 38,03 %.

Кінцевий результат діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності (таблиця 2.13).

Розрахуємо показники рівня ефективності господарської діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» та отримані дані занесемо у таблицю 2.13.

Таблиця 2.13 – Оцінка рівня ефективності господарської діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» за 2017-2018 рр.

Показник	2017 р.	2018 р	Відхилення, +/-
Рентабельність виробничих витрат, %	-0,89	-5,44	-4,55
Рентабельність основної діяльності, %	9,84	4,31	-5,53
Рентабельність підприємства, %	0,06	-4,88	-4,94
Чиста рентабельність виручки від реалізації продукції, %	-0,81	-5,25	-4,44
Рентабельність активів, %	-1,75	-8,98	-7,23
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	113,16	118,7	5,54
Коефіцієнт адміністративних витрат в собівартості продукції	0,0175	0,0176	0,0001
Коефіцієнт окупності активів	2,64	1,71	-0,93

Аналізуючи таблицю 2.13, потрібно зауважити, що значно зменшилась рентабельність виробничих витрат, тобто збільшився розмір збитку, одержаного ПрАТ «Дніпроспецсталь» в розрахунку на 1 гривню витрат, вкладених у формування собівартості. Рентабельність основної діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» зменшилася, тобто, збільшилася сума збитку в розрахунку на 1 гривню витрат, вкладених у виробництво продукції.

Зменшення рентабельності активів свідчить про неефективне управління ПрАТ «Дніпроспецсталь». В той же час поліпшилась окупність виробничих витрат.

Підсумовуючи необхідно зазначити, що 2018 р. був збитковим періодом для ПрАТ «Дніпроспецсталь», для покращення фінансових результатів підприємству необхідно впровадження ефективних заходів для вдосконалення операційної діяльності в майбутньому.

В умовах ринкової економіки чистий прибуток є основою економічного і соціального розвитку підприємства. Постійне зростання чистого прибутку – джерело фінансування розвитку виробництва (реінвестування прибутку), виплати дивідендів, створення резервних фондів, задоволення соціальних і матеріальних потреб працівників підприємства, благодійної діяльності [35, с. 200].

Отже, підсумовуючи фінансові показники ПрАТ «Дніпроспецсталь», потрібно зауважити, що підприємство залежить від зовнішніх джерел фінансування. Рівень рентабельності виробництва продукції ПрАТ «Дніпроспецсталь» низький.

Висновки до 2 розділу

За результатами аналізу фінансово-економічного стану ПрАТ «Дніпроспецсталь» можна зробити наступні висновки:

- фінансово-економічний стан підприємства характеризується ступенем його прибутковості та оборотності капіталу, динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

- товарна продукція за період 2017-2018 рр. збільшилася під впливом двох основних факторів – збільшення обсягів виробництва продукції, а також збільшення цін на продукцію.

- аналіз використання трудових ресурсів показав, що за період 2017-2018 рр. чисельність працівників комбінату скоротилася на 272 особи відносно 2017 р. У порівнянні з 2017 р. зменшився на 2% фонд заробітної плати, на кінець 2018 р. зниження склало 11209,2 тис. грн. відносно 2017 р.

- продуктивність праці на кінець 2018 р. збільшилася на 25 % відносно 2017 р., що на багато більше ніж темп росту заробітної плати. Це свідчить про раціональне використання робочої сили та ефективні заходи по підвищенню мотивації праці на підприємстві.

- аналіз використання основних виробничих фондів свідчить, що підприємство збільшує свою потужність, а саме відбувається зростання вартості виробничих фондів відповідно на 171656,00 тис.грн. або на 4% відносно 2017 р.

- фондівіддача за цей період збільшується та на кінець 2018 р. складає 2,09 грн./грн., що на 0,26 грн./грн. більше аніж у 2017 р. Таке збільшення цього показника свідчить про те, що темпи зростання вартості

обладнання нижче темпів збільшення обсягів виробництва. Зміна фондів свідчить про ефективне використання наявних виробничих фондів і тому треба продовжити реконструкції та модернізації обладнання для подальшого підвищення продуктивності виробничого обладнання та збільшення сортності виробів.

- собівартість продукції протягом аналізованого періоду збільшилася, спостерігається збільшення витрат на кожну гривню товарної продукції. Це зумовлено процесами подорожчання енергоресурсів на підприємстві.

- вартість майна підприємства протягом двох років збільшилася, відповідно на кінець 2018р. – на 177948 тис.грн. або на 0,02% відносно 2017 року. Питома вага необоротних активів в загальній структурі майна на кінець 2017 р. – 4806149 тис. грн. або 60,5 %, а на кінець 2018 р. їх вартість збільшилася до 5260777 тис. грн., частка зростає до 64,77 % у структурі активів. Отже, на кінець 2018 р. їх вартість зросла на 454628 тис. грн. або на 0,09 %, а частка в капіталі збільшилася на 4,27 п.п. Питома вага необоротних активів вище за 50% в їх загальній структурі, підприємство має важку структуру активів;

- аналізуючи й оцінюючи фінансову стійкість за допомогою абсолютних показників підприємства, можна зробити висновок, що фінансова незалежність підприємства низька, причому спостерігається зниження фінансової стійкості підприємства. Це підтверджується досить низькими значеннями відносних показників фінансової стійкості при розгляді динаміки, для успішної діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» необхідно забезпечити подальше зростання власних оборотних коштів;

- при аналізуванні балансу ліквідності за 2017-2018 рр. з'ясовано, що він не є абсолютно ліквідним, тобто у підприємства не вистачає грошових коштів на покриття термінових зобов'язань. Значення коефіцієнтів не досить високі, та це говорить про те, що в разі термінового ліквідування підприємством короткострокової заборгованості ПрАТ «Дніпроспецсталь» не

зможе це зробити. Проте вірогідність того, що всі кредитори в один момент звернуться до підприємства з вимогою розрахуватися з ними дуже невелика;

- за результатами аналізу ділової активності підприємства можна зробити висновок, що всі коефіцієнти ділової активності ПрАТ «Дніпроспецсталь», окрім використання основних засобів, мають тенденцію до зниження – це негативна тенденція;

- проаналізувавши показники рентабельності бачимо, що за всіма показниками рентабельності підприємства спостерігається тенденція до зниження. Для збільшення рентабельності власних засобів ПрАТ «Дніпроспецсталь» потрібно збільшувати як чистий прибуток, так і суму власних засобів чи залучати позикові кошти на більш вигідних умовах, щоб їхнє залучення сприяло збільшенню рентабельності власних коштів, а не їх зменшенню. Потрібно зауважити, що значно зменшилась рентабельність виробничих витрат, тобто збільшився розмір збитку, одержаного ПрАТ «Дніпроспецсталь» в розрахунку на 1 гривню витрат, вкладених у формування собівартості. Рентабельність основної діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» зменшилася, тобто, збільшилася сума збитку в розрахунку на 1 гривню витрат, вкладених у виробництво продукції. Зменшення рентабельності активів свідчить про неефективне управління ПрАТ «Дніпроспецсталь». В той же час поліпшилась окупність виробничих витрат;

- аналіз динаміки змін прибутковості ПРАТ «Дніпроспецсталь» показав, що 2018 р. був для підприємства збитковим, тому для покращення фінансових результатів підприємству необхідно впровадження ефективних заходів для збільшення операційної діяльності в майбутньому. Незважаючи на збільшення чистого доходу від реалізації у 2018 р., підприємство отримало валовий прибуток на 48,8% нижче ніж у 2017 р. Основним чинником зростання собівартості були коливання цін на сировину та зростання цін на допоміжні матеріали та енергоресурси.

Підсумовуючи фінансові показники ПРАТ «Дніпроспецсталь», потрібно зауважити, що це підприємство залежить від зовнішніх джерел фінансування, тобто треба підвищити рівень рентабельності виробництва продукції.

З ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПРАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»

3.1 Сучасний стан гірничо-металургійній галузі України

За результатами 2018 року, Україна посіла 10 місце серед світових виробників чавуну і 13 серед виробників сталі. Це свідчить про те, що український гірничо-металургійний комплекс (ГМК) дотепер залишається однією з провідних галузей вітчизняної економіки. Більш того, за розрахунками Всесвітньої сталеві асоціації Worldsteel, одне робоче місце в металургії забезпечує створення ще 7,1 робочих місць в інших галузях. Тобто 130 тис. працівників, зайнятих у вітчизняній металургії гарантують ще близько одного мільйона робочих місць. На думку експертів, повернутися до довоєнних обсягів виробництва сьогодні металургам заважають втрати частини заводів і шахт на Донбасі. Це коксохімічні заводи, зокрема, Макіївський і Ясинівський, Харцизький трубний і сталеканатний заводи, металургійні заводи у Алчевську, Донецьку, Єнакієво й Макіївці. Найгірше, що з початком російської агресії підприємства української металургії втратили звичні ринки збуту, скоротивши виробництво на 15%. Сьогодні, доводиться шукати нові в Євросоюзі та за океаном. А європейський споживач, як відомо, більш вимогливий, хоче якісніших товарів за меншу ціну [42].

Металургійна галузь економіки України у сучасних умовах стала збитковою. Будучи стратегічною складовою національного виробництва, сьогодні чорна металургія є найбільшою базовою галуззю промисловості, яка, поряд з іншими, визначає загальний стан соціально-економічного розвитку країни. Тобто погіршення фінансового стану металургійних підприємств впливає на стан бюджету країни.

На рисунку 3.1 наведено український експорт металургійної продукції та металовиробів в 2017-2018 роках.

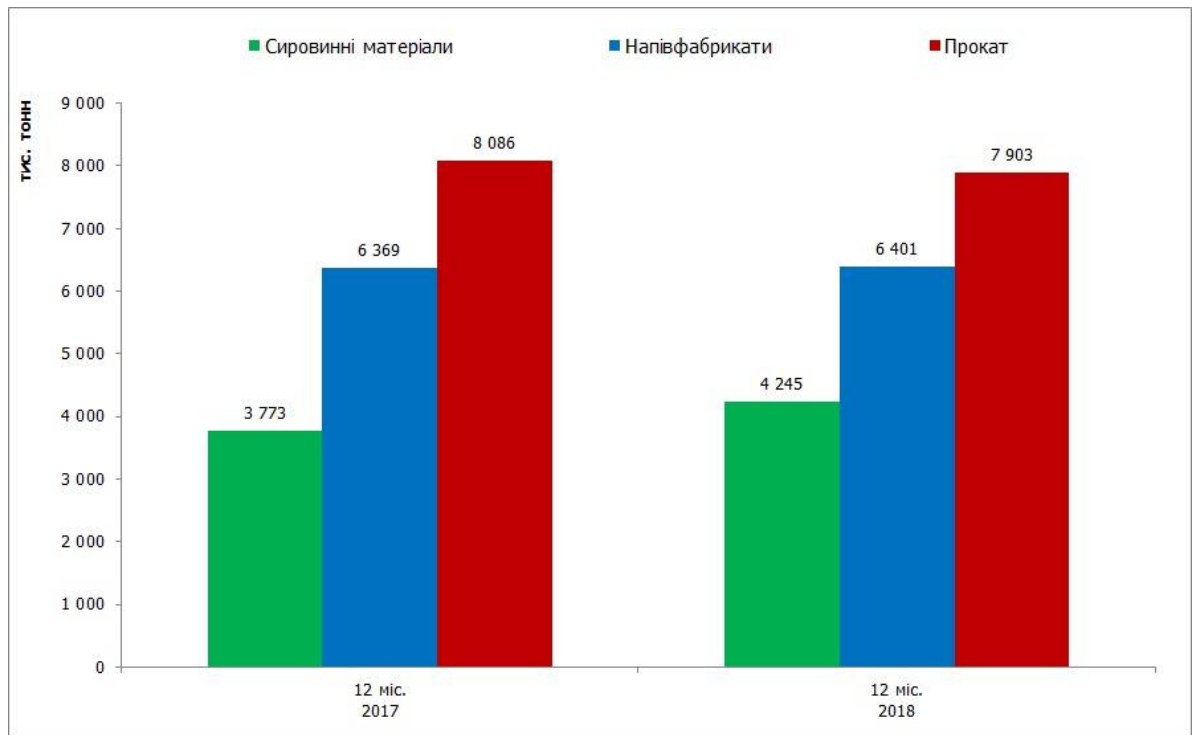

Рисунок 3.1 – Український експорт металургійної продукції та металовиробів в 2017-2018 роках [43]

Незважаючи на втрату металургійних потужностей на окупованій території Донбасу (а це понад 3,3 млн.т сталі на рік), вітчизняний гірничо-металургійний комплекс у 2018 році в цілому втримався на рівні 2017 р., а за деякими показниками навіть перевершити його. Так, за 12 місяців 2018 р. українськими металургами було вироблено 20,6 млн.т чавуну, (102% відносно аналогічного періоду 2017 р. з урахуванням діяльності в січні-лютому 2017 р. підприємств на тимчасово непідконтрольній території України, або 104% без їх урахування), 20,1 млн.т сталі (відповідно, 98,5% та 100,3%), 18,36 млн.т прокату (100,2% та 103%). Завдяки таким результатам, частка ГМК у загальних валютних надходженнях у 2018 р. становить 30,7%, що перевершує показник 2017 р. (28,4%), а «металургійна» частка у ВВП становить понад 15%.

Україна традиційно вважається металургійним нетто-експортером. Зокрема минулоріч країна експортувала 78,5% обсягу виробленої металопродукції.

При цьому, на жаль, у структурі експорту, як і раніше, домінувала продукція з відносно низькою доданою вартістю – напівфабрикати, частка яких у 2018 р. становила 43% від загального експорту металовиробів (на рівні 2017 р.).

Тому зрозуміло, що стабільність української металургійної галузі, насамперед, залежить як від ситуації на світовому ринку сталі, так і від якості та конкурентоспроможності її продукції. І саме 2018 р. став роком випробування для українських металургів.

Так, впровадження адміністрацією США у березні 2018 р. імпортного мита на металопродукцію незалежно від країни походження та експорту викликав «ланцюгову реакцію» протекціоністських заходів у вигляді захисних розслідувань проти імпортованого металопрокату з боку країн Європейського Союзу, Туреччини, РФ, що, у свою чергу, призвело до загрози обмеження поставок металопродукції українського походження на ті зовнішні ринки, завдяки яким вітчизняна металургійна галузь і забезпечувала левову частку валютних надходжень до країни. Наприклад, частка експорту до країн ЄС у минулому році становила 34% від загального українського металургійного експорту, а до Туреччини – близько 13%.

Усе це посилюється наявністю у світі надлишкових сталеплавильних потужностей майже на 700 млн.т. Для стабілізації ситуації на міжнародному металургійному ринку, за оцінками Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), необхідно вивести з експлуатації потужностей приблизно на 300-350 млн. т сталі.

Проте поки що жодна з металургійних країн, насамперед, Китай, який за 11 місяців 2018 р. виробив 857 млн.т сталі, не поспішають скорочувати металургійні потужності [43].

Частка металопродукції, поставленої на внутрішній ринок у 2018 р., становить 21,5% від обсягу металопрокату, виробленого в Україні. Це дещо більше, ніж у 2017 р. (20,4%). У той же час, загальне внутрішнє споживання металу зросло з 5,05 млн.т у 2017 р. до 5,39 млн. т у 2018 р., тобто на 6,8%.

Проте, зростання споживання саме української металопродукції становить 5,4% (з 3,75 млн.т до 3,95 млн.т). Рештку збільшення споживання забезпечив ріст імпорту металопродукції, рівень якого у 2017 р. становив 1,3 млн.т, а у минулому році досяг 1,44 млн.т (+11%). І значна частка цього імпорту припадає на сортамент, який або виробляють українські металургійні підприємства, або спроможні його виробляти.

Протягом декількох останніх років українська металургія демонструє тенденцію до зниження виробництва сталі. Так, якщо у грудні 2016 року було виплавлено 2053 тис. т рідкої сталі, то в грудні 2017 р. – вже 1897 тис. т, в грудні 2018 р. – 1845 тис. т, а в грудні 2019 р. буде виплавлено не більше 1200 тис. т.

Скорочення обсягів виробництва у грудні 2019 р. становитиме 37% проти обсягів виробництва у грудні 2018 р. та 42% проти обсягів виробництва у грудні 2016 р.

2019 рік українська металургійна галузь завершила наступним чином:

- виробництво чавуну – 20 млн. т;
- виробництво сталі – 20,5 млн. т;
- виробництво прокату – 18 млн. т.

Це – найгірший показник за весь період існування незалежної України. Для порівняння, якщо у 2017 році було виплавлено 21,3 млн т сталі, то у попередньому році – 21,1 млн т.

В результаті погіршення ситуації на глобальному ринку сталі, від якого залежить стабільність вітчизняного ГМК, що є традиційним металургійним нето-експортером (майже 85% всієї металопродукції, що виробляється, експортується, в IV кварталі 2019 р. ціни на чавун, сталь та готовий прокат знизилися, у середньому, на 12%, а залізородної сировини – на 25% відносно цін попередніх кварталів поточного року.

Рисунок 3.2 – Динаміка виробництва чавуну та сталі в Україні протягом 2016-2019 рр. [43]

Негативні тенденції в галузі тільки посилюються. Цьому сприяють ускладнення ситуації як на зовнішніх ринках, так і всередині країни. Дохідна частка скорочується через зниження цін на світових сталевих ринках, а витратна збільшується внаслідок постійного і, найчастіше, необгрунтованого підвищення вартості послуг, які надають державні монополісти.

Зокрема, в березні 2019 р. АТ «Укрзалізниця» у черговий раз підвищила тарифи на залізничні вантажоперевезення (+14,2%); проте, за останні 8 місяців проблеми з забезпеченням залізничних перевезень вантажів ГМК (а це більш ніж 40% загального обсягу залізничних вантажоперевезень) не тільки не вирішено, але й погіршилися – через дефіцит тяги та впровадження з боку «Укрзалізниці» на його фоні дискримінаційного по відношенню до більшості вантажовідправників ініціативи з перевезення вантажів з більшою швидкістю за тарифом +20% (хоча повинно бути +100%) значено уповільнилась швидкість доставки вантажів ГМК, які перевозяться на загальних умовах. В підсумку, на «Укрзалізниці» у листопаді 2019 р. накопичилось більше 250 кинутих залізничних составів, гірничо-збагачувальні комбінати не виконують заплановані обсяги відвантаження, приріст залишків залізничної сировини на їх складах за серпень-листопад перевершив 1 млн т.

Також треба відмітити ріст тарифу на передачу електроенергії НЕК «Укренерго» – при затвердженому на 2019 рік тарифі 5,93 коп. за кВт-год (рішення НКРЕКП № 1905 від 12.12.2018 р.), з 1.09.2019 р. тарифі підвищено до 11,65 коп. за кВт-год (+96%).

Окремої уваги заслуговує заплановане НКРЕКП підвищення тарифів на транспортування природного газу магістральними та розподільними трубопроводами: у разі його прийняття збільшення витрат споживачів природного газу досягне +0,8 тис. грн за 1 тис. куб. м, що обійдеться українській металургії ще в 2,0 млрд грн на рік (у додаток до того, що в Україні вже одна з найвищих цін за газ у Європі).

Додаткові складності для українських експортерів створює ревальвація гривні – з початку 2019 р. її курс зміцнився на 14% (з 27,9 до 24 грн за долар США).

Всі зазначені вище процеси носять безсистемний, хаотичний характер в стрімко знешкоджують як конкурентоспроможність української металургії, на яку приходится майже 12% ВВП, 30% експорту, забезпечення роботою більше ніж 0,5 млн українських громадян, так і всієї економіки України.

У доповнення до вищевказаного, мають місце такі законодавчі ініціативи, як законопроект 1210, який передбачає необґрунтоване багатократне підвищення ренти на здобування залізної руди, що за умови що склалися матиме катастрофічні наслідки.

Вже сьогодні практично повністю зупинені Дніпровський металургійний завод, агломераційна фабрика Південного ГЗК, призупинено частину виробничих потужностей Дніпровського металургійного комбінату, скорочено виробництво на ПрАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та ПрАТ «Азовсталь». Більшість інших підприємств галузі також опинилися на межі зупинення.

ГМК України завершує 2019 рік у стані глибокої кризи, що вже у наступному році може обернутися катастрофою для економічної стабільності та національної безпеки України – зокрема, це виразиться у втраті робочих місць, зникненні джерел надходжень до бюджетів всіх рівнів, втраті довіри

замовників та ринкових ніш, які негайно займуть зовнішні конкуренти, в першу чергу, російські металурги.

Українська гірничо-металургійна галузь, як ніколи, потребує підтримки держави, в першу чергу, в забезпеченні стабільного та сприятливого тарифного та податкового поля, наданні якісного сервісу з боку державних транспортних компаній (АТ «Укрзалізниця», Адміністрація морських портів України), створення умов для розширення інвестицій у реальний сектор і пов'язаного з цим процесу росту металоспоживання, захисту інтересів українських експортерів на зовнішніх ринках.

3.2 Шляхи підвищення прибутковості ПРАТ «Дніпроспецсталь»

Ключовими чинниками, які здійснюють негативний вплив на підприємства чорної металургії, зокрема ПРАТ «Дніпроспецсталь», є:

1) Різке погіршення умов зовнішньої торгівлі. Традиційно основними позиціями зовнішніх поставок є напівфабрикати (насамперед, квадратна заготовка й сляби), довгомірний (арматури, катанка) і плоский прокат.

Загальносвітова тенденція падіння цін на метали була обумовлена різким скороченням попиту на листовий прокат з боку автомобільної промисловості розвинутих країн та попиту на конструкційну сталь з боку країн з економікою, що розвивається. Особливо різко попит зменшився в країнах, які спеціалізуються на видобуванні нафти та газу.

Звуження попиту закономірно загострило конкуренцію: на ринку змогли залишитися лише ті виробники, які зуміли максимально знизити собівартість продукції. За таких умов, негативними чинниками, які погіршили позиції вітчизняних виробників, стали:

– висока матеріало- і енергоємність продукції через застарілі технології та зношеність основних фондів. Загалом українські металурги витрачають майже удвічі більше енергії, ніж їхні конкуренти, при цьому щорічно вітчизняна металургія споживає 6-7 млрд куб. м газу, тоді як більшість світових

виробників вже давно відмовилися від використання цього енергоносія, впровадивши технології пиловугільного палива;

– монополізм на сировинних ринках України (передусім ринках залізорудної сировини, коксівного вугілля та коксу), що має наслідком більш високу вартість сировини за низької якості;

– неконтрольоване і непрогнозоване зростання цін та тарифів на послуги державних монополій, яке спостерігалось в 2008-2018 роках. Передусім йдеться про тарифи на електроенергію, залізничні перевезення, акордні ставки портових зборів, ставку цільової надбавки до ціни на газ тощо;

– відсутність адекватної та ефективної антикризової політики з боку уряду на першому етапі проникнення фінансової кризи в Україну.

2) звуження внутрішніх ринків.

3) скорочення виробництва й, відповідно, попиту основних споживачів металопродукції – будівельних, машинобудівних, трубних підприємств й «Укрзалізниці»;

4) погіршення платоспроможності споживачів металопродукції внаслідок «заморожування» кредитування;

5) повільне наповнення Стабілізаційного фонду, з якого фінансуються великі інфраструктурні проекти, на які металургійні компанії покладали великі надії цього року.

На підставі здійсненого аналізу діяльності необхідно впровадити наступні заходи:

1) Зменшення ставки податку на прибуток для тієї частини прибутку, який спрямовується на реінвестиції у виробничі фонди. Подібна практика активно використовується в багатьох країнах, при чому в деяких з них така ставка складає 0 %.

2) Тимчасове звільнення від сплати ввізних мит і ПДВ для імпортованого енергозберігаючого устаткування й комплектуючих, які не випускаються в Україні.

3) Запровадження прискореної амортизації основних фондів 3-ї групи, що дозволить підприємствам більш оперативно оновлювати виробничі фонди.

4) Відкриття кредитних ліній в державних банках для вітчизняних металургійних компаній для рефінансування зовнішніх запозичень та продовження реалізації інвестиційних планів.

5) Продовження до кінця поточного року мораторію на підвищення цін та тарифів на послуги державних монополій.

6) Налагодження ефективних і оперативних механізмів відшкодування ПДВ.

Крім цього треба здійснити політику підтримки внутрішнього попиту за рахунок таких заходів:

1) Реалізація великих металоємних інфраструктурних проєктів (мости, оновлення залізничної інфраструктури, ЖКГ), які повинні підвищити внутрішній попит на вітчизняну металургійну продукцію.

2) Активний моніторинг розслідувань цінової політики імпортерів металургійної продукції з Казахстану та Білорусі на предмет виявлення випадків демпінгових цін.

3) Посилення боротьби з тіньовими схемами імпорту металопродукції, передусім з РФ і Казахстану.

4) Введення симетричних тарифних бар'єрів для імпорту з тих країн, які всупереч вимогам СОТ, або користуючись передбаченими СОТ захисними інструментами, блокують доступ українського прокату на свої ринки.

5) Запровадження програм пільгового страхування експорту, передусім до країн Африки та Середнього Сходу.

Аналіз динаміки змін прибутковості ПрАТ «Дніпрспецталь» показав, що 2018 р. був для підприємства збитковим та для покращення фінансових результатів підприємству необхідно впровадження ефективних заходів для вдосконалення операційної діяльності в майбутньому.

З метою підвищення прибутковості ПрАТ «Дніпроспецсталь» одним із пріоритетних заходів для підвищення прибутковості підприємства пропонується модернізація повітрянагрівачів. Під організаційно-економічним підходом при цьому слід розуміти систему заходів, що включають економічне обґрунтування заходів науково-технічного прогресу, здійснення розрахунків ефективності заходів та напрямів, розподіл функцій у підготовці плану, методи відбору заходів для включення у план.

Обґрунтування заходів щодо впровадження нової техніки є у доказі доцільності його планування та можливості здійснення.

З метою підвищення прибутковості на ПрАТ «Дніпроспецсталь» пропонується провести модернізацію кауперів (повітрянагрівачів), які використовуються у виробничих цехах металургійного підприємства.

Каупери є регенеративними теплообмінниками. Кожен з них представляє собою циліндричну конструкцію, заповнену многорядними ґратами (насадками), викладеними з вогнетривких блоках. Насадка є основним конструктивним елементом каупера, визначальним у процесі передачі тепла від продуктів згоряння до повітря

Повний робочий період каупера складається з двох робочих циклів:

- цикл нагріву насадки (газовий період), коли продукти горіння опалювального газу (змішаного) подаються зверху і, проходячи через насадку, нагрівають її;

- цикл нагріву дуття (дуттєвий період), коли нагрівається повітря (холодне дуття) подається знизу в розігріту насадку і, проходячи через неї знизу вгору, нагрівається. Насадка при цьому охолоджується [44].

У зв'язку з цим кількість кауперів не може бути менше двох. Підвищення температури дуття призводить до скорочення витрат коксу і до зростання продуктивності печей, що істотно знижує експлуатаційні витрати. На загальну економічну ефективність нагріву дуття впливають також капітальні витрати на спорудження повітрянагрівачів і їх ремонти. Рівень температур досягається

нагріванням дугтя, капітальні витрати на спорудження та міжремонтний термін служби кауперів в першу чергу визначаються їх конструкцією.

На даний час на ПрАТ «Дніпроспецсталь» використовуються традиційні конструкції кауперів двох типів: з внутрішньою камерою горіння (коли камера знаходиться всередині самого апарату разом з насадкою) і з зовнішньою камерою горіння (камера відділена від насадки і поміщається в окремому кожусі). Ці апарати мають ряд недоліків, в основному пов'язаних з наявністю камери горіння.

У програмі модернізації та переоснащення обладнання з метою підвищення прибутковості на ПрАТ «Дніпроспецсталь» пропонується модернізація та переоснащення старих кауперів на нові апарати (рисунок 3.3).

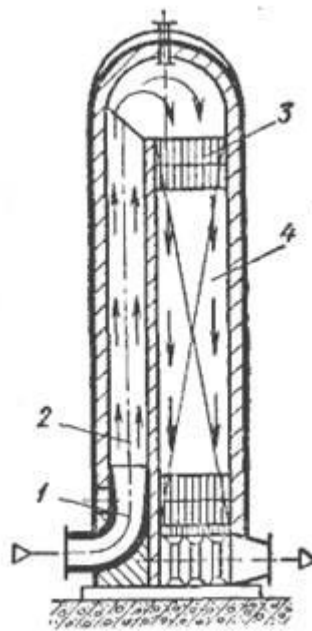

Рисунок 3.3 – Каупер (повітрянагрівач) [44]:

Газ спалюється в пальникових пристроях форкамерного типу із струменево-вихровою подачею газу та повітря, розташованому зверху купола по осі каупера. Кільцеві колектори газу та повітря розміщуються всередині кладки форкамери, а сама кладка форкамери каупера має незалежну опору на кожух.

Для кауперів різних потужностей розподіл струменів може бути різним. Дослідження на діючих теплообмінниках показали, що при концентрації кисню (O_2) в виходячому димі 0,3-5,1% і роботі на повну теплову потужність струменево-вихровий пальник забезпечує концентрацію оксиду вуглецю (CO) 0,0016%, що становить близько 20 мг/м³, тобто в 5 разів менше європейських норм.

Оскільки «коротке замикання» в нових кауперах повністю виключено, весь період експлуатації апарат залишатиметься екологічно «чистим».

Повна відсутність пульсуючого горіння дає можливість форсувати режими роботи кауперів без появи сильних коливань тиску і вібрацій і уникнути пошкодження кладки і конструкцій.

Завдяки точному теплотехнічному розрахунку і раціональному розміщенню вогнетривких матеріалів в сприятливих для них температурних зонах, досягається їх висока експлуатаційна стійкість.

Нові каупери дозволяють працювати з підігрівом газу та повітря горіння до 600° С. Це дає можливість досягти температури гарячого дуття до 1400° С при спалюванні газу з теплотою згоряння до 3000 кДж/м³ (близько 720 ккал/м³ в перерахунку на сухий газ). На практиці нові теплообмінники вже працюють з підігрівом газу до 200° С і повітря горіння до 570° С.

Застосування утилізації димових газів та підігріву газу та повітря дозволяє отримати технологічні переваги за рахунок зниження витрати коксу і збільшення продуктивності роботи печей, а також істотні вигоди з екології завдяки зменшенню теплових викидів (зниження температури диму, що викидається в атмосферу) і зменшення викидів CO_2 (заміна добавок газу з високою теплотою згоряння на фізичне тепло) [44].

Значне зниження капітальних витрат і велика економія на ремонтах завдяки збільшенню міжремонтного строку служби, можливість збільшення температури нагріву дуття на 100-200° С і можливість розміщення бесшахтних кауперів на місці існуючих з установкою типового основного обладнання на існуючій робочій площадці, малий гідравлічний опір і робота без пульсацій з

вельми низьким вмістом шкідливих викидів в димі дають новим апаратам значні переваги в порівнянні з існуючими і визначають їх як найбільш перспективну конструкцію високотемпературних теплообмінників.

Таким чином, з метою підвищення прибутковості на ПрАТ «Дніпроспецсталь» пропонується провести модернізацію кауперів, які використовуються у виробничих цехах металургійного підприємства на більш нові і сучасні, які мають значні переваги в порівнянні з існуючими апаратами і визначають їх як найбільш перспективну конструкцію високотемпературних теплообмінників.

3.3 Економічне обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів

Розрахуємо економічну ефективність від проведення модернізації кауперів, які мають значні переваги в порівнянні з існуючими апаратами і визначають їх як найбільш перспективну конструкцію високотемпературних кауперів. Модернізація дозволить підвищити якість та знизити собівартість металопродукції, дасть змогу знизити експортну ціну на листопрокат у порівнянні з цінами конкурентів, які пропонують аналогічну продукцію, відповідно підвищити прибутковість ПрАТ «Дніпроспецсталь».

Ефект – це результат від будь-якого заходу:

- підвищення якості продукції;
- скорочення часу виробництва й обігу;
- вивільнення ресурсів тощо [59, с. 228].

Ефективність – це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами [45, с. 14].

Загальна методологія визначення ефективності може бути формалізована таким співвідношенням [46, с. 370]:

Ефективність (продуктивність) = Результати (ефект) / Ресурси (витрати)

При цьому слід мати на увазі, що, звичайно, перелік ресурсів підприємства, котрі визначають його ефективність, не є вичерпним, тобто в конкретних умовах на ефективність діяльності підприємства можуть мати істотний вплив інші фактори. Але для середньостатистичного підприємства, яке діє в умовах ринку, урахування зазначених факторів гарантує отримання найбільш адекватної оцінки стану справ на підприємстві.

Оцінка ефективності діяльності підприємства є завершальним етапом фінансового й управлінського аналізу [46, с. 369].

Зміст категорії ефективності виробництва складний та багатогранний і не існує єдиного визначення цього поняття. Загалом ефективність – це категорія, що характеризує продуктивність будь яких затрат, це комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів виробництва і трудових ресурсів.

Фактично визначення ефективності виробництва полягає в оцінці його результатів. Такими результатами можуть бути обсяги виготовленої продукції в натуральному чи вартісному (за оптовими цінами або за собівартістю) виразі або прибуток. Але ж сама по собі величина цих результатів не дає змоги робити висновки про ефективність або неефективність роботи підприємства, оскільки невідомо, якою ціною отримані ці результати. Звідси для отримання об'єктивної оцінки ефективності підприємства необхідно також урахувати оцінку тих витрат, що дали змогу одержати ті чи інші результати. Процес виробництва здійснюється через поєднання факторів, що його визначають: засобів праці (основні фонди), предметів праці (оборотні фонди), робочої сили (трудові ресурси). Крім того, істотним чином на виробництво впливає фінансовий стан підприємства, а також певні організаційні, управлінські, технологічні та інші переваги, що відображаються як нематеріальні ресурси. Тож за оцінку витрат логічно взяти оцінку всіх перелічених ресурсів. Виходячи з цього можна дати таке визначення ефективності: ефективність підприємства являє собою комплексну оцінку кінцевих результатів використання основних і оборотних

фондів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів за певний період часу [47, с. 88].

Модернізація кауперів визначається доцільною, якщо показник чистого прибутку збільшується, якщо ж цей показник залишається без змін, то модернізація кауперів забезпечує одержання лише нормативного прибутку, тобто того показника, який закладено при визначенні ціни продукції, яка випускається.

Таблиця 3.1 – Показники модернізації кауперів

Цех	Сталеплавильний
Захід	Модернізація кауперів з метою підвищення на 140 ⁰ температури дуття
Напрями технічного прогресу	Модернізація діючого обладнання
Термін впровадження: за планом	01.04.2020 р.
Витрати на впровадження (тис.грн.)	1110,00 тис. грн.
-з них на модернізацію	680,00 тис. грн.
Джерела фінансування	Відрахування на капітальний ремонт
Забезпеченість заходів	Обладнання Фінансування Проектно-кошторисна документація Матеріальні ресурси
Вартість 1 т конструкційної сталі	6637,50 грн. / т
Вартість 1 т агломерату	725,00 грн.
Собівартість 1 т конструкційної сталі	6408,50 грн. / т
Собівартість 1 т агломерату	546,50 грн.
Витратний коефіцієнт викривання агломерату на 1 т конструкційної сталі	3,6
Умовно-постійні витрати виробництва 1 т конструкційної сталі	345,5 грн. / т
Приріст додаткового виробництва конструкційної сталі	95,0 тис. т.

За рахунок підвищення температури дуття приріст виробництва конструкційної сталі складе 95,0 тис. т.

Сума додаткового прибутку в результаті технічного переоснащення розраховується за формулою [47, с. 90]:

$$\Delta\Pi_p = \frac{\Delta Q}{P_{\text{ч}} - P_{\text{а}}} - R \times (P_{\text{ч}} - P_{\text{а}}) + Y, \quad (3.1)$$

де ΔQ – приріст виробництва продукції i -го переділу після технічного переоснащення;

$P_{\text{ч}} - P_{\text{а}}$ – ціна 1 т передільної конструкційної сталі і агломерату.

R – витратний коефіцієнт агломерату на виробництво одиниці конструкційної сталі.

Y – умовно-постійні витрати виробництва 1 т конструкційної сталі.

Розрахуємо величину додаткового прибутку за рахунок приросту обсягу виробництва:

$$\Delta\Pi_p = \frac{43000}{(3017 - 2913,0)} - 3,6 \times (330 - 248,5) + 345,5 = 414,85 - 643,6 + 345,5 = 116,75(\text{тис.грн.})$$

Величина додаткового прибутку за рахунок збільшення обсягів виробництва продукції пов'язана із середнім рівнем цін та середньою індивідуальною собівартістю даного виду металопродукції.

Скорочення собівартості в результаті технічного переоснащення розраховується за формулою [47, с. 90]:

$$\Delta C = \Delta QV + \Delta Q_{\text{н}}C_{\text{м}} + \Delta Q_{\text{т}}C_{\text{т}} + \Delta rO_{\text{зв}} - nZ, \quad (3.2)$$

де $\Delta Q_{\text{н}}$, $\Delta Q_{\text{т}}$ – відповідно економія сировини та матеріалів, палива або енергії на виробництво продукції, грн;

C_M, C_T – ціна отриманих зі сторони одиниць зекономлених сировини та матеріалів (собівартість продукції власного виробництва) та енергія (собівартість одиниці енергії власного виробництва);

$O_{ЗВ}$ – середня заробітна плата працівників підприємства, грн.;

n – норма амортизації, %.

Зменшення собівартості виробництва конструкційної сталі після модернізації складе:

$$\Delta C = 95000 + (514,8 \times 25,3) + (196,68 \times 1,0775) + 9135 - 15,0\% = 16235,45 \text{ тис. грн.}$$

Економічна ефективність від запропонованих заходів складе:

$$F = \frac{116,75}{1110} = 10,52\%$$

Проаналізуємо вплив модернізації обладнання на собівартість конструкційної сталі. Результати аналізу представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Вплив модернізації кауперів на собівартість конструкційної сталі

Стаття	Показники до модернізації обладнання	Прогноз показників після модернізації обладнання	Відхилення (за рахунок модернізації)
Собівартість виробництва конструкційної сталі, тис. грн.	261552	205946	55606
Обсяг виробництва конструкційної сталі, т	89788	147193	57405
Собівартість виробництва конструкційної сталі, тис. грн./т	3,845	2,672	1173

Зниження собівартості виробництва конструкційної сталі відбулось за рахунок модернізації обладнання (кауперів), а саме: за рахунок економії сировини, матеріалів та енергії на виробництво продукції.

Розрахуємо як зміниться чистий прибуток у прогностному періоді після проведення запропонованих заходів (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Прогнозний звіт про фінансові результати після проведення запропонованих заходів по модернізації кауперів

Показник	2017 р	2018 р.	Прогноз
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8164952	9630917	10256567
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(7151107)	(9111430)	(9021217)
Валовий прибуток / збиток	1013845	519487	1235350
Інші операційні доходи	121732	65737	141188
Адміністративні витрати	(125836)	(158499)	(120137)
Витрати на збут	(216943)	(330238)	(225198)
Інші операційні витрати	(118647)	(172621)	(100801)
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток / збиток)	674151	(76134)	930402
Інші фінансові доходи	34244	31985	31037
Інші доходи	9093	61651	60147
Фінансові витрати	(516880)	(519913)	(500472)
Інші витрати	(125651)	(12782)	(11797)
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток / збиток)	74957	(515193)	509317
Витрати (дохід) з податку на прибуток	(21281)	86744	(127329)
Чистий фінансовий результат (прибуток / збиток)	53676	(428449)	381988

Графічно дані фінансових результатів виглядатимуть наступним чином (рисунок 3.4).

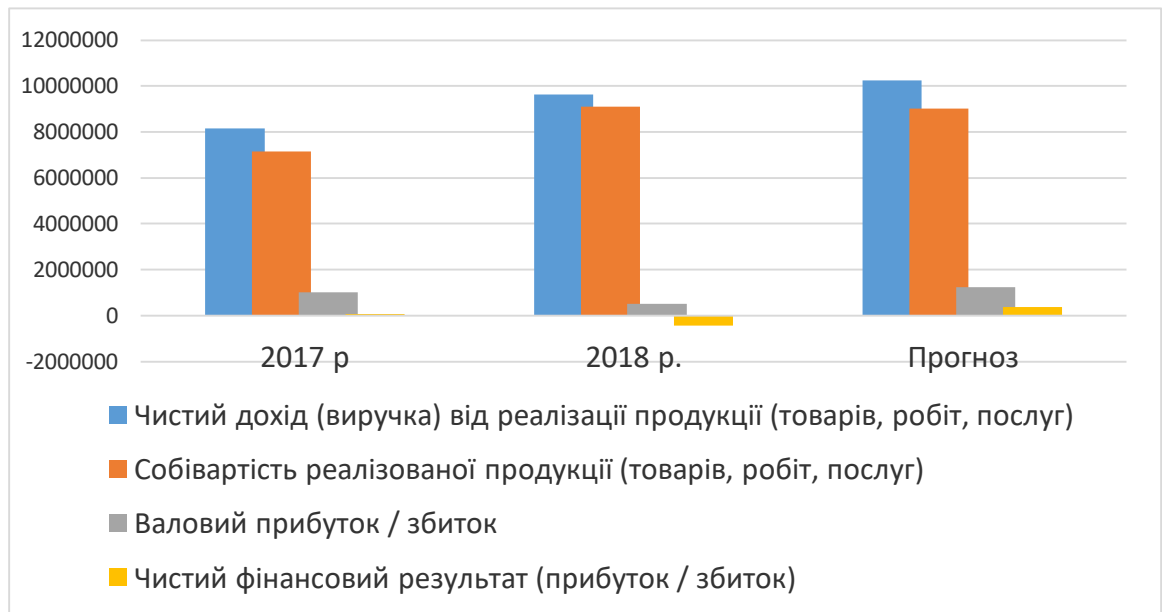

Рисунок 3.4 – Прогнозні значення основних фінансових показників

Отже, за прогнозними даними бачимо, що після модернізації кауперів виручка від реалізації продукції збільшиться на 62565 тис. грн., відповідно собівартість виробництва конструкційної сталі зменшиться та складатиме 9021217 тис. грн., що призведе до зростання чистого прибутку, який на кінець року дорівнюватиме 381988 тис. грн.

Висновки до 3 розділу

Металургійна галузь економіки України у сучасних умовах стала збитковою. Будучи стратегічною складовою національного виробництва, сьогодні чорна металургія є найбільшою базовою галуззю промисловості, яка, поряд з іншими, визначає загальний стан соціально-економічного розвитку країни.

ГМК України завершує 2019 рік у стані глибокої кризи, що вже у наступному році може обернутися катастрофою для економічної стабільності та

національної безпеки України – зокрема, це виразиться у втраті робочих місць, зникненні джерел надходжень до бюджетів всіх рівнів, втраті довіри замовників та ринкових ніш, які негайно займуть зовнішні конкуренти, в першу чергу, російськи металурги.

Українська гірничо-металургійна галузь, як ніколи, потребує підтримки держави, в першу чергу, в забезпеченні стабільного та сприятливого тарифного та податкового поля, наданні якісного сервісу з боку державних транспортних компаній (АТ «Укрзалізниця», Адміністрація морських портів України), створення умов для розширення інвестицій у реальний сектор і пов'язаного з цим процесу росту металоспоживання, захисту інтересів українських експортерів на зовнішніх ринках.

Отже, не пройшли наслідки фінансової кризи й повз ПрАТ «Дніпроспецсталь». Металургійна галузь економіки України у сучасних умовах стала збитковою. Будучи стратегічною складовою національного виробництва, сьогодні чорна металургія є найбільшою базовою галуззю промисловості, яка, поряд з іншими, визначає загальний стан соціально-економічного розвитку країни.

ГМК України завершує 2019 рік у стані глибокої кризи, що вже у наступному році може обернутися катастрофою для економічної стабільності та національної безпеки України – зокрема, це виразиться у втраті робочих місць, зникненні джерел надходжень до бюджетів всіх рівнів, втраті довіри замовників та ринкових ніш, які негайно займуть зовнішні конкуренти

З метою підвищення прибутковості на ПрАТ «Дніпроспецсталь» пропонується провести модернізацію кауперів, які використовуються у виробничих цехах металургійного підприємства на сучасні, які мають значні переваги в порівнянні з існуючими апаратами і визначають їх як найбільш перспективну конструкцію високотемпературних теплообмінників.

Розраховано економічну ефективність від проведення модернізації кауперів, які мають значні переваги в порівнянні з існуючими апаратами і визначають їх як найбільш перспективну конструкцію високотемпературних

кауперів. Модернізація дозволить підвищити якість та знизити собівартість металопродукції, дасть змогу знизити експортну ціну на листопрокат у порівнянні з цінами конкурентів, які пропонують аналогічну продукцію, відповідно підвищити прибутковість ПрАТ «Дніпроспецсталь».

ВИСНОВКИ

Становлення ринкової економіки в Україні, пріоритет фінансових ресурсів об'єктивно сприяли розвитку такого важливого напрямку аналітичної роботи як фінансово-економічний аналіз, який дозволяє визначити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання, його фінансову стабільність, плато- і кредитоспроможність, ступінь використання фінансових ресурсів і капіталу.

Розглянувши теоретичні аспекти дослідження фінансово-економічного стану підприємства можна зробити наступні висновки:

1) Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств – це комплексне вивчення їх функціонування з метою об'єктивної оцінки досягнутих фінансових результатів і виявлення шляхів подальшого підвищення прибутковості (рентабельності) при забезпеченні без ризикового рівня ліквідності. Таке тлумачення суті фінансово-економічного аналізу визначає предмет і зміст даної економічної дисципліни. В коло аналітичних задач, які розв'язуються в процесі аналізу, включають задачі, пов'язані з оцінкою ефективності використання всіх ресурсів, якими розпоряджається підприємство, а саме: матеріальних (включаючи основні засоби, оборотні засоби), нематеріальних активів, трудових ресурсів, фінансових ресурсів.

2) Однією з головних цілей фінансового-економічного аналізу є оцінка фінансового стану підприємства. Оскільки фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування і використання його фінансових коштів, то в ринковій економіці воно відображає кінцеві результати діяльності підприємства. Фінансово-економічний аналіз є неодмінним елементом як фінансового менеджменту на підприємстві, так і економічних взаємин його з партнерами, з фінансово-кредитною системою, з податковими органами та ін.

3) Важливим завданням фінансово-економічного аналізу є визначення ефективності впровадження на підприємстві комерційного розрахунку. Саме

цей метод господарювання повною мірою відповідає характеру виробничих відносин ринкової економіки, забезпечує реальне втілення принципу матеріальної зацікавленості підприємств та їх працівників у підвищенні ефективності роботи, поєднує суспільні, колективні та особисті інтереси учасників ринкових відносин.

4) Найбільш трудомістким завданням фінансово-економічного аналізу є виявлення факторів, які визначили той або інший результат фінансово-господарської діяльності підприємства, їх взаємозв'язків і причинних зв'язків між управлінськими рішеннями, які приймаються у ході виробничого або іншого підприємницького процесу, і досягнутими результатами. Одночасно на цьому етапі аналізу розв'язується безліч задач, пов'язаних з визначенням наявних резервів підвищення ефективності функціонування підприємства, намічаються шляхи і засоби мобілізації цих резервів.

5) Результати фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки оцінюються головним чином у термінах прибутковості і рентабельності, в коло аналітичних задач, які розв'язуються в процесі аналізу, включають задачі, пов'язані з оцінкою ефективності використання всіх ресурсів, якими розпоряджається підприємство, а саме: матеріальних (включаючи основні засоби, оборотні засоби), нематеріальних активів, трудових ресурсів, фінансових ресурсів.

6) Визначення причинно-наслідкової взаємодії в фінансово-економічному аналізі, оцінка підсумкового впливу різних факторів на кінцеві показники, обробка первинних даних проводяться за допомогою різних способів і прийомів, складових методики економічного аналізу. На основі форм № 1,2 фінансової звітності підприємства практикою фінансового аналізу виділено такі основні методи: горизонтальний (часовий) аналіз, вертикальний (структурний) аналіз, трендовий аналіз, порівняльний аналіз, факторний аналіз.

7) Проведення фінансово-економічного аналізу дозволяє розрахувати значення великої кількості фінансових співвідношень. Методику розрахунку даних показників пропонують багато авторів, вона зводиться до розрахунку

декількох груп показників:

- показники оцінки фінансової стійкості підприємства;
- показники оцінки платоспроможності підприємства;
- показники оцінки ділової активності підприємства;
- показники прибутковості підприємства.

8) Управління прибутком підприємства, що діє в сучасних умовах надзорської конкуренції потребує вирішення сукупності питань, які можна згрупувати в теоретичний блок та практичний блок. Розробка теоретичних засад управління прибутком стосуються уточнення його сутності, класифікаційних ознак, оптимального набору показників абсолютного і відносного виміру.

9) Прибутковість підприємства вимірюється двома показниками – прибутком і рентабельністю. Прибуток – головна мета підприємницької діяльності, основний узагальнюючий показник фінансових результатів господарської діяльності підприємств усіх видів, незалежно від їх організаційно-правової форми. Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів. Тому для аналізу його доповнюють показником рентабельності. Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи підприємства, який у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках. Рентабельність характеризує рівень прибутковості, дозволяє зіставити ефективність роботи різних підприємств, прибутковість різних видів продукції тощо.

Таким чином, для досягнення успіху в ринковій конкурентній боротьбі підприємство повинне мати точне уявлення про розвиток безлічі економічних явищ, таких як попит і пропозиція на засоби виробництва, конкретні товари і послуги, про шляхи досягнення економії витрат на виробництво, підвищення ефективності використання наявних ресурсів та про інші складові підвищення прибутковості своєї діяльності. Всі вони мають бути певним чином

проаналізовані та описані, в тому числі обов'язково у взаємозв'язку, взаємозалежності й взаємозумовленості.

За результатами аналізу фінансово-економічного стану ПрАТ «Дніпроспецсталь» можна зробити наступні висновки:

- фінансово-економічний стан підприємства характеризується ступенем його прибутковості та оборотності капіталу, динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

- товарна продукція за період 2017-2018 рр. збільшилася під впливом двох основних факторів – збільшення обсягів виробництва продукції, а також збільшення цін на продукцію.

- аналіз використання трудових ресурсів показав, що за період 2017-2018 рр. чисельність працівників комбінату скоротилася на 272 особи відносно 2017 р. У порівнянні з 2017 р. зменшився на 2% фонд заробітної плати, на кінець 2018 р. зниження склало 11209,2 тис. грн. відносно 2017 р.

- продуктивність праці на кінець 2018 р. збільшилася на 25 % відносно 2017 р., що на багато більше ніж темп росту заробітної плати. Це свідчить про раціональне використання робочої сили та ефективні заходи по підвищенню мотивації праці на підприємстві.

- аналіз використання основних виробничих фондів свідчить, що підприємство збільшує свою потужність, а саме відбувається зростання вартості виробничих фондів відповідно на 171656,00 тис.грн. або на 4% відносно 2017 р.

- фондівіддача за цей період збільшується та на кінець 2018 р. складає 2,09 грн./грн., що на 0,26 грн./грн. більше аніж у 2017 р. Таке збільшення цього показника свідчить про те, що темпи зростання вартості обладнання нижче темпів збільшення обсягів виробництва. Зміна фондівіддачі свідчить про ефективне використання наявних виробничих фондів і тому треба продовжити реконструкції та модернізації обладнання для подальшого підвищення продуктивності виробничого обладнання та збільшення сортності виробів.

- собівартість продукції протягом аналізованого періоду збільшилася, спостерігається збільшення витрат на кожну гривню товарної продукції. Це зумовлено процесами подорожчання енергоресурсів на підприємстві.

- вартість майна підприємства протягом двох років збільшилася, відповідно на кінець 2018р. – на 177948 тис.грн. або на 0,02% відносно 2017 року. Питома вага необоротних активів в загальній структурі майна на кінець 2017 р. – 4806149 тис. грн. або 60,5 %, а на кінець 2018 р. їх вартість збільшилася до 5260777 тис. грн., частка зростає до 64,77 % у структурі активів. Отже, на кінець 2018 р. їх вартість зросла на 454628 тис. грн. або на 0,09 %, а частка в капіталі збільшилася на 4,27 п.п. Питома вага необоротних активів вище за 50% в їх загальній структурі, підприємство має важку структуру активів;

- аналізуючи й оцінюючи фінансову стійкість за допомогою абсолютних показників підприємства, можна зробити висновок, що фінансова незалежність підприємства низька, причому спостерігається зниження фінансової стійкості підприємства. Це підтверджується досить низькими значеннями відносних показників фінансової стійкості при розгляді динаміки, для успішної діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» необхідно забезпечити подальше зростання власних оборотних коштів;

- при аналізуванні балансу ліквідності за 2017-2018 рр. з'ясовано, що він не є абсолютно ліквідним, тобто у підприємства не вистачає грошових коштів на покриття термінових зобов'язань. Значення коефіцієнтів не досить високі, та це говорить про те, що в разі термінового ліквідування підприємством короткострокової заборгованості ПрАТ «Дніпроспецсталь» не зможе це зробити. Проте вірогідність того, що всі кредитори в один момент звернуться до підприємства з вимогою розрахуватися з ними дуже невелика;

- за результатами аналізу ділової активності підприємства можна зробити висновок, що всі коефіцієнти ділової активності ПрАТ «Дніпроспецсталь», окрім використання основних засобів, мають тенденцію до зниження – це негативна тенденція;

- проаналізувавши показники рентабельності бачимо, що за всіма показниками рентабельності підприємства спостерігається тенденція до зниження. Для збільшення рентабельності власних засобів ПрАТ «Дніпроспецсталь» потрібно збільшувати як чистий прибуток, так і суму власних засобів чи залучати позикові кошти на більш вигідних умовах, щоб їхнє залучення сприяло збільшенню рентабельності власних коштів, а не їх зменшенню. Потрібно зауважити, що значно зменшилась рентабельність виробничих витрат, тобто збільшився розмір збитку, одержаного ПрАТ «Дніпроспецсталь» в розрахунку на 1 гривню витрат, вкладених у формування собівартості. Рентабельність основної діяльності ПрАТ «Дніпроспецсталь» зменшилась, тобто, збільшилась сума збитку в розрахунку на 1 гривню витрат, вкладених у виробництво продукції. Зменшення рентабельності активів свідчить про неефективне управління ПрАТ «Дніпроспецсталь». В той же час поліпшилась окупність виробничих витрат;

- аналіз динаміки змін прибутковості ПРАТ «Дніпроспецсталь» показав, що 2018 р. був для підприємства збитковим, тому для покращення фінансових результатів підприємству необхідно впровадження ефективних заходів для збільшення операційної діяльності в майбутньому. Незважаючи на збільшення чистого доходу від реалізації у 2018 р., підприємство отримало валовий прибуток на 48,8% нижче ніж у 2017 р. Основним чинником зростання собівартості були коливання цін на сировину та зростання цін на допоміжні матеріали та енергоресурси.

Підсумовуючи фінансові показники ПРАТ «Дніпроспецсталь», потрібно зауважити, що це підприємство залежить від зовнішніх джерел фінансування, тобто треба підвищити рівень рентабельності виробництва продукції.

Металургійна галузь економіки України у сучасних умовах стала збитковою. Будучи стратегічною складовою національного виробництва, сьогодні чорна металургія є найбільшою базовою галуззю промисловості, яка, поряд з іншими, визначає загальний стан соціально-економічного розвитку країни.

ГМК України завершує 2019 рік у стані глибокої кризи, що вже у наступному році може обернутися катастрофою для економічної стабільності та національної безпеки України – зокрема, це виразиться у втраті робочих місць, зникненні джерел надходжень до бюджетів всіх рівнів, втраті довіри замовників та ринкових ніш, які негайно займуть зовнішні конкуренти, в першу чергу, російськи металурги.

Українська гірничо-металургійна галузь, як ніколи, потребує підтримки держави, в першу чергу, в забезпеченні стабільного та сприятливого тарифного та податкового поля, наданні якісного сервісу з боку державних транспортних компаній (АТ «Укрзалізниця», Адміністрація морських портів України), створення умов для розширення інвестицій у реальний сектор і пов'язаного з цим процесу росту металоспоживання, захисту інтересів українських експортерів на зовнішніх ринках.

Отже, не пройшли наслідки фінансової кризи й повз ПрАТ «Дніпроспецсталь». Аналіз динаміки змін прибутковості ПрАТ «Дніпроспецсталь» показав, що 2017-2018 рр. були для підприємства збитковими, тому для покращення фінансових результатів підприємству необхідно впровадження ефективних заходів для зміни процесу виробничої діяльності в майбутньому.

З метою підвищення прибутковості на ПрАТ «Дніпроспецсталь» пропонується провести модернізацію кауперів, які використовуються у виробничих цехах металургійного підприємства на сучасні, які мають значні переваги в порівнянні з існуючими апаратами і визначають їх як найбільш перспективну конструкцію високотемпературних теплообмінників.

Розраховано економічну ефективність від проведення модернізації кауперів, які мають значні переваги в порівнянні з існуючими апаратами і визначають їх як найбільш перспективну конструкцію високотемпературних кауперів. Модернізація дозволить підвищити якість та знизити собівартість металопродукції, дасть змогу знизити експортну ціну на листопрокат у

порівнянні з цінами конкурентів, які пропонують аналогічну продукцію, відповідно підвищити прибутковість ПрАТ «Дніпроспецсталь».

За прогнозними даними визначено, що після модернізації кауперів виручка від реалізації продукції збільшиться на 62565 тис. грн., відповідно собівартість виробництва конструкційної сталі зменшиться та складатиме 9021217 тис. грн., що призведе до зростання чистого прибутку, який на кінець року дорівнюватиме 381988 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. М. Д. Білик. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2005. 592 с.
2. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : Навч. посібник. К. : Знання, 2012. 294 с.
3. Живко З. Б. Фінансовий моніторинг підприємства : проблеми, безпека і специфіка діяльності. *Фінанси України*. 2010. №11. С. 93–98.
4. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2008. 392 с.
5. В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства : навч. посібник для вузів. К. : Кондор, 2005. 240 с.
6. Жолнерчик А. Ю., І. О. Добровольська. Теоретико-методологічні аспекти фінансового стану підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 6. С. 142–146.
7. Трусова Н. В. Фінансовий аналіз підприємства : навч. посібник для ВНЗ. Мелітополь : Вид. буд. ММД, 2012. 392 с.
8. Обушак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 9. С. 92–100.
9. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 196 с.
10. Давиденко Н. М. Методологічне забезпечення проведення аналізу фінансового стану підприємств. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2003. № 4(26). С. 92–98.
11. Сарапіна О. А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2012. № 2. С. 47–58.
12. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.

13. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 302 с.
14. Сокольська Р. Б., Зелікман В. Д., Акімова Т. В. Фінансовий аналіз: Ч. 2. Спеціальні методи фінансового аналізу: навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2016. 76 с.
15. . Подольська В.О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. К. : ЦНЛ, 2007. 488 с.
16. Школьник І. О. Фінансовий аналіз. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с. URL : <http://cul.com.ua/preview/fash.pdf>.
17. Цар О. З. Аналіз динаміки фінансового стану підприємств України. *Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право*. 2013. № 3. С. 221–238.
18. Буряковський В.В., Кармазин В.Я., Каламбет С.В. Фінанси підприємств : навч. посібник. Дніпропетровськ : Пороги, 2006. 246 с.
19. Куриленко Т.П. Теоретичні аспекти визначення ділової активності. URL : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_6/6.pdf.
20. Мешкова Н. Л. Економічна сутність ділової активності промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2013. № 1. С. 105–108.
21. Марченко О.І. Фінансові аспекти ділової активності підприємств. *Фінанси України*. 2007. №5. С. 136–143.
22. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник. Київ:КНТУ, 2014. 536 с.
23. Біла О.Г. Фінанси підприємств : навч. посібник. Львів Магнолія, 2009. 383 с.
24. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 6. С. 419–426.
25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. URL : <http://byhgalter.com/psbo-3-zvit-pro-finansovi-rezultati/>.

26. Семенов Г. А. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 1. С. 136–141.
27. Савицька Г. В. Аналіз економічної діяльності підприємств : Навч. посібник. К. : Знання, 2007. 668 с.
28. Турило А. М. , О. А. Зінченко. Теоретико-методологічні підходи до визначення прибутку підприємства як фінансової категорії. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 3(81). С. 109–112.
29. Тарасюк Г. М., Л. І. Шваб. Планування діяльності підприємства. Навч. посібник. К. : «Каравела», 2013. 432 с.
30. Шафорост Я. П. Прибуток як центральна категорія в економіці підприємства. *Збірник наукових праць ВНАУ. Економічні науки*. 2011. № 1. С. 171–179.
31. Азаренкова Г. М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни. 2-ге вид., випр. і доп. К. : Знання-Прес, 2006. 287 с.
32. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
33. Біла О. Г. Фінанси підприємств : навч. посібник. Львів.: Магнолія, 2014. 399 с.
34. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2014. № 1(134). С. 111–117.
35. Шевчук С.В. Теоретичні аспекти класифікації прибутку. *Вісник ЖДТУ. Серія економічні науки*. 2010. № 4 (54). С. 201–203.
36. Лівощко Т. В. Аналіз методів планування прибутку на промислових підприємствах. *Вісник Запорізької державної інженерної академії. Збірник наукових праць*. Вип. 6. Запоріжжя : ЗДІА, 2014. – С. 159–167.
37. Офіційний сайт ПРАТ «Дніпроспецсталь. URL : <http://www.dss-ua.com/rus/index.wbp>.
38. Дерев'яно А. А., Дробишева О.О. Шляхи підвищення рівня рентабельності підприємства. *Економічний розвиток держави, регіонів,*

підприємств і підприємництва: проблеми та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 6 травня 2017 р.). Запоріжжя. 2017. С.57-60.

39. Пацерін В. А, Дробишева О.О. Шляхи підвищення інвестиційної активності вітчизняних підприємств. *Економічний розвиток держави, регіонів, підприємств і підприємництва: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 6 травня 2017 р.). Запоріжжя. 2017. С.98–101.

40. Дерев'янюк А.А., Сотченко Ю.К. Проблеми управління оборотним капіталом в сучасних умовах. *Ефективність та напрями вдосконалення політики економічного зростання: теорії та пропозиції* : матер. Міжн. наук.-практ. конф. м. Запоріжжя, 15 груд.2018 р.). Запоріжжя. 2018. С. 77–80.

41. Пацерін В.В., Дробишева О.О. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. *Ефективність та напрями вдосконалення політики економічного зростання: теорії та пропозиції* : матер. Міжн. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 15 груд.2018 р.). Запоріжжя. 2018. С. 64–66.

42. Віктор Бондар 2018-й: Рік випробувань вітчизняної металургії. *Голос України*. № 14 (23 січня 2019 р.). URL : <https://www.ukrmetprom.org/2018-y-rik-viprobuvan-vitchiznyanoi-metal/>.

43. ДП «Держзовнішінформ» державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків. URL : <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/ukrayinskyj-eksport-import-metallurgijnoyi-produktsiyi-ta-metalovyrobiv-v-2017-2018-rokah/>.

44. Воздухонагреватели : их устройство и работа. URL : http://emchezgia.ru/domennye_ pechi/35_Ustroistvo_vozduhonagrevatelya.php.

45. Габор С. С. Ефективність як економічна категорія. *Інноваційна економіка*. 2012. № 7. С. 14–17.

46. Шваб Л. І. Економіка підприємства : Підручник. К. : Каравела, 2011. 416 с.

47. Ковалев А. И. Планирование технического перевооружения и реконструкции в черной металлургии. К. : *Техника*, 1988. – 200 с.

ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»
КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
На 31 грудня 2017 р.
(у тисячах гривень)

Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ
 Підприємство: ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за КОАТУУ
 Територія: Заводського району за КОПФГ
 Організаційно-правова форма господарювання: Акціонерне товариство за КВЕД
 Вид економічної діяльності: Виробництво чавуну, сталі, феросплавів
 Середня кількість працівників: 5 540
 Адреса, телефон: 69008, Запорізька обл., м. Запоріжжя, Південне шосе, 81
 Одиниця виміру: тис. грн.
 Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

КОДИ		
2017	12	31
00186536		
2310136600		
230		
24.10		

V

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2017 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	12 308	10 056
первісна вартість	1001	48 412	47 680
накопичена амортизація	1002	(36 104)	(37 624)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	42 179	27 477
Основні засоби	1010	3 254 461	4 766 698
первісна вартість	1011	3 530 248	4 871 019
Знос	1012	(275 787)	(104 321)
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:		-	-
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	21 126	1 918
Усього за розділом I	1095	3 330 074	4 806 149
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	947 673	1 246 979
Виробничі запаси	1101	407 465	503 520
Незавершене виробництво	1102	348 245	505 844
Готова продукція	1103	191 963	237 534
Товари	1104	-	81
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 230 553	1 331 809
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	21 817	95 750
з бюджетом	1135	72 680	107 499
у тому числі з податку на прибуток	1136	8	31
з нарахованих доходів	1140	1 581	2 071
Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	10 056	10 256
Поточні фінансові інвестиції	1160	119 225	191 681
Гроші та їх еквіваленти	1165	195 277	138 968
у тому числі в касі	1166	7	7
розрахунки в банках	1167	195 270	138 961
Витрати майбутніх періодів	1170	1 612	1 829
Інші оборотні активи	1190	7 595	10 886
Усього за розділом II	1195	2 608 069	3 137 728
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	5 938 143	7 943 877

Примітки 1-33 є невід'ємною частиною фінансової звітності.

ПРАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»
КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
На 31 грудня 2017 р.
(у тисячах гривень)

Пасив 1	Код рядка 2	На початок звітної періоду 3	На кінець звітної періоду 4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	49 720	49 720
Капітал у дооцінках	1405	2 143 793	3 342 226
Додатковий капітал	1410	114 627	114 627
Резервний капітал	1415	12 430	12 430
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(2 250 006)	(2 134 352)
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	(761)
Усього за розділом I	1495	70 564	1 383 890
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	22 256	317 193
Довгострокові кредити банків	1510	2 385 375	866 635
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	385 185	460 273
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	2 792 816	1 644 101
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:		-	-
довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 751 007	3 320 295
товари, роботи, послуги	1615	1 146 887	1 338 343
розрахунками з бюджетом	1620	9 752	11 643
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	28
розрахунками зі страхування	1625	6 501	8 400
розрахунками з оплати праці	1630	19 872	26 697
Поточна кредиторська заборгованість з одержаних авансів	1635	45 237	98 952
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	14 335	14 333
Поточні забезпечення	1660	45 884	57 097
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	35 288	40 126
Усього за розділом III	1695	3 074 763	4 915 886
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700	-	-
Баланс	1900	5 938 143	7 943 877

В.о. Голови Правління

Віталій Корнієвський

Головний бухгалтер

Галина Лучко

26 березня 2018 р.

ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»
КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД
 За рік, що закінчився 31 грудня 2017 р.
 (у тисячах гривень)

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство: ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за ЄДРПОУ

КОДИ		
2017	12	31
00186536		

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2017 р.

Форма № 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8 164 952	6 319 107
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7 151 107)	(5 543 947)
Валовий:			
Прибуток	2090	1 013 845	775 160
Збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	121 732	78 229
Адміністративні витрати	2130	(125 836)	(106 509)
Витрати на збут	2150	(216 943)	(165 975)
Інші операційні витрати	2180	(118 647)	(95 857)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
Прибуток	2190	674 151	485 048
Збиток	2195	-	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	34 244	36 573
Інші доходи	2240	9 093	2
Фінансові витрати	2250	(516 880)	(507 580)
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(125 651)	(495 251)
Фінансовий результат до оподаткування:			
Прибуток	2290	74 957	-
Збиток	2295	-	(481 208)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(21 281)	77 557
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
Прибуток	2350	53 676	-
Збиток	2355	-	(403 651)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	1 629 200	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(95 105)	23 271
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	1 534 095	23 271
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(273 684)	(3 965)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	1 260 411	19 306
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1 314 087	(384 345)

Примітки 1-33 є невід'ємною частиною фінансової звітності.

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті 1	Код рядка 2	За звітний період 3	За аналогічний період попереднього року 4
Матеріальні затрати	2500	6 573 974	4 850 325
Витрати на оплату праці	2505	553 750	483 099
Відрахування на соціальні заходи	2510	128 113	102 124
Амортизація	2515	220 078	232 609
Інші операційні витрати	2520	350 425	279 005
Разом	2550	7 826 340	5 947 162

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті 1	Код рядка 2	За звітний період 3	За аналогічний період попереднього року 4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1 075 030	1 075 030
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1 075 030	1 075 030
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0.050	(0.375)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0.050	(0.375)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

В.о. Голови Правління

Віталій Корнієвський

Головний бухгалтер

Галина Лучко

26 березня 2018 р.

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
 Станом на 31 грудня 2018 р.
 (у тисячах гривень)

Підприємство: ПрАТ "ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ" Територія: Заводського району Організаційно-правова форма господарювання: Акціонерне товариство Вид економічної діяльності: Виробництво чавуну, сталі, феросплавів Середня кількість працівників: 5 224 Адреса, телефон: 69008, Запорізька обл., м. Запоріжжя, Південне шосе, 81 Одиниця виміру: тис. грн. Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці): за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
	за ЄДРПОУ	2018	12	31
	за КОАТУУ	00186536		
	за КОПФГ	2310136600		
	за КВЕД	230		
		24.10		
		v		

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2018 р.

Форма № 1   Код за ДКУД   1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду (перераховано)	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	10 056	9 144
первісна вартість	1001	47 680	49 425
накопичена амортизація	1002	(37 624)	(40 281)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	27 477	28 971
Основні засоби	1010	4 791 295	4 938 354
Первісна вартість	1011	4 895 616	5 056 708
Знос	1012	(104 321)	(118 354)
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:		-	-
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	1 918	284 308
Усього за розділом I	1095	4 830 746	5 260 777
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 246 979	1 398 743
Виробничі запаси	1101	503 520	638 910
Незавершене виробництво	1102	505 844	491 092
Готова продукція	1103	237 534	268 706
Товари	1104	81	35
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 331 809	1 186 397
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		-	-
за виданими авансами	1130	95 750	75 691
з бюджетом	1135	107 499	110 724
у тому числі з податку на прибуток	1136	31	1
з нарахованих доходів	1140	2 071	2 204
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	10 256	5 802
Поточні фінансові інвестиції	1160	191 681	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	138 968	67 103
у тому числі в касі	1166	7	5
розрахунки в банках	1167	138 961	67 098
Витрати майбутніх періодів	1170	1 829	1 970
Інші оборотні активи	1190	10 886	12 414
Усього за розділом II	1195	3 137 728	2 861 048
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	7 968 474	8 121 825

Примітки, що додаються, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
 Станом на 31 грудня 2018 р.
 (у тисячах гривень)

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду (перераховано)	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	49 720	49 720
Капітал у дооцінках	1405	3 353 743	3 452 405
Додатковий капітал	1410	114 627	114 747
Резервний капітал	1415	12 430	12 430
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(2 127 005)	(2 353 527)
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	(761)	-
Усього за розділом I	1495	1 402 754	1 275 775
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	322 926	300 762
Довгострокові кредити банків	1510	866 635	3 920 356
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	460 273	509 679
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	1 649 834	4 730 797
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	3 320 295	120 975
товари, роботи, послуги	1615	1 338 343	1 748 917
розрахунками з бюджетом	1620	11 643	12 964
у тому числі з податку на прибуток	1621	28	-
розрахунками зі страхування	1625	8 400	10 759
розрахунками з оплати праці	1630	26 697	33 779
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	98 952	60 702
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	14 333	14 330
Поточні забезпечення	1660	57 097	73 248
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	40 126	39 579
Усього за розділом III	1695	4 915 886	2 115 253
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1700	-	-
	1900	7 968 474	8 121 825

В.о. Голови Правління

[Handwritten signature]

Віталій Корнієвський

Головний бухгалтер

[Handwritten signature]

Галина Лучко

18 березня 2019 р.

Примітки, що додаються, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД
за рік, що закінчився 31 грудня 2018 р.
(у тисячах гривень)

Підприємство: ПрАТ "ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2018	12	31
00186536		

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2018 р.

Форма № 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року (перераховано)
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	9 630 917	8 164 952
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(9 111 430)	(7 151 107)
Валовий:			
прибуток	2090	519 487	1 013 845
збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	65 737	121 732
Адміністративні витрати	2130	(158 499)	(125 836)
Витрати на збут	2150	(330 238)	(216 943)
Інші операційні витрати	2180	(172 621)	(118 647)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	674 151
збиток	2195	(76 134)	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	31 985	34 244
Інші доходи	2240	61 651	23 946
Фінансові витрати	2250	(519 913)	(516 880)
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(12 782)	(131 546)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	83 915
збиток	2295	(515 193)	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	86 744	(22 892)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	61 023
збиток	2355	(428 449)	-

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року (перераховано)
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	398 019	1 644 839
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(29 515)	(95 105)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	368 504	1 549 734
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(64 616)	(277 806)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	303 888	1 271 928
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(124 561)	1 332 951

Примітки, що додаються, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті 1	Код рядка 2	За звітний період 3	За аналогічний період попереднього року (перераховано) 4
Матеріальні затрати	2500	8 004 428	6 573 974
Витрати на оплату праці	2505	793 964	553 750
Відрахування на соціальні заходи	2510	169 337	128 113
Амортизація	2515	349 746	220 078
Інші операційні витрати	2520	483 706	350 425
Разом	2550	9 801 181	7 826 340

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті 1	Код рядка 2	За звітний період 3	За аналогічний період попереднього року (перераховано) 4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1 075 030	1 075 030
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1 075 030	1 075 030
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(0,399)	0,057
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(0,399)	0,057
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

В.о. Голови Правління

(Handwritten signature)

Віталій Корнієвський

Головний бухгалтер

(Handwritten signature)

Галина Лучко

18 березня 2019 р.

Примітки, що додаються, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.